

**ЗА ДЕРЖАВНУ
САМОСТІЙНІСТЬ
УКРАЇНИ —
УКРАЇНСЬКА
ДЕРЖАВА —
СПІЛЬНЕ ДОБРО
ВСІХ ЇЇ ГРОМАДЯН**

Організація Українських Націоналістів

Матеріяли X і VII Великих Зборів Українських Націоналістів насвітлюють ті ідейні засади, якими керується Організація Українських Націоналістів і увесь Український Націоналістичний Рух на сучасному етапі свого розвитку й боротьби за Суверенну Українську Державу. Тому вони повинні стати предметом студій кожного думаючого українця та ідейним озброєнням для кожного українського націоналіста.

Висилаючи Вам збірник цих матеріалів, надіємося на прихильне Вами його сприйняття та просимо вплатити за нього вказану належність у валюті країни Вашого проживання, на вказану адресу.

Ціна:

ЗСА	13 дол.
Канада	17 дол.
Велика Британія	9 фунтів
Австралія	15 дол.
Німеччина	30 нм.
Франція	100 фр.
Інші європейські країни	120 фр. фр.
Країни Південної Америки	7 ам. дол.

Адреси для розчислення:

ЗСА:

UKRAINIAN INFORMATION SERVICE
P. O. Box 301
WYNATSKILL, N. Y. 12198

Велика Британія:

M. POTSCHYNOK
27 Drydough Walk
ROYTON-OLDHAM OL2 6HD

Німеччина:

MAKOWECKYJ Jakiw
Ayingerstrasse 23/2 R.
8000 MÜNCHEN 80

Інші європейські країни:

МАКОВЕЦЬКИЙ Яків
Адреса: див. Німеччина

Австралія:

S. KNYSH
P. O. Box 185
FAIRFIELD Nsw 2165

Франція:

V. MALYNOVYTCH
8 Rue Jean Jaures
CHAMPLAN 91160

Бразилія:

Wasył CZMYR
Rua Sebastiano Parana 914
80000 CURITIBA PARANA

ЗА ДЕРЖАВНУ
САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ —
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА
— СПІЛЬНЕ ДОБРО
ВСІХ ЇЇ ГРОМАДЯН
Матеріали Сьомого і Десятого
Великих Зборів
Українських Націоналістів

**ЗА ДЕРЖАВНУ
САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ —
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА
— СПІЛЬНЕ ДОБРО
ВСІХ ЇЇ ГРОМАДЯН**

**МАТЕРІЯЛИ ДЕСЯТОГО І СЬОМОГО
ВЕЛИКИХ ЗБОРІВ
УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ**

**НАКЛАДОМ ОУН
1985**

**МАТЕРІЯЛИ
ДЕСЯТОГО ВЕЛИКОГО ЗБОРУ
УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ**

Микола ПЛАВ'ЮК
Голова Проводу Українських Націоналістів

У СВІТЛІ ДЕСЯТОГО ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Десятий Великий Збір Українських Націоналістів, який відбувся в днях 24-28 листопада 1983 року в одному з міст північноамериканського континенту, безперечно займе видатне місце в історії організованого українського націоналізму як новий етап у його розвитку. Допитливий читач знайде у матеріялах цього Великого Збору відповіді на багато питань, які хвилюють наших сучасників.

X ВЗУН відбувся в році 50-річчя Великого Голоду в Україні 1932-1933 років і це знайшло свій відбиток в окремих ухвалах і постановах цього Збору. Тяжкі спогади про цю трагічну подію в історії українського народу були загострені новим посиленням наступом російсько-комуністичних великодержавних шовіністів, скерованим на тотальну русифікацію України, яку поновно заплановано в ухвалах і постановах партії і уряду в Москві. На тлі цих подій стає ясно, що боротьба за державну самостійність України є невідхиальною альтернативою для українського народу у відповідь на питання бути чи не бути українській нації у колі вільних народів.

У центрі уваги ВЗУН була Україна. Знаменною прикметою цього Великого Збору була духовна присутність на ньому визначних українських патріотів з України — сучасних борців за національні і людські права українського народу. Їх вивів перед Великим Збором на Велику Раду Голова Проводу Українських Націоналістів Микола Плав'юк під час свого вступного слова. До нас промовляв Юрій Бадзьо, викрикуючи «ідею злиття націй» як антижиттєву, дог-

матичну й ненаукову, реакційну теорію, згідно з якою перед нами, українцями, тільки одна перспектива — «перспектива поступового національного вмирання». «Офіційна пропаганда таврує ідею незалежної самостійної української держави як ідею ...ворожу українському народові!». На цьому ж питанні загострював нашу увагу Юрій Литвин, говорячи про характер і завдання Гельсінської Групи: «Питання національного самовизначення є найактуальнішою проблемою в житті українського суспільства... Захист прав і свобод людини без захисту прав і свобод нації не має під собою ґрунту. Українська правозахисна група за своїми принципами має вести боротьбу з політикою офіційного і неофіційного великодержавного шовінізму в його найрізноманітніших проявах, захищати право нації на свій самобутній розвиток, без чого не можна вести успішну боротьбу за свободу соціальну та особисту.»

Далі ми чули «Звернення Українського Національного Визвольного Руху» з України у справі української самостійності. Мета цього руху — вихід України зі складу т. зв. СРСР і створення незалежної демократичної української держави! — лунали карбовані ствердження перед Великим Збором Українських Націоналістів. Живим голосом гніву і протесту лунало в залі Х ВЗУН свідчення про те, що теперішні органи влади в Україні — «це окупаційна адміністрація, що втілює на території України колонізаторську політику Москви». У цьому ж питанні було ствердження Українського Патріотичного Руху про те, що так званий уряд України здійснює політику національного геноциду українського народу. «Який ще уряд у світі вміє на зразок українського зводити почуття патріотизму до рангу державного злочину? Тому ми, жертви політичних репресій в Україні, звертаємось до свого народу, до урядів усіх країн світу, до ООН і заявляємо про своє бажання вийти зі складу СРСР, вивести наш народ з комуністичної неволі... Воля України дасть можливість звільнитися й російському народові, і іншим народам, що поневолені сучасним режимом. Вільна Україна гарантує всі права народам, що населяють Україну.»

Це був, справді, живий голос сучасної України в особах вірних синів українського народу. Коментуючи їхні думки,

Голова ПУН вказав на правильність становища Організації до подій в Україні і на співзвучність їхніх думок в багатьох питаннях з поглядами, які читач знайде у матеріялах X і VII ВЗУН-ів. Це є свідчення того, що Організація є в органічному і нерозривному духовому зв'язку з Батьківщиною і в передових лавах борців за державну самостійність України.

На закінчення свого вступного слова до X ВЗУН Голова ПУН Микола Плав'юк між іншим сказав:

«Чи усвідомили ми собі, Подруги і Друзі, дійсний сенс слів покійного Голови ПУН ред. Олега Штуля-Ждановича, який ще в серпні 1970 року казав: „Я гордий за нас усіх, що ми в обличчі цієї нової дійсности, яка важить на долі України й матиме значення в розвиткові історії усього світу (так, усього світу), вийшли на нові обрії... Ми надали життєвого змісту й життєвої правди гаслам і фразам, якими ми жили понад 20 років вигнання. Бо сьогодні ми присутні на Рідних Землях...”. І саме тому Підготовча Комісія X ВЗУН такий великий наголос поставила на основну аналізу і доповнення тих тез на нашому Зборі, в глибокому переконанні, що вони дадуть зброю в руки наших кадрів і дадуть відповідь не лише на те, проти чого ми є, але і за що ми змагаємося. Вони допоможуть нашому молодшому поколінню пізнати ОУН як творчу, позитивну силу, яка спроможна видвигати і поширювати нові ідеї, нові гасла, нові пропозиції розв'язки основних проблем нашого народу.»

У перспективі історії X Великий Збір Українських Націоналістів здійснюється високою духовою вежею, з вершка якої далеко видно. У його світлі краще орієнтуємось в сучасній дійсності, якою є міжнародня світова ситуація і становище в Україні; яке призначення організованого визвольного українського націоналізму і місце в ньому ОУН; де пролягає її провідна лінія і які її позиції на полі бою українського народу за державну самостійність України; які головні напрямні державного будівництва у вільній, самостійній і суверенній державі українського народу.

Розвиток подій у світі і в Україні ствердив правильність теоретичних висновків і політичної лінії нашої Організації. Постійне прагнення відповідати на вимоги життя свого народу, бути на послугах своїй Батьківщині було й

лишилося призначенням українських націоналістів. Праця X ВЗУН з його настановою на усучаснення, модернізацію і поглиблення багатьох тез і стверджень пройнята духом революційної творчості. Це відкриває перед Організацією шлях у майбутнє як передової революційної і організуючої сили українського національно-визвольного руху.

У другій частині цього збірника містимо основні матеріали VII ВЗУН, які були поновно переглянуті і прийняті без змін для керівництва й діяльності Організації в теперішньому часі.

Дм. Кармазин

ВІДБУВСЯ X ВЕЛИКИЙ ЗБІР УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

(Повідомлення для преси)

В днях 24-28 листопада 1983 року відбувся X Великий Збір Українських Націоналістів.

Вибрані, згідно з Устроєм ОУН, делегати прибули з країн Європи, Австралії, південноамериканського і північноамериканського континентів.

Учасниками X ВЗУН були представники і представниці різних поколінь: тих, які брали участь у відродженні Української Держави в 1917-1920 рр., ті, які перед і в часі II світової війни відстоювали права українського народу на державну самостійність в рядах повстансько-військових чи революційно-політичних формацій, і, врешті, ті, які народилися поза межами України, але для яких служіння українському народові є головним обов'язком їхнього життя.

На пленарних сесіях X ВЗУН були виголошені три доповіді: «Завдання ОУН на відтинку державного планування», «До ідейно-стратегічних заłoженъ Українського Націоналістичного Руху», «Ситуація на рідних землях і ми».

Вичерпна дискусія над доповідями ствердила співзвучність позицій українського руху спротиву в Україні з ідеологічно-програмовими та стратегічно-політичними позиціями ОУН, не зважаючи на те, що між тими формаціями немає організаційного пов'язання.

Праці окремих комісій X ВЗУН закінчились рядом практичних висновків і рекомендацій для посилення дії ОУН на основному фронті боротьби з окупантом на Батьківщині,

на скріплення і розбудову членської мережі ОУН, зокрема серед молодшого покоління;

на розбудову дії на міжнародньому відтинку, серед урядів, політичних кіл і серед громадськості країн, де діє членство ОУН;

на посилення дії українських робітників в допомозі поневоленому українському народові і визискуваному робітництву в Україні.

40-ві роковини смерти в нацистському концентраційному таборі Саксенгаузен заступника Голови ПУН д-ра Олега Кандиби-Ольжича та 20-ті роковини смерти Голови ПУН сл. пам. Андрія Мельника — рішено відзначити в 1984 році цілою системою Українського Націоналістичного Руху, присвятивши окрему увагу для створення по всіх країнах Фундації чи Інституту ім. О. Ольжича.

Х ВЗУН відмітив успішні вияви солідарного протесту Українських Церков, організованої громадськості і українського політичного світу проти сталінського народовбивства понад 7 мільйонів українського селянства в 1933 році та сучасного посилення політики русифікації і злиття націй, які проводить комуністична партія і уряд ССРСР. Участь українських дисидентів в тих протестах додатково вказує на спільний фронт української громади у вільному світі із українським рухом спротиву. Цей позитивний факт вимагає від української спільноти посилення боротьби за звільнення сотень невинно переслідуваних і караних учасників руху спротиву чи їхніх родин.

Х ВЗУН доручив Проводові Українських Націоналістів продовжувати послідовну протидію всім виявам російсько-комуністичного імперіялізму, закликати до співдії всі поневолені і загрожені народи, на спільному фронті боротьби, проти спільного ворога. З нашими історичними сусідами ладнати взаємини на базі пошанування права на повну державну суверенність всіх народів на їхніх територіях.

Х ВЗУН доручив Проводові Українських Націоналістів продовжувати заходи за посилення координації дії українського політичного світу в боротьбі з окупантом України, а членству ОУН — робити заходи для збереження і скріплення дії Світового Конгресу Вільних Українців.

Х ВЗУН заапелював до українського народу в Україні піддержати вияви дії українського руху спротиву, посилюючи протидію русифікації і політиці злиття націй — закликаючи на той фронт боротьби всіх українців без огляду на їхні політичні переконання, бо це бій за душу всього народу, за «бути чи не бути» українській нації.

Х ВЗУН схвалив дотеперішню дію ПУН та складових формацій Українського Націоналістичного Руху, які проявили в останніх 4-х роках багатогранну діяльність.

Х ВЗУН вибрав нові керівні органи ОУН під керівництвом Голови Проводу Українських Націоналістів Миколи Плав'юка.

Президія Х ВЗУН

REFERENCES

СЛОВО ГОЛОВИ ПУН НА ВІДКРИТТЯ X ВЗУН

Дорогі Подруги і Друзі!

Виконуючи вимоги Устрою Організації Українських Націоналістів, ми вперше, на гостинній землі цієї країни, відбуваемо вже X з черги Великий Збір Українських Націоналістів.

Відбуваемо його для того, щоб розглянути всі справи пов'язані з діяльністю Організації Українських Націоналістів та цілої системи Українського Націоналістичного Руху, намітити напрямні нашої дальшої дії і вибрати керівні органи ОУН. Але це далеко не вичерпує завдань Великого Збору. Ми діяли і діємо як складова частина української нації і нашої громади. Розглядаючи наші організаційні справи, намічуючи пляни дальшої дії — ми завжди мали і мусимо мати на увазі ціль нашої дії, мету, до якої прямуємо, і обставини, серед яких ми ведемо працю для осягнення нашої основної мети.

І тому *в центрі нашої уваги* продовж чергових днів праці *буде Україна*. Бо вона була і залишиться *вихідною і заключною точкою нашої дії*. З нею пов'язаний сенс нашого існування, з нею пов'язана наша остаточна перемога чи невдача. Всі інші справи, хоч які важливі чи приманливі під сучасну пору, можуть бути предметом нашого зацікавлення, але вони ніколи не можуть стати в центрі нашої уваги. Не для них ми відбуваемо X ВЗУН.

Розглядаючи останні чотири роки, які ділять нас від попереднього Великого Збору, ми зобов'язані пригадати собі

хоч найважливіші явища із життя нашого народу на Батьківщині.

Перш за все, він і надалі поневолений в насильно накиненої йому державній структурі під назвою ССРСР. Російський комуністичний центр в Москві, мимо персональних змін, не змінив свого дійсного наставлення до України. Навпаки — він з новою настирливістю пробує поглибити процес поневолення України. Голословна пропаганда про те, що советська система принесла покращання соціальних чи економічних відносин населенню — не має успіху. Населення України є на багато нижчому життєвому рівні від рівня багатьох країн і зустріч із мешканцями країн не лише із західного, але навіть сателітського бльоку наочно доказує забріханість большевицької системи.

Хронічні невдачі сільського господарства є прямим наслідком колгоспної системи. Робітництво також пізнає свою незавидну долю, а польський досвід із «Солідарністю», мимо всіх намагань режиму, залишив глибокий вплив на робітництво ССРСР.

Комунізм як ідея — ще використовується на експорт; серед багатьох країн Африки, Латинської Америки він має вплив, але не серед населення ССРСР, а зокрема України. Москва відкрито перейшла на російські імперські позиції і для тієї цілі провадиться політика «злиття націй» і насильної русифікації України і багатьох інших народів.

Ця політика, започаткована ще в 1956 році, стала предметом студій не лише українських, але і чужих науковців. Одна з них, проф. Інституту Політичних Наук у Парижі, Гелен Каррер д'Анкосс у своїй праці «Розламана імперія», доказує переконливими фактами своє твердження: «Друга фаза большевицького пляну, а саме усунути національні різниці і створити нову, вищу історичну спільноту — советську націю — не увінчалась успіхом.» Авторка переконливо доказує, що ця політика є радше виявом слабости, а не сили російських шовіністів, і що із своерідною закономірністю зростають сили поневолених народів ССРСР, а не їхніх поневолювачів.

Для нас приємно, що серед байдуже, а то й вороже до поневолених народів ССРСР наставлених науковців, журналістів і політиків західного світу є помітні прояви протве-

резіння. Але для нас багато важливішим є те, що наші власні українські джерела вказують, що *політика русифікації і злиття націй посилює, а не послаблює спротив нашого народу окупантові.*

Наведу лиш деякі документи, які появились в Україні вже після ІХ ВЗУН і які вказують на ситуацію в Україні останніх років.

Юрій Бадзьо в грудні 1979 року писав:

«Ідея злиття націй — антижиттєва, догматична й ненаукова, реакційна за своєю політичною сутністю... Сучасна партійна національна політика відбирає в мого народу право на минуле...

«Надто неймовірно, з погляду формального статусу, становище українського народу в складі Союзу ССР!

«Ми, українці, окремий народ, окрема нація, але партійна пропаганда доводить, що перед нами — тільки одна перспектива, перспектива поступового національного вмирання!

«Ми маємо свою державу, добровільно, ви кажете, об'єдналися з іншими народами в Союз ССР, Советський Союз — федерація республік, але офіційна преса дедалі послідовніше пише про ССР, як про єдину державу.

«У Советському Союзі живе багато народів, але ви говорите про єдиний народ!

«Ми маємо конституційне право на вільний вихід із ССР, але офіційна пропаганда таврує ідею незалежної самостійної української держави як ідею націоналістичну й ворожу (!) українському народові!»

Юрій Литвин так писав про засади правозахисного руху в Україні:

«Українська група Гельсінкі не виключає національне питання. Зокрема українське, яке не розв'язала ні „Велика октябрська соціалістическая революція“, ні шестидесятирічне панування „владі советов“ в Україні. Питання національного самовизначення є найактуальнішою проблемою в житті українського суспільства. Виключивши цю проблему зі сфери своєї діяльності, Українська правозахисна група втратила б своє національне і соціальне обличчя і не змогла б по-справжньому виконувати своїх правозахисних функцій. Захист прав і свобод людини без захисту прав

і свободі нації не має під собою ґрунту. Українська правозахисна група за своїми принципами має вести боротьбу з політикою офіційного і неофіційного великодержавного шовінізму в його найрізноманітніших проявах, захищати право нації на свій самобутній розвиток, без чого не можна вести успішну боротьбу за свободу соціальну та особисту.»

Неначе у відповідь посиленій політиці русифікації і злиття націй — появилось «Звернення Українського Національного Визвольного Руху в справі української самостійности».

«Мета руху — вихід України зі складу т. зв. ССРСР і створення незалежної демократичної української держави. Українська нація не має своїх органів державної влади, вона позбавлена політичного суверенітету і т. зв. Верховна Рада України має як джерело влади не власну волю, а волю ЦК єдиної Росії, що є за межами України і не підпорядкований волі українського народу. Органи влади України — це окупаційна адміністрація, що втілює на території України колонізаторську політику Москви.»

Заперечуючи теперішній стан, автори звернення з'ясовують своє становище до майбутнього принципу побудови державного життя українського народу:

«Український національний ідеал щодо внутрішнього політичного статусу полягає в глибокій відданості демократичним принципам у всіх сферах життя із забезпеченням реальних можливостей вільної гри різних політичних партій і сил, свободи економічної, професійної, культурної та діяльності в проведенні політики миру, економічної співпраці і зовнішньо-політичних, наукових і літературних та інших обмінів з усіма країнами та піднесення ваги України в прогресивному русі світової спільноти до все повнішого забезпечення духових і матеріальних потреб та віри в людину, як найвищу вартість на землі.»

Не менш цікавою є постава Українського Патріотичного Руху про деколонізацію ССРСР. Своім стилем цей документ виглядає на незалежний від звернення УНВРуху, але зміст його йде по лінії гідної відсічі політиці злиття націй, що її провадить советський режим.

«Ось уже 60 років цей так званий уряд України здійснює практику національного геноциду. Який ще уряд у сві-

ті вміє на зразок українського зводити почуття патріотизму до рангу державного злочину? Тому ми, жертви політичних репресій в Україні, звертаємося до свого народу, до урядів всіх країн світу, до ООН і заявляємо про своє бажання вийти зі складу ССРСР, вивести наш народ з комуністичної неволі...

«Ми звертаємося до свого народу, до всіх людей, що живуть на території УСССР, підтримати нашу вимогу. Необхідно об'єднати всі наші зусилля для того, щоб з часом провести референдум у відкритих демократичних умовах під контролем спостережної комісії ООН.

«Українська громадськість, а не окупаційний режим в особі так званого уряду УСССР, мусить стати виразником такого національного самовияву.

«Відкидаючи всілякі спекуляції советських властей на наші вимоги, ми заявляємо: воля України дасть можливість звільнитися й російському народові, й іншим народам, що поневолені сучасним режимом. Вільна Україна гарантує всі права народам, що населяють Україну: росіянам і полякам, жидам і татарам, румунам і угорцям. Ми надто добре пізнали, що таке підневільне колоніальне існування, тому заявляємо, що людям, які заселяють нашу Батьківщину, ми надамо якнайширші політичні, економічні й соціальні права. Всі права національних меншин і різних релігійних асоціацій будуть додержані беззастережно.»

Цей ряд цитат із документів, які появились в Україні вже після ІХ ВЗУН — вказує на правильність становища нашої Організації до подій в Україні, схваленого на VII й останньому Великих Зборах. Не тому, щоб гордитись правильністю нашої постави. Ні! Лише тому щоб вказати навіть декому з наших членів і прихильників, які із сумнівами віднесли до спроможності Організації вести в сучасних обставинах боротьбу проти окупаційного режиму. Ми не легковажимо сил окупанта, але ми глибоко переконані в силу і спроможність нашого народу перемогти це чергове лихоліття нашої нації, з якою ми пов'язали сенс існування нашої Організації.

Пригадую це ще й тому, щоб всі ми зрозуміли ту колосальну силу здорової думки, ідеї, яка все знайде на українському ґрунті своїх визнаців, послідовників, реалізаторів.

Чи усвідомили ми собі, Подруги й Друзі, дійсний сенс слів покійного Голови ПУН ред. Олега Штуля-Ждановича, який ще в серпні 1970 року казав: «Я гордий за нас усіх, що ми в обличчі цієї нової дійсности, яка важить на долі України й матиме значення в розвитку історії усього світу (так, усього світу!), вийшли на нові обрії... Ми надали життєвого змісту й життєвої правди гаслам і фразам, якими ми жили понад 20 років вигнання. Бо сьогодні ми присутні на Рідних Землях.»

Якщо дехто тоді скептично відносився до тих слів, то хай порівняє тези VII Великого Збору з 1970 року, видані збірником «Україна — спільне добро всіх її громадян» із наведеними цитатами Ю. Бадзя, Ю. Литвина, УНВРуху, Українського Патріотичного Руху, С. Говерлі й інших. Він побачить як не тотожність, то чітку співзвучність між нашими і їхніми позиціями. І не є важне, що автори тих тез не є членами ОУН. В сучасних обставинах багато важливіше є те, що ідеї голошені ОУН є співзвучні з ідеями, які голосять учасники руху спротиву в Україні, бо це найбільш переконливий доказ живучости українського націоналізму і великої потреби нашої дальшої дії на тому відтинку.

І саме тому Підготовча Комісія X ВЗУН такий великий наголос поставила на основну аналізу і доповнення тих тез на нашому Зборі, в глибокому переконанні, що вони дадуть зброю в руки наших кадрів і дадуть відповідь не лише на те, проти чого ми є, але і за що ми змагаємось. Вони допоможуть нашому молодшому поколінню пізнати ОУН як творчу, позитивну силу, яка спроможна видвигати і поширювати нові ідеї, нові гасла, нові пропозиції розв'язки основних проблем нашого народу.

Правильність нашої постави потверджує навіть окупаційний режим. Хто слідкує за советською пресою, той знає яку вагу надає окупант ідеологічній боротьбі із українським націоналізмом. Режим знає, що йому не вдалось вирвати з душ і сердець братів і сестер почуття самопошани і свідомости тієї кривди і пониження, які приніс нашому народові окупаційний режим. Окупант знає, що молодше покоління видало з себе кадри свідомих носіїв ідеї боротьби за належні нашому народові права.

Чи не повинні всі ми з гордістю читати слова українсь-

кого визначного діяча в Україні Степана Говерлі, який писав: «Сьогодні на тлі суцільної, проте пасивної опозиційності бути активним дисидентом — не тільки готовість до подвигництва та страждань. Це насамперед висока честь. А для нас, українців, рабів ХХ століття, це священний обов'язок і подвійна честь — право на ім'я націоналіста. Лише воно наділяє всеосяжною відповідальністю за долю нації, стає імперативом безнастанних вольових потуг в ім'я України, її свободи й державности.»

**
*

Задивлені в процеси, які формують духове обличчя і свідомість українців на Батьківщині, ми не забуваємо і про багаточисленну українську громаду, розсіяну у цілому світі.

Останні чотири роки принесли їй не мало успіхів, але не бракувало й важких ударів і невдач. Ще свіжими в нашій пам'яті емоційні зустрічі із звільненим із заслання Валентином Морозом, які, зокрема для нашої молоді, символізували успішне завершення довголітнього змагу із советським режимом за свободу політ'язнів. Як боляче тій молоді і цілій нашій громаді доводилось розпрощатись із ідеалізованим в'язнем советських таборів, який на наших очах відкрив нові фронти і конфлікти, що не принесли хісна ані громаді, ані В. Морозові; навпаки, вони нанесли велику шкоду, зокрема десяткам його друзів, які ще дотепер перебувають в таборах чи на засланнях.

Ми були свідками великих успіхів П. Григоренка і його співробітників на міжнародньому форумі — і непотрібних зударів на внутрішньому відтинку, ініційованих тими, які не можуть пошанувати думки іншого, яким просвічує ідея боротьби за домінацію в житті громади.

Ми бачимо кристалізацію здорової думки серед нашої громади, яка хоче використати свою силу для допомоги рухові спротиву в Україні, але завважаємо тенденцію шукати відповіді на основні проблеми визвольної боротьби в подіях минулих десятиліть. Минуле треба вивчати, його позитиви — шанувати, але розв'язки сучасного і майбутнього не знайдемо в механічному копіюванні пройденого шляху. Майбутнє мусимо творити новими зусиллями, новими

розв'язками, спертими на властивій аналізі потреб і можливостей сучасного і майбутнього.

Потішаючими є численні осяги на відтинку співпраці з різними міжнародними установами, ширення правди про Україну в країнах поселення української громади, затиснення співпраці з різними чужинецькими установами, в тому і з нашими сусідами, серед яких є хоч нечисленні, але здорові прояви шукань виявів спільної дії в спільних нам справах, проти спільного ворога. На жаль, не бракує нам непотрібних і незаслужених ударів, спритно інспірованих ворогом, спрямованих на знеславлення українського імени чи посилення конфліктів з нашими сусідами чи жидівським народом, користь з яких буде мати лише наш спільний ворог.

Зміняється помітно атмосфера в міжнародних відносинах. Російський комуністичний імперіялізм нарешті викликає протидію вільних країн, zagrożених його експансивністю. Це творить нові можливості, але й нові й нелегкі завдання перед нашою громадою. Теза про те, що «ворог нашого ворога — наш приятель», не все витримує життєвий іспит, зокрема на довшу мету. *Ми приятелями можемо вважати лише тих, які державницькі аспірації нашого народу, його боротьбу з нашим ворогом — підтримують до кінця, а не тих, які хочуть використати нас і наш нарід для своїх цілей.*

Ми знаємо, хто були архітектами Ялти і Потсдаму і хто несе відповідальність за поневолення не лише нашого, але й десятка інших європейських народів після закінчення другої світової війни. Навчені досвідом, мусимо змагатись за таку концепцію міжнародного співжиття в Європі, яка забезпечить державну суверенність всім народам на їх власних територіях. Така концепція стане корисною для всієї Європи та всіх вільнолюбних народів світу. І приятелями можемо вважати лише тих, які ту концепцію визнають і підтримують.

**

На всіх тих, і інших, відтинках проявлялась дія нашої організаційної системи і формацій Українського Націоналістичного Руху в останніх чотирьох роках.

Про неї ми будемо мати змогу докладніше обмінятися думками в часі нарад X Великого Збору. В дуже складних обставинах нам доводилось здавати іспити громадської, політичної і організаційної зрілості. Зокрема радію, що нас не полонила і не понесла буржлива хвиля еміграційного потічка, і що наша увага, наш зір, були спрямовані на далекі від нас, але рідні нам річки і ріки українських гір чи українського степу, які зливаються в могутнє русло визвольної боротьби на Батьківщині. Дай Боже, щоб це був шлях всіх нас, бо це єдино правильний шлях.

Не в легких обставинах проводимо ми нашу дію, не будуть вони легшими в недалекому майбутньому. Але хай кожна і кожний з нас, які зібрались тут, в своїй душі і совісті відповідь на питання: Як виглядала б сучасна українська дійсність без нас, без нашої праці, без нашої організаційної системи? І хай ваша відповідь подиктує ваше дальше відношення до праці нашого Збору.

**
*

В році відбування X Великого Збору Українських Націоналістів проминуло пів століття від жахливої голодової смерті понад сім мільйонів українських селян, жертв людського сталінського режиму, який хотів знищити біологічну субстанцію українського села, що не загубило свого національного обличчя ні в добу царського, ні комуністичного поневолення.

Віддаймо шану тим невинним жертвам постанням з місць.

Віддаймо шану Головному Отаманові Симонові Петлюрі.

Віддаймо шану Головам ПУН: полк. Є. Коновальцеві, полк. А. Мельникові, ред. Олегові Штулеві-Ждановичеві, д-рові Денисові Квітковському, всім членам Проводу, членам УВО, ОУН і всіх формацій УНРуху, які відійшли від нас у засвіті.

А зокрема згадаймо тих, які відійшли від нас від ІХ ВЗУН, а між ними: інж. Михайло Селешко, мгр. Андрій Повх, інж. Юрій Коваленко, д-р Сергій Кротюк, Олекса Бо-

ручик, Микола Довбуш, інж. Іван Харамбура, Іван Попович,
Микола Бігун, Макс Скорупський.

Вічна їм Пам'ять!

Подруги й Друзі! Х Великий Збір Українських Націоналістів проголошую відкритим.

ІЗ ЗВІТУ ГОЛОВИ ПУН МИКОЛИ ПЛАВ'ЮКА НА X ВЗУН

Добігає 40 років від часу, коли численні кадри ОУН були змушені покинути рідні землі й тепер основним тереном їхніх дій є країни поза Україною. Якщо до того елементу, — ґрунту — додати вік членства і ті змінені обставини, в яких колись революційній формації ОУН доводилась діяти, то ці фактори мусіли мати превеликий вплив на характер і зміст дій нашої Організації.

Під сучасну пору виразно зарисувалися такі тенденції серед нашого членства:

а) ті, які в своєму дуже часто справді світлому етапі минулих дій бачать не лише найкращі зразки і осяги свого життя, але і мірило, яким вони міряють всі їхні вияви сучасної дії, а подекуди і під тим кутом розглядають майбутнє. Вони живуть психологічно в полоні минулого. Це явище, що його багато з нас не розуміє, і тому про цих членів робить невластиві висновки;

б) ті, які влилися в рамки життя громади з найкращими інтенціями, добилися немало визначних успіхів і які, хоч повільно, але віддаляються від минулого; для них сучасні вияви дій унапрямують оцінку минулого й майбутнього. Це чи не найчисленніша група нашого членства;

в) ті, які зрозуміли, що минулого не завернути, а сучасне поза Українсю не є ідентичне із сучасним в Україні; ці члени роблять колосальні зусилля, щоб не відірватися від розуміння сучасних потреб на Батьківщині, бо в них бачать вони виправдання своєї сучасної дії;

г) ті, які долучилися до нас поза українським материком, бо захопилися тією чи іншою ділянкою наших дій, шукаючи

за відповіддю на перспективи спротиву окупантові в Україні; до тих справ вони хочуть мати активне відношення. Обставини їхнього формування залишили, може навіть неусвідомлений ними, вплив на них, і вони мають не раз труднощі зрозуміти події в Україні, які не укладаються в логічний ланцюг з позицій людини формованої поза Україною.

Всі ці тенденції відносяться до тієї частини членства, яку треба все ж таки вважати активною. На жаль, є між ними і такі, які розгубилися і відбилися від активної дії, втратили належну оцінку черговости вартостей і часто є прямо втраченими не лише для Організації, але і для громади.

В цьому перехідному етапі, ми, як Організація і УН-Рух, зробили б помилку, якщо б поставили ставку лише на один гурт, відкинули інших. На коротку мету — це улегшило б працю, бо все легше працювати серед гурта однодумців, як серед людей з різними підходами до праці, до завдань, методів, і зокрема черговости вартостей.

Але на довгу мету це була б помилка, втрата багатьох позитивних, хоч і різних в деяких справах кадрів.

Наше завдання — знайти такий розподіл праці, таку атмосферу, що дозволяли б скоординувати всі, до речі, доволі обмежені, сили в такій системі, яка б себе доповняла а не виключала, в якій було б місце для всіх, а не лише частини нашого членства.

У згоді з таким підходом, в останніх роках я стремів до того, щоб спрямувати нашу організаційну систему і формациї УНРуху на шляхи дій, які в центрі уваги мали б визвольні процеси в Україні і допоміжну ролью тим процесам, що її мусить нести українська спільнота поза Україною.

Це проявлялося не лише в безпосередній дії нашого крайового сектора, але й у основній зміні нашого підходу на внутрішньо-політичному відтинку, переоцінці завдань і напрямних дій на зовнішньому відтинку, затісненні взаємовідносин з українськими дисидентами, видвиганні нових кличів і гасел на публічному форумі, як в справах ідеологічно-програмових, так і біжучої політичної дії.

Не диво, що саме в зв'язку з тим дивним збігом обставин на обох фронтах — крайовому і еміграційному — почалися неперевірливі кампанії, спрямовані на компромітацію

українського націоналізму: як ідеї — там, і розкладення нашої системи з нутра — тут.

На наші тези посипалися напади і спроби ідентифікувати наш рух із гітлеризмом, фашизмом, вислужництвом різним західнім державам тощо.

На наші зусилля скріпити солідарні виступи українського руху спротиву з українською спільнотою пішли провокації проти ОУН, почалися пристрасні полеміки про минуле.

Тоді, коли ще в 1979 році ми в центрі уваги української спільноти бачили акції за деколонізацію ССРСР, коли ми мали спільний фронт з дисидентами, коли почалися були розмови про нову плятформу політичного центру, коли почалися були здорові намагання діалогу із сусідами, використання можливостей на міжнародньому відтинку, то останні роки — принайменше в публічній opinіо громади — все це відсунули на дальший плян, а в центрі уваги стала боротьба за минуле, боротьба за захоплення влади в громадських установах, конфлікти з церквами, дисидентами, намагання розбити нас із нутра.

Хоч як невідрадним явищем треба вважати ті вияви — ми, як Організація, не лише встоялися проти тих нападів, але, за малими винятками, зуміли дати їм відсіч і, хоч повільно, але твердо відзискати ролю чинника, здібного зберегти себе на правильних позиціях, який здобуває зрозуміння, а то й піддержку для нашої дії, який спосібний творчо діяти і добитись успіхів. Головне те, що всі пристрасні еміграційної полеміки ніяк не відвернули нашої уваги від дій крайового сектора, який, віддалений від проблем нашої громади, намагався незалежно від тих проблем виконувати свою ролю.

Очевидно, ця оборонна дія нам не вистачає і нас не вдовольняла. Тому пороблено заходи для внутрішньої реорганізації нашої дії, на активізацію КР ІСНО, на посилення прямого зв'язку з нашим членством шляхом поїздок, відвідин, газетних статей, видавання «Сурми». Вже в процесі підготовки до Х ВЗУН серед наших рядів пройшла широка дискусія як над нашими внутрішньо-організаційними справами, так і в справах ідеологічно-програмових.

Пороблено перші кроки в справі Фундації ім. О. Ольжича, приготовлено нарис концепції дії Інституту ім. О. Оль-

жича, збережено наші станиці на відтинку пресо-видавничому, опубліковано декілька публікацій для потреб крайового сектора та для обслуги чужого світу — і все це в рамках фінансових засобів, зібраних серед нашого членства та доходів із власних інвестицій. Вся біжуча дія була фінансована нашими біжучими прибутками, без того, щоб нарушити основний капітал Залізного Фонду, який, до речі, зріс, а не змалів, як це злобно дехто писав.

Пороблено намагання реорганізації ТП ОУН, у висліді якої наступили зміни в Австралії, Англії, Франції, Німеччині, Канаді.

Пороблено намагання кооптувати до праці уповноважених ПУН в згоді з нашим устроєм, і деякі з тих змін дали вже позитивні виследи (крайові справи, організаційні, зовнішні справи, пресо-інформаційні).

В тому процесі стало очевидним, що структура багаточисельного ПУН в прямому контакті з Головою ПУН не відповідає нашим потребам і спроможностям. Стає необхідністю діюче бюро ПУН для систематичного ведення всіх біжучих справ, тоді коли члени ПУН зберігали б за собою відвічальність за політичну лінію, концепцію дії.

До болю чітким і ясним стало те, що для нашого членства, зокрема низових клітин, немає належно розробленого плану дії. Цій справі присвячено частину нашої програми Х ВЗУН.

Не менше складним питанням є включення в нашу працю українських науковців і діячів культури, які не все знаходять собі місце в українській політичній дії. Вступні контакти з низкою осіб дали перші позитиви.

В останніх роках в нас багато більше раціональний підхід до питання молоді. Ми усвідомили собі, що без огляду на те, чи це комусь подобається чи ні — але поза межами України активізація молодшого покоління в політичній дії в рамках політичних формацій — мусить бути явищем окремих одиниць, а не масовим. З цим дуже непопулярним підходом є перспективи дещо осягнути, але без реальних основ є мрія про включення в політичні формації широких кіл молоді.

Зокрема крайовий відтинок дає на це можливості. Але він не одинокий. Зовнішня дія, інформація, зв'язки, студії

ідеологічних і програмових питань є цікавими для різних одиниць, і того не слід забувати.

Останні роки найбільш виразно підкреслили стару істину, навіть і в еміграційній дійсності, що успіхи залежать від успішної дії, працьовитості, від бажання і знання поодиноких осіб. Я не збираюся називати поіменно нікого, лише скажу, що осягти наших провідних членів поза нашою організаційною системою признає все українське громадянство. Дивним збігом обставин вони репрезентують різні сектори нашого життя: стоять вони на чолі українського жіноцтва, здобули осягти на міжнародньому дипломатичному форумі, в науковому й церковно-релігійному світі, в американському робітничому русі, а також у царинах загально громадської та еміграційно-допомогової діяльності, як і на зовнішньому відтинку.

Так довго, як їхніми слідами йтимуть інші члени нашої Організації — а в це я вірю, — я не сумніваюся, що ми можемо і будемо мати успіхи.

Останні роки заставляють нас усвідомити собі, що нашу працю не все належно розуміють у громаді. Ми, з одного боку, бачимо докази про перемогу наших ідейних залогень — бо хто ж тепер не визнає наших основних залогень, хто тепер не є українським націоналістом в опінії ворога й чужинців? А з другого боку не раз питають, де є виразна і чітка позиція ОУН? Дехто із злобою хотів би бачити нас лише тим чинником, який хоронитиме нашу спільноту від негативів деконсолідації; який оборонятиме її від намагання бандерівців монополізувати увесь український політичний і громадський світ, але бажав би лишити нас лише такою силою, яка всіх буде годити, зводити до спільного стола, шукати за розв'язками чи компромісами, — які, звичайно, лагодять справи на коротку мету, але про які швидко забувається і яка, сповнивши ту роллю, може відійти на дальший плян, бо не дай Господи, щоб вона зросла в силу до тієї міри, щоб залишилася незаступимим фактором нашого життя.

Все, що ми робили для громади, — позитивне й ми не маємо чого за нього встидатись. Але цього не вистачає.

Ми мусимо з такою ж самою настирливістю перекона-

ти громаду, що є нашою позитивною програмою, за що ми змагаємося, а не лише проти чого ми є.

І тут, перевівши інвентаризацію нашого дорібку, ми ствердили велике занедбання у формі невикористання матеріалів VII ВЗУН з 1970 р., як і багатьох інших світлих моментів з нашого минулого.

А наш дорібок не милий.

І тому Х ВЗУН розгляне поновно деякі з наших програмових настанов, доповнить їх, щоб дати ідеологічно-програмову зброю в руки членства, симпатиків і всієї громади, і з'ясувати наше становище до основних справ. Ці матеріали є політичним документом, а не біблією; вони можуть бути спірні, стимулюватимуть дискусію, заставляють нас і інших думати про завтра, шукати за правильними шляхами в майбутнє. І наскільки це важливіше від усяких спорів про вчорашнє чи давноминуле.

Не лише нам, але зокрема нашим друзям і подругам в Україні, до болю потрібно тих відповідей. І там, в ударі з позиціями і тезами ворога-окупанта, чужої, накинutoї нашому народові псевдорелігії окупаційного режиму, наші позиції знайдуть тривку і переважливу відповідь на їхню правильність і життєспосібність.

Крім ОУН, не мала вага падає на нашу систему громадських формацій, систему ІСНО.

Не думаю, що сьогодні хтось може сумніватись в тому, що наша система є важливим фактором життя української громади. Але знову таки не можемо задовольнитися лише нашими осягами на всіх щаблях громадського життя, включно із СКВУ та СФУЖО. З почуттям самокритичності мусимо усвідомити собі, що перед цілістю життя громади не зникла загроза відчуження від материка, помішання черговості вартостей в дії громади, зведення українськості до поверхової зовнішності, до загублення контакту з молодшими поколіннями...

І тут ІСНО мусить включитися в процеси шукання нових шляхів і методів праці, мусить поживавити свою діяльність, щоб бути стимулюючим чинником.

Останні десятиліття ми діяли в громаді в згоді з заса-

дою скріплення національної єдності, яка стала основою для оформлення української спільноти в систему завершеної СКВУ.

А що завтра?

Зміна, що прийде завтра, вдарить в першу чергу по формально-структуральних засадах нашого громадського життя. Меншатиме вага довго існуючих формацій. Їх — як не змінять, то доповнять новотвори — здебільша оформлені не так на тезах ідеологічно-програмових чи політичних засад, як радше на базі функціональних потреб даного етапу. Досвід різних комітетів і груп для окремих завдань — дуже повчаючий.

Зростатиме в майбутньому вага наукового сектора, вага таких установ, як харитативно-допомогові, професійні та всіх таких, які зуміють сконцентруватися на одній або кількох специфічних справах, в яких зуміють добитися успіхів і тим звернуть на себе увагу.

Зростатиме сила церков.

Зростатимуть контакти з українцями сателітних країн.

Більш рафінованими будуть контакти советського режиму з українською громадою у вільному світі.

Попри всі ці загально-громадські тенденції, система ІС-НО мусить підбрати собі специфічні завдання в нашій дії. Їх я бачу в секторах зовнішньої дії: контакти із співмешканцями країн поселення і їх урядами, видавничому, виховному, розбудови фінансової бази, зв'язків з неукраїнськими спільнотами, робітничо-профспілковому та ін. І на тих секторах треба вивчити і скріпити наш досвід та опрацювати детальні плани дій.

Наприкінці — про найважливішу справу — справу дії ОУН на Батьківщині.

Не є жодним секретом, що розвиток подій в Україні й у першу чергу удари ворога по силах спротиву прискіпили процес політизації тих же сил спротиву. Цей процес поступає швидше, як того сподівався окупант чи навіть і наше суспільство у діаспорі. Це явище не обмежене до України, але для нас, як ОУН, має воно окрему вимогу.

У двох повоезних етапах дії на Батьківщині ми здали іспит у тому сенсі, що збережено приязність ОУН в Україні

у таких формах і виявах, які або ми самі творили, або життя там нас навчило творити.

Сьогодні цей процес розвивається, але завтра він напевно переросте наші передбачування, а подекуди й спроможності. Бож у нових обставинах виростають нові завдання ООН.

Я бачу посилені прояви трансформації російської комуністичної імперії на традиційну російську імперію, не зважаючи на те, що дехто хоче бачити її демократичною, монархістичною, панслов'янською чи суперправославною-месіянстичною. Всі ці концепції скеровані проти українського народу й ми не сміємо їх легковажити! Навпаки, ми мусимо ще сильніше наголошувати нашу концепцію суверенної України в союзі з іншими, тепер поневоленими російським імперіялізмом народами. Україна мусить піти власним суверенним шляхом! І в тому шляху я бачу важливу роллю й історичну шансу ООН бути носієм того процесу! Бо, якщо не ми, то хто це зробить?

Поза Україною обставини такі, що ворогам українського народу вдалося розпалити внутрішні фронти боротьби тоді, коли всі сили й енергію треба було б кинути на єдиний фронт боротьби з ворогом України. Та, на жаль, чимало української енергії марнується на внутрішньо-українських фронтах боротьби. Якщо деяка частина нашого членства подекуди навіть критикує Провід за брак нашої посиленої протидії проти тих, які скерували вістря своєї боротьби проти нас, проти Українського Націоналістичного Руху, то слід усім нам зрозуміти, що нашим єдиним фронтом боротьби — це фронт боротьби з ворогом, а нашим ворогом є жорстокі окупанти України!

Всі інші, по суті уявні, фронти — насправді не варті Ваших і моїх сил, часу і здоров'я. Тому апелюю до Вас, Подруги й Друзі, не марнуймо сил, не заступаймо дійсної праці уявною боротьбою.

Наприкінці почуваюся до обов'язку подякувати всім членам ПУН, вибраним ІХ ВЗУН, за виконану ними працю. Зокрема дякую другові Я. Маковецькому за виконання обов'язків Голови ПУН у перших двох роках після ІХ ВЗУН. Дякую всім уповноваженим ПУН, які прийняли мій апель і служили мені своїми порадами. Дякую всім Терено-

вим Провідникам ОУН і Подругам і Дружам, які виконували свої обов'язки в поодиноких країнах, бо, власне, їхньою працею, їхніми зусиллями вони уможливили Проводові і всім складовим організаціям Українського Націоналістичного Руху сповняти наші зобов'язання супроти українського народу на Батьківщині та української громади поза її межами.

ДОПОВІДІ

Василь Підгірний

СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ І НАШІ ЗАВДАННЯ

I. СУЧАСНИЙ СТАН В СССР І В УКРАЇНІ

Розглядати сучасний стан в Советському Союзі в короткій доповіді — завдання нелегке. На цю тему в останньому десятиріччі влаштовано українцями і неукраїнцями чимало конференцій, а також написано багато наукових праць-книжок, монографій, журнальних статей тощо, не гадаючи вже про статті в періодиці різного рівня.

Дуже влучну характеристику советського суспільства дає постійний дописувач до «Українського Слова», недавня емігрантка з України, яка містить свої статті під псевдонімом Кияниця. Вона м. ін. пише: «Советське суспільство, після свого 60-річного розвитку знаходиться в стані соціального та політичного нерівноправ'я, національної дискримінації, матеріальної незабезпечености, духового убозтва, культурної відсталости, морального упадку та фізичного виродження. Панує тип дрібного міщанина, що живе вузьким життям інстинкту, пристосовується до форм життєвого та політичного зла.

«Для так званої інтелігенції (не враховуючи війнятки-одиниці), що складена з найбільш вдатних вихідців з народу, характерна безликість особистости, обмеженість поглядів та думок, моральна аморфність та безхарактерність; панує намагання вижити та висунутись, поліпшити свої осо-

бисті життєві умови. Дрібні життєві проблеми майже повністю витиснули високі ідеали. В результаті майже повна соціальна, політична та культурна пасивність; величезна більшість „інтелігентів” має збюрократизовану чиновницьку психологію, рабську звичку почувати себе маленьким вислужником тоталітарної системи; — існують лише окремі прояви — і то своєчасно придушені владою — дійсних, правдивих культурних, політичних, національних, морально-релігійних інтелігентів, але вже чомусь під назвою „дисиденти”.

«Большевицька тоталітарна деспотія та політична бюрократія розкладають все підбите їм населення, а при допомозі всеосяжної Чекократії переслідують, а часто духово та фізично знищують всіх видатних осіб, всіх, хто незгідний з нелюдськими законами большевизму. Того режиму, котрий вже сьогодні все більше трухлявіє та невмолимими законами історії поставлений перед лицем наступаючої економічної кризи — а потім і політичного краху. Знищення большевицького режиму суспільно необхідне, політично доцільне та історично неминуче.

«Необхідність, конечність боротьби за позитивні та принципові зміни в країні вже усвідомлено деякою частиною суспільства, що породило опозиційні сили в ССРСР. Наприклад: Рух за демократичні права, національні, робітничі та релігійні рухи.»

Можливо, що у своїй характеристиці сучасного стану в імперії, Кияниця дещо згущує фарби, але в основному таки слухність за нею, хоч би з тієї простої причини, що багато найновіших емігрантів і найвизначніших советологів в основному також такого ж погляду.

Про цей стан ще в 1950-х роках писав Георгій Федотов. Про це безперемінно говорить Солженіцин та Шафирович; на цю тему дуже багато написав Зінов'єв, а його «Зяючі височини» після появи «Колгоспу тварин» Оруела завдали може найболючішого удару советській імперії.

Посередньо на цю тему забрав слово і Петро Балей, який у своїй праці «Обезвладнене суспільство» здирає маску з марксизму й стверджує прямо з віруючою переконливістю, що сучасний стан в імперії, це не збочення чи звиродіння марксизму, а радше це правдивий марксизм у дії.

Залишається однак фактом, що режимові вдалося виховати певну скількість так званих «советських людей», чи як дехто їх називає, включно з Зінов'євим, «гомо советікус». Хто, чи, властиво, чим є «гомо советікус»? Тут, за Кияницею, можна тільки повторити, що це своєрідна людина-тварина, позбавлена всіх морально-етичних засад, що вічно є зосереджена тільки над одним питанням: як і що вкрасти, щоб якось вижити. Для такого «гомо советікус» творчість, винахідливість, самодіяльність, шукання за правдою, красою й добром — незрозумілі поняття! На нещастя, «гомо советікус» знаходиться не тільки в рядах партії чи в лавах бюрократії; він присутній і в науковому інституті, і то не тільки як наглядчак, але як науковець. Це страшенно болить і обурює деяких дисидентів, що, наприклад... «в науковому інституті з стукачем вітаються і тиснуть йому руку».

Але кожна система, що цілеспрямовано й послідовно вихолощує з людини все те, що різнить її від тварини, ставить під сумнів доцільність свого існування. Сьогодні оцінка режиму не тільки пересічним з'їдачем хліба, тобто «гомо советікусом», є зовсім інакша, як вона була в 1930-х роках, але й оцінка режиму новою людиною також інакша, як вона була в тих же 1930-х роках.

Сьогодні, як стверджує автор статті в одному з підпільних видань («Експрес інформація», бюлетень, число 94/95 за січень 1983 р.), в Советському Союзі, хоч і з небезпекою, але все ж таки лають владу, іронізують в чергах і в трамваях, анекдоти розповідають і двірники, і члени ЦК, а слідкувати за газетами з портретами вождів нікому не приходить в голову.

І даліше, пише цей же автор, що в атмосфері повної бездуховності постає ґрунт для пошуків нових духових основ життя, для появи все нових і нових — вже не інакодумців — а тих, що інакше говорять, навіть інакше діють.

Кінчаючи своє роздумування про стан імперії, той автор стверджує: «Можна думати, що з розгромом правозахисного руху, в країні справді запанував бажаний для влади могильний спокій і порядок. Для цього безумовно немає підстав. Почався лише новий період, що його відкрито і свідомо можна назвати опозиційним.

«Діють національні рухи у Вірменії, Грузії, Литві, Лат-

вії, Естонії, Україні та в середній Азії. Не припиняється боротьба німців за виїзд до НФР, не втихає жидівське шумування, при тому одночасно в двох напрямках: 1) за виїзд із ССРСР і 2) за утворення умов для повноправного і повноцінного життя в країні (вивчення івриту і культури їдишу, створення жидівських журналів, театрів, семінарій тощо).»

З автором статті в «Експрес-інформація» перегукується багато членів дисидентського руху. Один з них, Михайло Хейфиц, автор знаменитого твору «Демократ Сергій Солдатов», стверджує:

«Етап правозахисного руху в ССРСР закінчується. В майбутньому лише підпільна, конспіративна діяльність матиме в Советському Союзі вигляд на успіх.»

II. МІЦНІ І СЛАБІ МІСЦЯ ІМПЕРІЇ

Хоча з моїм твердженням мабуть можна дискутувати, то все ж таки під рубрику сили комуно-російської імперії можна зарахувати існування в її кордонах такого сотворіння, як «гомо советікус». Справа в тому, що «гомо советікус» зовсім не збирається жертвувати будь-чим, щоб охоронити свою владу, але цей же «гомо советікус» також не збирається ризикувати будь-чим, щоб змінити чи повалити владу. Такий «модус вівенді» є цілковито сприятливий високому начальству в Кремлі. Як висловився один з кагебістів: «Нам зовсім не залежить на тому, чи народ нас любить чи ні; натомість нам дуже залежить на тому, щоб абсолютно перекопати народ, що він — значить народ — є безсильний будь-що змінити!». Сьогодні пересічний член ЦК насміхається з брехливого марксизму, але той самий член ЦК знає, що марксизм служить своєю базою «легітимности», на яку покликається режим. Той самий режим, що уможливило членові ЦК вельми легке і вигідне існування й забезпечує таке ж існування для його дітей. Може й має рацію Белей, коли пише, що «Марксизм, це ідеологічно обґрунтований макіявелізм». Але в тому якраз і є сила марксизму, що він є «ідеологічно обґрунтований». Хоч, як каже Святе Письмо, Бог відібрав у сатани дар боговидіння й боголюбоби, то все ж таки хитрість, підступність і всі інші темні

прикмети розуму в сатини залишилися, а він сам залишився не абияким антагоністом Божого пляну.

Дальше, безсумнівним фактором сили режиму є тотальна залежність громадян від режиму. Соціалістичний економічний устрій СРСР дає можливість владі бути самотнім працедавцем в імперії. Це дослівно відтворює соціальний устрій давнього Єгипту, в якому фараон був власником всіх громадян, а за словом Хейфіца, біблійний Йосиф був немов би сучасною бюрократією, тобто лучником між фараоном і його невільниками-підданими.

Режим ясно усвідомлює, що набагато легше давати собі раду з економічно залежним громадянином, ніж із незалежним робітником. Залежний робітник в дійсності є рабом імперії, а тим самим і рабом режиму. Це одна з причин, чому на саму згадку про приватну власність, режим біситься й попадає в транс. Часто-густо ми забуваємо про цей момент, коли шукаємо за причинами плянового переведення режимом Сталіна Великого Голоду в Україні в 1932-33 рр.

Третя опора советського тоталітарного режиму, це, очевидно, російський народ, який хоч по-різному сприймає й по-різному оцінює комуністичний режим, то все ж таки вірить, або щонайменше хоче вірити, що цей комуно-режим, хоч і советизує, тобто морально нівечить російську націю, то все ж він вдержує цілість імперії. Для російських патріотів це одне з найболучіших питань — це немов би Гордіїв вузол, що його розв'язати чи розрубати відважуються тільки одиниці, такі як Сергій Солдатов, Владімір Буковський (принаймні колишній Буковський), Алексеева та ще кілька. Дехто з російських дисидентів серйозно дискутує над тим, що є більшим злом для російської нації: советизація, яка створює «гомо советікуса» і цілковито калічить духово й морально російську націю, чи ...розчленування імперії на окремі національні самостійні держави, що у висліді стягне Росію з п'єдесталу світової надпруги, яка рівняється Америці, до великої європейської держави, яка рівнятиметься Англії, Франції чи Німеччині.

Режим, очевидно, цей момент використовує і ним постійно роззброює російський дисидентський рух, вносячи в його нутро постійне ферментування, що веде до безперервної сварки й диференціації.

А тепер звернім увагу на слабі місця імперії, на її так би мовити невральгічні пункти. Нам, як Рухові не слід про них забувати.

Як би це парадоксально не звучало, але той самий «гомо советікус», який являється рупором режиму та опорою імперії, на довшу мету стане основною причиною її упадку. Чи це подобається воюючим чи не воюючим атеїстам, чи ні, але навіть в пересічній людині є щось таке, що постійно штовхає її шукати в житті краси, добра і правди; шукати ідеалу життя; шукати чогось, в ім'я чого можна жертвувати часом, енергією, вигідним матеріяльним життям, кар'єрою, а то й самим життям.

В советській імперії існує порожнеча в царині ідеї та духовости. Цю ідейну й духову порожнечу в сучасну пору дуже успішно заповнюють своєю діяльністю християнство, юдаїзм та іслам (не говорячи вже про різні гіндуські секти). Дещо зупинюся над питанням поширення чи відродження християнства в комуністичній імперії СССР.

В цьому напрямку найінтенсивніше працюють і мають найбільше успіхів протестантські церкви чи секти фундаментального напрямку. Конкретно, мова про баптистів, адвентистів, п'ятидесятників та свідків єгови.

Праця цих сект, в першу чергу на українському півдні, приносить вже тепер не абиякі плоди. Справа в тому, що вище наведені секти пропонують людям в Советському Союзі життя — кожноденне буденне життя, — що є діаметрально протилежне від того, що існує, і від того, що голосять партійні кацики-пропагандисти.

В дещо гіршому стані Українська Католицька Церква, яка зараз поділена на три частини, а саме: 1) офіційна, що функціонує легально під плащиком православ'я; 2) підпільна, що, як твердить Олексій Алексеев, працівник науководослідної престижевої корпорації Ранд, тепер має трьох єпископів; та 3) найбільш радикально-фундаментальна, а то й воявничка — церква т. зв. Покутників.

Хоча місійна діяльність Української Католицької Церкви не дорівнює вище наведеним протестантським сектам, то все ж таки тут і там натрапляємо на факти, які вказують, що український католицизм діє і що режим і ненавидить його, й боїться.

Про наявність діяльності Української Католицької Церкви є багато свідочств, а найяскравіший доказ, це зорганізування Йосифом Терелею 9 вересня 1982 р. Ініціативної Групи для Оборони Прав Віруючих і Церкви. Що режим боїться Української Католицької Церкви і ненавидить її, видно із появи грубих пасквілів та статей, що просто заливають українську советську періодику. Чому, властиво, володарі імперії так бояться Української Католицької Церкви, а рівночасно збувають мовчанкою куди розлогішу і далеко успішнішу діяльність протестантських сект на півдні України? Відповідь проста: протестантські секти на півдні України майже зовсім анаціональні. Не є вони протинаціональні, одначе в них національне питання не відіграє, дослівно, ніякої ролі. Їхнім завданням, так як вони це бачать, це проповідувати науку Христа. У противагу їм, Українська Католицька Церква має всі прикмети української національної церкви. Якийсь Возняк у «Радянській Україні» з 22 лютого 1983 р., поза трафаретною лайкою, пише: «Включаючи християнську релігію до складу духовних структур українського народу, клерикально-націоналістичні фальсифікатори намагаються обґрунтувати єдність, інтегральність національної і християнської ідеї і на цій підставі оголосити греко-католицьку, уніятську церкву національною церквою.»

Отже, і для нас, і для них цей стан речей є зовсім ясний.

Безперечно, в найгіршому стані знаходиться православна Церква з самозрозумілих причин. Але і тут бачимо позначки пробудження і намагання очищення й відродження, яке уосіблював в Україні о. Василь Романюк і інші.

Кінчаючи цей уступ, я переконаний, що християнство, а не водневі бомби вкінці-кінців поставлять на коліна — як висловлюються віруючі — імперію сатани. Християнство поставить режим на коліна не лобовим ударом, а радше воно створить атмосферу-ситуацію, в якій комунорезим стане зайвим, стане колодою на шляху людського розвою.

Я не буду згадувати про національне питання імперії, хоча б з тієї простої причини, що до того, що на цю тему безперейбно пишеться й говориться, мені годі додати щось нового. Обидві Ташкентські Конференції з 1975 та 1979 рр.

ясно виявляють, що це питання постійно набирає на вазі, воно постійно загострюється й загострюється. Немає сумніву, що режим вважає національну проблему найбільшою загрозою для імперії.

На кінець, слід згадати ще один фактор, що постійно й послідовно підважує основи існування комуносистеми СС-СР. Це соціо-економічний устрій, побудований, як згадує Балеї, точно і дослівно за рецептою Маркса. Всім ясно, включно з західними марксистами, що здійснений в імперії марксизм зовсім і цілковито крахує. В економіці ССРСР існували й далі існують великі труднощі. Економічне плянування вносить в економію хаос і постійну дисгармонію, замість вносити в неї раціональність і стрункість. Ресурси відправляється не в найбільш продуктивні сектори економії, а в ті, які потрібні для воєнних потреб імперії. Капіталовклади робиться не на підставі принципу досягу найбільшої продукції шляхом зужиття найменше ресурсів, а на підставі політичних міркувань. Засоби продукції не використовуються для максимального задовільнення потреб населення, а радше за ідеологічно-партійними й політичними міркуваннями. Такі прості поняття, як аналізи потреб населення, застосовування маргінальних витрат і приходів, видайність капіталу і т. п. зовсім не беруться до уваги. У висліді того, як пише Степан Куронський у своїй неабиякій аналізі здійсненого марксизму, п. н. «Доктринальна обумовленість теперішньої кризи в ПНР»: «Центральне керівництво воює з начальством заводів, начальство заводів бреше центральному керівництву і рівночасно провадить війну зі споживачем, а всі разом виступають спільним фронтом проти одного й самотнього раціонального чинника, що ним являється ринок. Так, що в Совдепії та її сателітах існує тільки один правдивий, справедливий і раціональний економічний процес, а саме чорний ринок.»

І, якщо ми збираємося йти на прою з ворогом в царині ідей, пропонуючи щось, що йде в розріз з сучасним там існуючим хаосом, то ми мусимо пропонувати щось зовсім протилежне. Конкретно: існує пряме відношення між повноцінним громадянином і приватною власністю. Економічно процвітають тільки ті суспільства, нації чи держави, в яких економічні права людини є державою необмежені. На пра-

ктиці ми бачимо, що кожна економічна ділянка, якої діткнеться держава, в'яне, всихає й животіє. Щоправда, вона не вмирає, бо державна бюрократія штучно тримає її при житті великим коштом суспільства! Слід мати на увазі, що держава дає громадянам тільки малу частину того, що вона здирає з них. Більша частина йде на вдержання лінивих і недоумкуватих, а там і бундючних бюрократів, а ще інша частина пропадає через капарення, крадіж та шахрайство.

І це приводить мене до наступного розділу, а саме: про наші спроможності й можливості вдаряти постійно й на довшу мету по слабих місцях імперії.

III. НАШІ ЗАВДАННЯ

На що слід нам звернути увагу у нашій праці для допомоги визвольним процесам в Батьківщині? Насамперед мусимо мати на увазі, що це вже не 30-ті, 40-ві, 50-ті чи 60-ті роки. Всі ми часто це повторюємо, але більшості з нас дуже важко діяти за цим ключем.

Нашим найважливішим практичним завданням у існуючій дійсності, а тим самим і основним завданням у нашій боротьбі з ворогом України — це послідовне підмивання ідеологічних основ, на яких стоїть імперія ССРСР. Все інше буде або непродуктивне, або невдале, або прямо смішне, не згадуючи вже нічого про cost-benefit ratio.

Отже: нам слід прийняти й висунути такий соціо-економічний лад, що йде абсолютно в розріз із тим, що зараз існує в ССРСР. Ось деякі моменти такого соціо-економічного ладу.

1. В площині морально-етичній ми твердо й без всяких але стоїмо на базі християнської етики і моралі. Тут слід ще і ще раз переосмислити спадщину Олега Ольжича й його гармонійне поєднання націоналізму й патріотизму з християнством.

2. В площині політичній ми стоїмо на твердій базі правдивого демократичного устрою зі всіма, і то без винятку, його гарними і поганими атрибутами. Ми віддаємо абсолютне першенство людині vis-à-vis державі, вважаючи державу як інструмент, що існує в першу чергу для того, щоб

охороняти націю перед зовнішнім ворогом, охороняти громадян від домашніх злочинних елементів і зберігати правосильність заключених договорів між вільними громадянами.

3. В площині економічний нам слід пропонувати такий устрій, що спричиниться до найбільшого розвою продуктивних сил одиниці і всього суспільства. Держава абсолютно не сміє обмежувати громадянина в його намаганнях будувати собі повноцінне матеріальне та духове життя.

Ми за приватною власністю. Ми за абсолютне не вмішування держави в матеріальне чи духове життя одиниці.

Соціалізові, як економічній ідеології визиску продуктивних сил народу, лінивства та їдкої заздрости, ми пропонуємо протиставити вільний економічний розвій громади. Ми не проти багатих; ми за таким ладом, в якому всі, що цього бажають — зможуть бути багатими і тому прагнуть піднести рівень своїх продуктивних сил і раціонально їх застосовувати.

4. В національному питанні ми не виступаємо проти російського народу як такого; натомість, ми абсолютно і недвозначно виступаємо проти кожної форми російського імперіялізму й поневолення ним українського народу, а зокрема його сучасної форми комуно-режиму. І хоча в Україні шаліє не тільки советизація, але й русифікація, то все ж таки советизація загрожує також і російському народові. Річ ясна, про будь-яку обмеженість чи будь-які передумови до нашої повної державної суверенности не може бути не то дискусії, але й мови.

Серйозних праць на Заході на ці теми є безліч. І хоча наші можливості й спроможності є різко обмежені, але таки слід нам подумати над можливістю систематичного перекладу найкращих таких праць і перекидання їх поза залізну заслону. Так як було сказано на початку цього розділу, нашою основною метою залишається прискорення загниваючих процесів імперії та підмивання її ідеологічних основ.

А. Стратієнко

ДО ІДЕЙНО-СТРАТЕГІЧНИХ ЗАЛОЖЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ

Минуло вже понад півсторіччя з часу формування основних ідейних засад Українського Націоналістичного Руху. В умовах того часу ОУН успішно керувалася тими засадами в своїй політичній і революційній діяльності на рідних землях та на українських поселеннях за кордоном. Зокрема досвід державного будівництва Карпатської України виявив їх життєздатність. Також серед населення центральних і східних земель ці засади своєю динамікою стимулювали формування політичної думки українських патріотів.

Рівночасно з тим, крах німецького нацизму, італійського фашизму, переміна СССР в колоніальну імперію, здобуття державної суверенності і усвідомлення національної самобутності десятками народів британської, французької, голландської, португальської імперій, гігантський науково-технологічний поступ сучасної цивілізації, радикальні зміни в нутрі християнських і нехристиянських церков і релігій — спричинились до неабияких змін у світогляді й ментальності сучасної людини.

Враховуючи ці зміни, вже VII ВЗУН зробив великий крок вперед в ділянці усучаснення певних ідеологічних заłoженнь українського націоналізму. Історична вага і значення постанов VII ВЗУН висловлених у збірникові «Україна

— спільне добро всіх її громадян» полягає не тільки в правильності аналізу тодішньої політичної ситуації, в якій перебувала поневолена Україна, але також в накресленні напрямних боротьби проти окупанта, а найголовніше — винесення постанов у різних ділянках українського націоналістичного руху, що базувалися на реальних потребах і розумінні воюючих патріотів на землях. Але вже після VII ВЗУН заіснували вагомі події на українських землях та зміни на міжнародньому політичному форумі, що вимагають від нас доповнень та усучаснення цих постанов під кутом вимог сьогоденних обставин та потреб визвольної боротьби нашого народу.

Беручи все це до уваги, ПУН на своєму засіданні 18-19 червня 1983 р. ухвалив поставити матеріяли збірника «Україна — спільне добро всіх її громадян» стрижнем праці X ВЗУН. Слід ствердити, що цей збірник в минулому не був належно використаний як цінне знаряддя в діяльності ОУН і треба сподіватись, що тепер матеріяли VII ВЗУН будуть широко розповсюджені і стануть в майбутньому не тільки настільною книгою кожного члена ОУН на еміграції, але знайдуться в руках відповідних людей на землях, будучи рівночасно підметним матеріялом для ширшого розпрацювання його тез нашою пресою та використання для вишкільних потреб.

Оскільки ідейну суть націоналізму довільно інтерпретують його противники в користь своїх політичних потреб, та нечіткість його інтерпретації в українському політичному світі, то ця обставина вимагає внести ясність, як ми розуміємо суть та ідейні засади українського націоналізму в сьогоднішній дійсності.

З метою ефективного спілкування між собою та з зовнішнім світом, ми мусимо у своєму визначенні терміну «націоналізм» виходити із його інтерпретації авторитетними енциклопедіями, які усталюють визначення тієї термінології, яка є визнана світом, уможливлуючи цим порозуміння в суспільних взаєминах всього цивілізованого людства, включно з нами — українцями.

«Енциклопедія Британіка», оминаючи ту політичну термінологію, яка має інтерпретацію в політичному світі, подає визначення терміну «націоналізм» в сенсі світоглядowego на-

ставлення одиниці. Дослівний переклад цього визначення каже: «Націоналізм, це той стан свідомости, в якому людина відчуває своїм головним обов'язком лояльність до нації-держави». Звідси, самозрозуміло, випливає визначення терміну націоналістичної *ідеології* як збірного поняття, що об'єднує групу людей із спільним націоналістично-світоглядом наставленням. Звичайно, характер *політичного* вияву націоналістичного світогляду має багато притаманних окремим народом відмінностей. Характеризуючи ці відмінності *політичного* вияву націоналізму, їх слід поділити на дві основні групи.

1. Державний націоналізм, що є типовим виявом суспільного життя державного народу, поділяється, в залежності від політичної структури державного устрою, на прогресивну та експансивну форму себевиаву.

Прогресивний націоналізм є переважно продуктом демократичного устрою, в якому нація (будучи синонімом слова нарід) складається з рівноправних громадян держави, які мають вплив на рішення свого уряду, обмежуючи його повновласті у випадках його агресивно-імперіялістичних потягнень. Разом з тим, у випадках загрози для держави, прогресивний націоналізм, будучи навіть в політично неорганізованій формі, є тим чинником, що духово об'єднує свій нарід під гаслом: «Extremism in defense of liberty is no vice». Прогресивність демократичного націоналізму пояснюється його здібністю духово наснажувати свій нарід в його внутрішньому та міжнародньому змаганні, в ефективному творенні економічних та культурних вартостей.

Експансивний націоналізм є продуктом переважно тоталітарних режимів, де націю здебільша трактується як упривілейовану в державі духово-кровну спільноту, яку державний уряд своєю необмеженою владою спрямовує на шлях агресивно-імперіялістичних потягнень для збільшення засягу своїх володінь.

2. Визвольний націоналізм є світоглядово-політичною концепцією поневоленних народів, спрямованою на досягнення своєї національної свободи у власній незалежній державі. В залежності від самої політичної концепції та характеру устроєвої структури держави, за яку борються націоналістичні рухи, їх слід поділити на тоталітарні націоналісти-

чні рухи та демократичні націоналістичні рухи. ОУН, як визвольно-політичний рух, виразно стоїть на засадах демократичного націоналізму, борючись за свою державу під гаслом: «Здобудеш українську державу або згинеш у боротьбі за неї!». Це гасло виразно перекликується з гаслом американського визвольного націоналізму часів 1772-76 рр.: «Give me liberty or give me death» (Patrick Henry, 1775).

Ясности українського націоналізму найбільше потребують наші патріоти з широких українських просторів, на яких полягли мільйони українських воїнів у боротьбі проти ворога, що йшов у другій світовій війні під своїми нацистськими кличами, які сьогоднішній окупант України намагається утотожнювати з кличами т. зв. «українського буржуазного націоналізму».

У визначенні ідейної суті нашого руху, який є визвольним демократичним націоналізмом, потрібно ясно й чітко відмежуватись від нацизму, який став зразком державного експансивного націоналізму, та на якому базувались устрої націонал-соціалістичної Німеччини і фашистської Італії. Вони до кінця другої світової війни творили в Європі дух пануючих ідей і намагались накладати специфічно своє клеймо на відмінні від нацизму та відмінні поміж собою націоналістичні ідеології бездержавних народів, в тому числі і українського. Чітке відмежування має з'ясувати й заперечити невиправдане утотожнювання цих двох відмінних своїм ідейно-політичним змістом націоналістичних світоглядів.

Джерельною засадою німецького державного націоналізму, в його нацистському виданні, є розуміння своєї нації як духовно-кровної спільноти, яка покликана провидінням вести інші народи до свого месіаністичного призначення. Звідси походять расові теорії національної виключності та вищости чи поняття примату своєї нації над іншими народами. Ці теорії головним чином спрямовані на виправдання панування однієї нації над іншими. Нацизм був ідеологією німецького експансивного націоналізму, що мав за мету поневолення інших національних спільнот. Реалізуючи цю концепцію великодержавности за допомогою диктатури і тоталітаризму, виплеканих на ґрунті розпалювання сектантського культу почуття національної вищости та пробуджу-

вання імперіалістичних гонів своєї нації, нацизм довів свій нарід до неминучого зудару з іншими народами, в якому зазнав неминучого краху.

В розумінні українського демократичного націоналізму, нація означає корінну етнічну спільноту, яка кількісно домінує на території свого посідання, будучи пов'язаною вузлами спільної історії, культури, мови та традицій. В умовах незалежного державного життя народу з демократичним устроєм, всі громадяни держави, включно з етнічними меншинами, мають рівні права й обов'язки у всіх галузях державного життя.

Суть українського визвольного націоналізму визначається ідейним корінням тієї рушійної сили народу, яка пробуджує прагнення та вказує шляхи й засоби до захисту чи досягнення національної свободи, що є можливою лише в умовах державної суверенності свого народу. Ідеологія українського визвольного націоналізму є ідейним дороговказом, чи формулою, яка визначає напрямні національно-визвольної політики та стратегії в боротьбі народу за свою державну незалежність.

Клич «Україна» — спільне добро всіх її громадян!» каже, що всі громадяни української держави, включно з національними меншинами мають стати рівними в правах і обов'язках, забезпечених конституцією, а зокрема в правах формування державного законодавства та органів державної влади, на всіх щаблях державної структури.

Певна невиразність, що існує в деякого в інтерпретації терміну «народоправність», примушує вияснити, що український демократичний націоналізм визнає принцип політичного плюралізму і засаду забезпечення громадянам української держави всіх прав декларованих «Хартією Прав Людини Об'єднаних Націй», творячи таким чином державну структуру, побудовану на засадах парламентарної демократії.

Український націоналізм постав і продовжує бути всеукраїнським визвольним рухом, а не політичною партією, який об'єднує всі ті політичні і громадські сили, незалежно від їх соціально-програмових розходжень, які визнають його ідейні постуляти в досягненні державної незалежності, в розбудові й закріпленні своєї держави.

Український націоналізм, як визвольний, а не експансивний вияв політичних аспірацій українського народу, не може бути байдужим до загрози, яку принесла для нашого народу і всього людства доба нуклеарної зброї. Вона стала здебільшого засобом імперіялістичних гонів декількох держав, які змагаються за гегемонію в світі, а між ними в першу чергу російсько-комуністична імперія під назвою ССРСР.

Не на нуклеарній зброї, а на здорових засадах символізованих кличем «Воля народам! Гідність людині!» опираємо нашу визвольну боротьбу і пропагуємо ідею мирного співжиття вільних народів, в рамках їхніх суверенних держав.

В душі всіх вище наведених стверджень, шестидесятники в Україні пробуджували в своєму народі національне самоусвідомлення, в тому ж душі в 70-х роках діяв рух українського опору, творив свої заклики до народу самвидава та боролась за приписані їй народіві права Українська Гельсінська Група.

Характер і цілі визвольних процесів в Україні за останні дві декади виразно вказують, що боротьба ведеться за повернення народіві його державних прав, за звільнення існуючої держави-маріонетки від окупанта, надавши їй належних атрибутів незалежної держави зі всіма правами, які витікають із потреб суверенності життя народу.

В останніх роках ми з болем спостерігаємо жорстоку розправу КГБ з передовиками руху національного опору та розгром Української Гельсінської Групи, яка дорого заплатила за свою віру в українську правду. Тепер ми мусимо з прикрістю констатувати відсутність в цей час будь-яких легальних можливостей для нашого народу захищати свою національну гідність чи користуватися своїм правом опору проти заходів Москви у здійснюванні її споконвічних намірів — злиття народів в одне імперське русло.

Проте, в своїй історії боротьби за визволення, наш нарід після найтяжчих поразок завжди здобувався на відродження свого національного духу для нових наступів проти окупанта. Так постав період національного відродження 20-х років після тяжкої прогри у визвольній боротьбі 1917-20 років, так появились шестидесятники після мільйонних жертв сталінсько-ежовського терору. Так само героїч-

но постала Українська Гельсінська Група в часі жорстокої розправи КГБ з рухом українського опору.

Дивлячись з цієї перспективи на виїняткові труднощі в розгортанні визвольних акцій на землях в теперішньому періоді, ми не маємо підстав до зневіри. До того ж, аналізуючи характер розвитку складної і напруженої міжнародної ситуації тепер, важко передбачити, але разом з тим важко і виключати можливості заіснування більш сприятливих обставин і нагод для вияву тих потенційно-вибухових сил, що нуртують в середині советської імперії. Нам відома історична закономірність змін суспільних формації, яка стверджує, що одна суспільна формація міняється другою лише тоді, коли та друга формація несе зі собою вищу продуктивність людської праці. Нам також відоме твердження самого К. Маркса про те, що «жоден суспільно-економічний устрій не зникне з арени історії до того часу, поки не вичерпає всіх своїх можливостей для розвитку всіх своїх продуктивних сил».

Ці твердження економістів також вказують на те, що устрій Советського Союзу є історично нетривким, і в тій формі, в якій він існує тепер, не може бути довготривалим.

Але цим разом, ворог вирішив спрямувати свій приціл в саме серце нашої національної субстанції, він вирішив зросійщити нашу національну культуру, відібрати від нас рідну мову та уніфікувати наші національні традиції. Розглядаючи цю небезпеку під кутом можливостей нашого національного відродження для використання майбутньої політично сприятливої ситуації для свого національного визволення — то досягнення цієї мети в своїй основі повністю залежить від спроможности народу встояти перед інтенсивними заходами окупанта викоринити його національні відмінності. Історія знає в цій ділянці прецеденти. Наприклад, у випадку з Грецією, що була поневолена Туреччиною коло 4-ох століть, де окупант не знищив грецьких національних прикмет та шкіл. І за твердженням істориків, поет, священик та вчитель щойно в 1821 році підняли свій нарід до революційного зриву і звільнення Греції з-під турецької неволі.

Наведений вище приклад ще раз стверджує, що центральним обов'язком еміграції в існуючій ситуації є всебічна

допомога батьківщині пережити цей тяжкий час, не втративши підставових властивостей свого національного ества. Це означає, використання еміграцією всіх доступних їй засобів протиставлення примусовим русифікаційним заходам Москви в ділянках шкільництва, культури й побуту.

Здійснення цих тяжких і відповідальних завдань вимагає великих зусиль, багато виконавців, матеріяльних засобів та глибокого вивчення сучасної крайової проблематики, пильнуючи за кожним кроком її розвитку. Звичайно, виконати ці відповідальні обов'язки можливо лише напруженим зусиллям всієї організованої еміграційної спільноти, діючої за однозгідним пляном.

Безуспішність дотеперішніх зусиль передових громадських та політичних чинників в упорядкуванні організаційного розбиття й розпорошення в еміграційному суспільному житті не може нас зупиняти перед завершенням цієї імперативної вимоги часу, що є передумовою ефективної допомоги нашій батьківщині. Наші намагання й заходи, незалежно від їх труднощів, мусять неупинно бути спрямовані на шукання шляхів об'єднання політично споріднених чинників в потужнішу центральну формацію та шукання засобів координації діяльності всієї організованої спільноти в діаспорі.

Якщо йдеться про головну стратегічну передумову осягнення нашої державної незалежності, то ми мусимо рахуватись, перш за все, із засобами повалення режиму пануючої у всьому Советському Союзі кліки гнобителів. Цю передумову можливо здійснити лише силою міжнародної єдності всіх народів Советського Союзу, що будуть спільно битись за право жити, за людські права всіх народів, а в нашому випадкові насамперед — за право жити в своїй незалежній державі. Сл. п. О. Штуль у своєму вступі до Збірника «Україна — спільне добро всіх її громадян» сказав: «Україна визволиться тільки разом з іншими народами, бо наш історичний досвід заперечує всяку мрію про ізольований успіх...». В березневих постановках ПУН (1982 р.) з цього ж приводу сказано: «Підтримувати співучасть українського руху опору в міжнародній єдності правозахисного руху під його національним іменем.»

В деяких еміграційних колах переважно тих людей, що

мали недостатній досвід життя в советській неволі, вираз «міжнаціональної єдності» викликає контрверсійні погляди до питання нашої постави до російського народу. Цю тему мені доводилось неодноразово порушувати в деталях на сторінках нашої преси. Тут доведеться обмежитись короткими ствердженнями: по-перше, мусимо розглядати це питання не з позицій, що диктуються нашим чуттєвим наставленням, яке витікає з історичних кривд, заподіяних російськими окупантами нашому народові, а з позицій політичних, це значить з тих позицій, що визначають таку поставу, яка в теперішніх обставинах є найраціональнішою з погляду наших визвольних інтересів; по-друге, мусимо рахуватись з реальністю, коли йдеться про ступінь зросійщення українського населення, зокрема його міських мешканців та тієї частини інтелігенції, що посідає відповідальніші становища в різних ділянках народнього життя.

Ставитись до всього російського народу без розбору, як до нашого ворога, це значить приректи психологічно пов'язаних з ним наших земляків до участі у ворожому таборі ще перед тим, поки вони матимуть нагоду визначити власне їм місце у боротьбі проти свого гнобителя. Треба також серйозно рахуватись з тим, що національна свідомість росіян, під впливом пережитих поневірянь спільно з іншими народами, поділена на дві категорії: на росіян з імперсько-месіаністичною ментальністю та росіян з етнічно-російською ментальністю. Росіяни з етнічно-російською ментальністю усвідомлюють собі, що розчленування імперії є тією одинокою історичною konieczністю, яка може забезпечити вільне і мирне життя своєму власному народові. Вони розуміють, що в умовах свобідного життя не може бути вільним нарід, який поневолює інші народи. З цими росіянами ми повинні співпрацювати. Крім того, такий двоподіл росіян витворить психологічно сприятливіші умови для нашого зросійщеного земляка знайти своє місце в самостійницькому таборі. В березневих постановках ПУН (1982 р.) також сказано, що «Ми не боремось проти російського народу, але ми боремось проти російського імперіялізму. Ми вітаємо тих представників російського й інших народів, які визнають наші державницькі змагання і ми готові з ними співпрацювати...».

Серед наших визнавців принципів демократії та політичного плюралізму також існують певні розбіжності в питанні ставлення до тих українських патріотів, що є членами комуністичної партії, будучи рівночасно сторонниками деколонізації советської імперії. Відкидаючи цю категорію людей з лав українського визвольного фронту, ми б заперечували демократичні засади державного будівництва, в які самі віримо. При тому, треба собі усвідомити, що велика частина сьгоднішніх рядових комуністів вже давно зневірилась в ідейні заложення комунізму і перебуває в рядах партії з причин життєвої безпеки чи для створення передумови успіху у своїй творчій праці. В березневих постановах ПУН (1982 р.) також говориться: «... закликати українських комуністів стати на захист свого народу і його самобутности і виступати проти російського імперіялізму та советського колоніялізму.».

На жаль, ще досі серед нас існують певні непорозуміння в трактуванні «допоміжної ролі еміграції». Допомогати крайовим політичним силам, які є відповідальні за цілість визвольної концепції, це значить спрямовувати свою діяльність в напрямкові допомоги визвольним силам в Україні в здійсненні їх стратегічних цілей в боротьбі з окупантом. Зовсім нелогічно і несправедливо трактувати «допомогою» ту еміграційну діяльність, яка стратегічно виразно розбігається з методами визвольної боротьби в Україні.

Деякі ствердження в цій доповіді порушують певні питання, які фактично були розв'язані 14 років тому на VII ВЗУН. Наголошення цих засадничих питань визвольної політики зроблене не тільки з огляду на їх вагу в сьгоднішній політичній практиці еміграції, але також для підкреслення глибокого розуміння учасниками VII Збору душі сучасного українського патріота на землях та правильности їх аналізи й передбачень характеру тих визвольних процесів, що проходять в Україні тепер. Чи не найголовнішою метою наголошення цих питань є намір викликати в декого з людей, що не жили в підсоветській дійсності, потребу передумати ці ствердження та допомогти їм зрозуміти справжню суть наголошених питань. Реальне розуміння характеру визвольних процесів на землях та розуміння су-

часної психології й життєвих вимог нашого патріота в Україні допоможе нам устійнити однозгідні рішення в цій ділянці та успішно виконати головні завдання, для яких ми тут зібрались.

Уманський

ДО ЗАВДАНЬ ОУН І УНРУХУ НА ВІДТИНКУ СТУДІЙ ДЕРЖАВНОГО ПЛЯНУВАННЯ

Вже на самому початку хочу виразно зазначити й наголосити, що мої думки зовсім не претендують на вичерпність в огляді всього досі на цю тему продуманого, написаного чи зробленого, і вже аж ніяк я не спроможний подати завершений плян завдань ОУН і УНРУХУ на відтинку студій державного плянування. Обмежений часом і об'ємом, маючи перед собою величезний засяг проблем, що мають відношення до теми, я можу подати тільки схематичний огляд дотеперішніх спроб і осягів на цьому відтинку. Цей огляд пройденого допоможе нам краще зрозуміти розвиток нашої націоналістичної думки на відтинку студій державного плянування чи радше розвитку нашої думки на відтинку схеми майбутнього устрою української держави, її політичного та соціально-економічного ладу.

Вже Олег Ольжич-Кандиба виразно підкреслив важливість державотворчої праці, сказавши, що «Держава не твориться в будучині, держава будується нині», і це стосується й студій державного плянування. ОУН має широкий засяг завдань за сучасних умов не тільки на відтинку практичної політики, але на її чотирьох основних відтинках: крайовому, внутрішньополітичному, зовнішньополітичному і суспільно-громадському, а також на дуже важливому відтинку кожночасної перевірки її ідеологічно-програмових

положень майбутнього політичного і соціально-економічного ладу в Україні. ОУН мусить належно і з увагою поставитися до систематичних теоретичних студій питань державного будівництва, здебільше до питання державної системи, на підставі оцінки пройденого, уважного студювання сучасного стану в Україні і проєкції майбутнього, в якому вона (ОУН) мусить бачити себе активним співчинником у відбудові держави.

Питання студій державного планування майбутнього суспільно-політичного і суспільно-економічного ладу в Україні є важливою справою не тільки для нас, ОУН, але й для всієї української громади та всіх її суспільно-політичних течій. Ще в 50-х роках ОУН, займаючися організацією спільного національного фронту, закликала інші політичні середовища до упорядкування своїх ідеологічно-програмових засад.

Серед деяких політичних діячів можна почути думку: мовляв, не ми, люди української діяспори повинні займатися справами студій державного планування, адже ж українську державу будуватиме наш народ на рідних землях, і для цього він має всі засоби, а зокрема знання, досвід і людей.

Не збираюся полемізувати з цією думкою, яка, до речі, підноситься й серед наших кадрів. З одним треба погодитися, що державні порядки справді буде заводити народ на рідних землях; однак треба взяти під увагу, що народ і націоналістичні елементи там будуть потребувати допомоги, підтримки та політичного досвіду української діяспори й націоналістів на чужині. Так було в час першої і другої світових воєн, така потреба може постати за певних умов чи змін у східній Європі в майбутньому. Політичний розум підказує, що ми — ОУН і УНРух — повинні й мусимо до таких змін готуватися, включно з відтинком студій державного планування.

Пристаючи до огляду пройденого стану в площині розвитку націоналістичної думки чи навіть студій на відтинку державного планування, не можна сказати, що ОУН, її провід чи окремі діячі і групи націоналістів не займалися тими важливими питаннями. Український націоналістичний рух, що вивершився структурально в Організацію Ук-

раїнських Націоналістів у 1929 році в Відні на I Конгресі Українських Націоналістів, у підготовчому процесі поробив чималі зусилля для вивчення різних питань ідеологічно-програмового характеру, в тому й майбутнього державного ладу в Україні. На Віденському Конгресі було 39 доповідей, які порушували різні теми ідеологічного, програмового, устроевого, політичного та соціально-економічного змісту. Із 39 доповідей, 14 прямо чи посередньо стосувалися соціально-політичних та економічних питань у майбутній українській державі. Багато з них було надруковано в «Розбудові Нації» чи окремими брошурами. В процесі підготовки всіх пізніших ВЗУН-ів підготовлювано, а потім виголошувано чимало доповідей, в тому числі на тему схеми майбутнього політично-соціального ладу в Україні. Матеріали кожного ВЗУН, зміни й доповнення ідеологічних положень, декларації, резолюції та доповіді є джерелами для студій схеми майбутнього ладу в Україні; ці матеріали — це наявний доказ розвитку та визрівання нашої думки про різні питання майбутнього державного життя в Україні. Ці матеріали важливі ще й тим, що вони віддзеркалювали конфронтацію ідеологічно-програмових засад ОУН із дійсністю в Україні, із змінами в українському суспільстві та змінами у світі, що впливали на зміни ідеологічно-програмових положень ОУН.

Незвичайно важливим чинником до вивчення розвитку націоналістичної думки були і є матеріали конференцій ОУН і УНРуху, скликувані зокрема для обговорення ідеологічно-програмових і політичних проблем УНРуху, або як звичайні конференції напередодні кожного запланованого ВЗУН. До таких переломових конференцій ОУН належить Травнева Конференція, або т. зв. Почаївська Конференція, в 1942 році, яка, поруч ухвал та рекомендацій відносно загострення курсу політики супроти Третього Райху, зробила ґрунтовні підсумки та рекомендації для ПУН відносно внутрішньої політики ОУН, потреби перегляду деяких ідеологічних засад. Ці пропоновані Травневою Конференцією рекомендації основані на величезному і дуже корисному досвіді кадрів ОУН, що на чолі з Олегом Ольжичем-Кандибою, як заступником Голови ПУН і керівником ОУН централь-носередніх земель, що діяли по всіх теренах звільненої від

більшовиків України, мали великий вплив на зміну важливих ідеологічно-програмових принципів ОУН на III ВЗУН, що відбувся вже після війни на чужині в 1947 р. На такі зміни мали вплив заходи ОУН і персонально Олега Ольжича-Кандиби у створенні Української Національної Ради в Києві в жовтні 1941 року, її структура і програма як загально-національної репрезентації, а також славний з'їзд Українських Націоналістів і Самостійників у серпні 1942 р. в Києві; в склад цього з'їзду входили люди з центральних земель, що колись брали участь у різних політично-суспільних організаціях чи повстанських формаціях. Постанови-резолуції та рекомендації цього важливого з'їзду, передані у звітах учасників представників Центрального Керівництва ОУН на метропольних теренах України, збагатили не тільки досвід кадрів ОУН, але й мали вплив на формування ідеологічно-програмових настанов III (уже повоєнного) ВЗУН. При цій нагоді було б до речі зробити заваження, що в сьогоднішній ювілейній метушні, ОУН як учасник і співтворець, не відзначила належно ювілейної дати 40-ліття створення Української Національної Ради в Києві 4 жовтня 1941 року, яка вважала себе «єдиним повновладним представником усього українського народу на теренах соборної України, покликана заступати і вести національну державну справу українського народу у всіх ділянках його життя.» (Протокол із 22. 4. 1944, Львів).

УНРада у своїй «Плятформі» із серпня 1944 р. ясно визначила свої думки відносно важливих засад, на яких мало б бути побудоване національне життя, цебто народовладність і політичний плюралізм, свобода і рівність усіх громадян перед законом, свобода релігії, думки і слова, соціальне забезпечення, приватна власність і т. д. Отже ті матеріяли УНРади (від 1944 — ВУНРади) є черговим важливим джерелом до студій розвитку державного плянування в напрямі устійнення схеми проєкту майбутнього державного ладу в Україні.

Як ми вже зазначили, III (повоєнний) ВЗУН був переломовий, бо зробив перегляд історичного досвіду кадрів ОУН у реальній політичній складній дійсності та їх здатності до національно-державної та збройно-революційної праці і дії, що у великій мірі мало вплив на зміни й доповнен-

ня до програми ОУН. Співучасництво у творенні УНРади в Києві, устійнення її політичної плятформи, а також перегляд програми ОУН на III ВЗУН мали вплив на рішення ОУН-ПУН. Ухвалено взяти участь у реорганізації ДЦ УНР та створити УНРаду як загальнонаціональну репрезентацію з метою вести визвольну політику з позицій спільного національного фронту на засадах народовладности, при застосуванні парламентарних засобів на терені УНРади. ПУН, а зокрема такі його члени, як ген. М. Капустянський, інж. Дмитро Андрієвський та інж. Осип Бойдуник, присвятили цій справі багато часу і зусиль, а їхні архіви є прецікавим причинком до спроб організації українського передпарляменту в екзилі.

У нас дехто легковажно і необдумано ставиться до цього способу ведення політичної роботи, дарма що він давав можливість продовжувати при спільній співпраці плянову державнотворчу працю, як це плянували ініціатори та співтворці цього великого діла.

В минулому ОУН мала змогу не лише декларативно, але й на ділі виявити свою концепцію державного будівництва. Маємо на увазі період підготовки й проголошення державности Карпатської України напередодні другої світової війни. ОУН, через Українське Національне Об'єднання, включилася в процес демократичного вибору послів до сойму, в якому були репрезентовані різні політичні формації, що солідарно співпрацювали, творили й боронили новостворену державу, не зважаючи на негатиwну поставу до неї Німеччини та її союзників. І на тому досвіді оперті наші засади народоправности, політичного плюралізму і парламентарної демократії, схвалені останніми Великими Зборами.

Дальші чергові ВЗУН, цебто IV, V і VI мали спеціальні завдання, зокрема відносно крайової ситуації, внутрішньополітичної і суспільно-громадської, в умовах нової дійсности, цебто в процесі переселення української еміграції і стабілізації відносин в українській діаспорі; ішов далі уважний перегляд програмових засад, хоч і без основних змін. Проте переломовим став Сьомий (Лондонський) ВЗУН, який відбувся в 1970 році і мав змогу зупинитися ґрунтовно на аналізі процесів в Україні, перевести їх оцінку та простелити шлях для нового етапу визвольної дії ОУН; вислідом

цієї історичної праці VII ВЗУН була високої історичної вартості книга «Україна — спільне добро всіх її громадян».

«Україна — спільне добро всіх її громадян». Таке зобов'язуюче визначення схеми майбутньої української держави не може ніяк залишитися поза увагою майбутніх наших пляновиків державного будівництва. Глибину й суть цього визначення найкраще розуміють ті наші кадри, що діяли в большевицькій дійсності в 1940-х роках, ті, що пройшли важкий досвід в роках другої світової війни на центральних землях і, врешті, ті, які уважно вивчають сучасні процеси в Україні.

Восьмий і Дев'ятий ВЗУН продовжували працювати визначеними VII ВЗУН напрямними.

Подаючи схематичний огляд вкладу Великих Зборів Українських Націоналістів, починаючи з основуючого Віденського Конгресу Українських Націоналістів у 1929 році, ми старалися підкреслити їх роль як найвищого форуму, який за своїми прерогативами мав право визначати саму програму, впроваджувати зміни й доповнення, що є одним із основних джерел студій націоналістичної думки та її розвитку в справі майбутнього державного ладу в Україні. Ми також звернули належну увагу на інші форуми дискусії, висновків чи рекомендацій, які мали вплив на зміни програмових засад чи принципів ОУН, а саме — конференції ОУН і зокрема значення Травневої (Почаївської) Конференції в 1942 році й наслідки З'їзду Націоналістів і Самостійників у Києві в серпні 1942 року. Ми не згадали призабутої нами самими державотворчої праці і документації Української Національної Ради, створеної в Києві на початку жовтня 1941 року, і, вкінці, нашої дії і довголітнього намагання вживати парламентарні методи праці на базі реорганізації ДЦ УНР.

Ми зобов'язані звернути увагу на незвичайно важливі форуми, на яких творилася і плянувалася державотворча думка, започаткована молодшою генерацією націоналістів на форумі академічного т-ва «Зарево» із його великої вартості журналом «Розбудова Держави». Вже сама назва ознаменувала великий крок вперед від часу появи журналу-офіціозу ОУН «Розбудова Нації».

Передусім, це була велика й болюча втрата, що цей

журнал-бюлетень «Розбудова Держави» припинив свою появу. Вистачить переглянути числа, які друкувались на переломі 60-х років, і матеріяли, друковані молодими надійними авторами, теми, які академічно й професійно розроблялися, щоб зрозуміти, яку велику втрату зазнав наш рух на відтинку студій державного плянування. Біля цього журналу гуртувалися такі видатні автори молодшої генерації як Аркадій Жуковський, Богдан Винар, Любомир Винар, Богдан Боцюрків, Богдан Цюцюра, Марко Антонович, Петро Стерчо та інші, які тепер займають стабільні місця в академічному світі. Немає часу й місця подати огляд тематики і змісту праць, чи радше статей згаданих авторів, але одне можна сказати: матеріяли, друковані в журналі «Розбудова Держави» мають тривалу вартість і є важливим чинником для дальших студій державного плянування. Коли ж ідеться про тему нашої доповіді, то статті д-ра Аркадія Жуковського, друковані в 1952 році в журналі-бюлетені «Розбудова Держави», такі, як «До питання державного плянування», «До проблеми націоналістично-державної системи» мають і досі тривалу вартість не тільки відносно самого змісту, цікавих думок і спостережень, але й відносно організації студій державного плянування, до яких цей автор закликав ще 30 років тому, як до важливого завдання націоналістичного руху. Поруч цих спроб праці на відтинку державного плянування з боку Академічного Т-ва «Зарево» і його журналу «Розбудова Держави», були також координовані заходи і спроби скликати студійні конференції. Маркантною подією була студійна конференція УНО-ОДВУ-«Зарева» в червні 1963 року, у висліді якої видано збірник доповідей, серед яких дуже цікавими є доповіді д-ра П. Стерча «Націоналізм і демократія», д-ра Б. Боцюркова «Поняття і суспільно-політична функція ідеології» та д-ра Марка Антоновича «Людина-суспільство-нація: соціологічна пов'язаність і етична градація».

У своїй порівняльній аналізі д-р П. Стерчо приходиться до висновку, що «націоналізм і демократія — це діти тієї ж самої історичної епохи й у багатьох відношеннях мають те саме коріння», і що «націоналізм і демократія себе взаємно доповнюють, бо в центрі свого зацікавлення мають суспі-

льство і добро одиниці в нїм. Тоді, як націоналізм наголошує саму ціль нації, демократія дає найкращу методу її реалізації.» (Там же, ст. 61, 64). До речі, цей самий автор друкував у «Самостійній Україні» в 1959 р. (ч. 10-11) незвичайно цікаву статтю п. з. «До ідеологічних основ української держави», в якій він підкреслює основний принцип, на яким мав би будуватися устрій нашої держави: «державна служба нації, а не нація на службі держави. Правління на послугах суспільства, а не громадяни для послуг правління.»

Знову ж д-р М. Антонович повертає до дуже важливої теми людини в її пов'язаності зі суспільством і нацією — в статті друкованої в тїм же збірнику п. з. «Людина, суспільство-нація: соціологічна пов'язаність і етична градація», в якій наголошує роллю людини: «Людина, — каже автор, — людська істота є основним елементом усього суспільного життя на землі. Без неї, без її творчого інтелекту не було б жодного поступу, не було б і пізнання історії, цивілізації, культури та цілеспрямованости. Тому до людської одиниці треба ставитися з належною повагою, не можна її придушувати, не потрібно обмежувати, насильно вкладати у вузькі рамки, створені іншою, недосконалою і в той чи інший спосіб обмеженою істотою чи групою їх.» Тут автор нагадує глибоку аналізу цього питання, яку з'ясував уже раніше великий мислитель та ідеолог українського націоналізму, д-р Ю. Вассиян, у своїй все свіжій і актуальній праці «Одиниця й суспільність: суспільно-політичні нариси» (Торонто, «Золоті Ворота», 1957).

Не можна не згадати незвичайно цікавої статті, в цьому ж збірнику, д-ра Б. Боцюркова «Про поняття і суспільно-політичну функцію ідеології», яка конфронтована з кожночасною політичною дійсністю та повинна піддаватися змінам та доповненням, як цього вимагає життя. Підсумовуючи свої думки, автор радить, що в майбутньому розпрацювання ідеологічної програмово-устройової та політичної проблематики необхідно вести трьома методами:

- а) індивідуальними працями по лінії спеціальних кваліфікацій і зацікавлень;
- б) тематичними студійними конференціями чи семінарами;

в) публікуванням індивідуальних праць та праць і дискусій конференцій чи семінарів.

Ми свідомо звернули увагу цими кількома прикладами чи зусиллями молодших кадрів націоналістичного руху, які в оцінці минулого етапу ОУН взялися завзято до важливої праці під гаслом розбудови держави та почали прокладати шлях для студій державного будівництва в умовах важкого повоєнного періоду.

Дотеперішній досвід, зокрема досвід із другої світової війни, підкріплений теперішнім станом в Україні і нашим розумінням політичного думання наших братів на рідних землях, підказує нам, що треба уточнити якнай докладніше наші думки й конкретні ідеї майбутнього державного ладу в Україні, базованого на наших ідеологічних основах української державности.

Члени нашої Організації, що перебували на рідних землях під час окупації західних теренів України, і ті, що брали участь у Похідних Групах, зустрічалися з настирливим питанням про те, як ми, націоналісти, будемо розв'язувати питання соціально-економічного порядку. Ті з-поміж нас, що начиталися навіть найновішої західноєвропейської літератури, але не знали стану на рідних землях, ніяк не вміли задоволити цікавість наших людей в Україні — бо дійсність в Україні була виключно складна, і вона буде ще складніша, коли теперішнє чи майбутнє молоде покоління візьме на себе важкий і дуже відповідальний тягар будівництва державного життя в Україні, коли для цього назріють відповідні обставини.

Нещодавно заходами ПУН, зокрема Голови ПУН, організовано Фундацію ім. Ольжича. Є пляни, щоб при цій Фундації статутарних прав окремо організувати Науково-Дослідний Інститут ім. Ольжича. На цьому форумі, при розбудові матеріально-фінансової бази, відкриваються солідні і стабільні можливості праці на відтинку державного планування. Завданням Х ВЗУН — рекомендувати цей задум та схвалити бюджет і шляхи творення довготривалої матеріальної бази для такої Фундації чи Науково-Дослідного Інституту. Наголошуючи ще і ще раз потребу відновити науково-дослідну роботу на відтинку державного планування, закінчу мою доповідь словами одного з активних піонерів

цього діла д-ра А. Жуковського, який писав у 1952 році в «Розбудові Держави» так:

«Замислюючися над цією ділянкою, багато одиниць будуть змушені покинути дилетантство в політиці і його замінити важкою, але конструктивною працею. Політика, крім усього, також наука, що в центрі своєї уваги ставить державу, і як така вимагає основних студій.»

(«До проблем націоналістичної державної системи», «Розбудова Держави», рік 1952).

РЕЗОЛЮЦІЇ І ПОСТАНОВИ

Х ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Х Великий Збір Українських Націоналістів, що відбувається в 50-ті роковини пляново організованого Москвою штучного голоду в Україні, коли понад сім мільйонів українських жінок, чоловіків і дітей згинуло в муках голодовою смертю, клонить голови перед світлою пам'яттю тих невинних жертв російсько-комуністичного наїзника.

Учасники Х ВЗУН вітають український народ, який в умовах ворожої окупації і колоніального визиску не втратив віри в кращу долю України і постійно видає із себе безстрашних борців, які кидають виклик окупантові і, приймаючи тяжкі покарання, з честю несуть прапори Української Національної Революції.

Учасники Х ВЗУН вітають Ієрархів і Духовенство Українських Церков, які несуть духовну опіку нашому народові та зберігають його звичаї і традиції протягом 1000-літньої доби Українського Християнства.

Учасники Х ВЗУН вітають українську спільноту в діаспорі, її провід — Президію Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців та Комісію Прав Людини СКВУ, які проводять корисну для України діяльність на міжнародному полі.

Учасники Х ВЗУН вітають все членство Українського Націоналістичного Руху та закликають його до дальшої наполегливої праці для добра українського народу на Батьківщині й української спільноти в діаспорі.

Учасники Х ВЗУН у глибокій пошані клоняють голови перед світлою пам'яттю провідників Української Націона-

льної Революції: Голови Директорії УНР Симона Петлюри, Президента Карпато-Української Республіки о. Августина Волошина, основоположника Української Військової Організації і Організації Українських Націоналістів полк. Євгена Коновальця; перед славною пам'яттю Голів Проводу Українських Націоналістів: полк. Андрія Мельника, Олега Штуля-Ждановича, Дениса Квітковського і їхніх співробітників: ген. Миколи Капустянського, Дмитра Андрієвського, Осипа Бойдуника; перед славною пам'яттю закатованих борців УВО-ОУН: О. Басараб, Ю. Головінського, В. Біласа, Д. Данилишина, О. Сеника-Грибівського, М. Сціборського, О. Теліги, І. Рогача, Я. Барановського, полк. Р. Сушка, О. Кандиби-Ольжича і багатьох інших; перед пам'яттю відійшовших від нас членів Головної Команди УВО і ПУН, бойовиків УВО-ОУН, Карпатських Січовиків, Похідних Груп ОУН, підпільників і вояків повстанських загонів ОУН, УПА й старшин та вояків Українських Армій; перед пам'яттю тих подруг і друзів, які відійшли в останніх роках, а зокрема: Михайла Селешка, Миколи Бігуна, Макса Скорупського, Сергія Кротюка, Андрія Повха, Юрія Коваленка, Миколи Довбуша, Олекси Боручика, Івана Поповича, Євгена та Ніни Онацьких...

А. ДО СТАНОВИЩА В УКРАЇНІ

1. У своїй боротьбі за визволення український народ, після тяжких поразок, завжди здобувався на відродження свого національного духа для нових наступів на окупантів. Після втрати державної суверенності по закінченні першої світової війни зродилася дія УВО-ОУН та період національного відродження 20-х років. Після мільйонних жертв голоду, сталінсько-ежовського терору та жертв в роках другої світової війни — появилися шестидесятники, ряд формацій руху спротиву в Україні, включно з Українською Робітничо-Селянською Спілкою, Об'єднаною Партією Визволення України, Українським Національним Комітетом, Українським Національним Фронтом, Українською Гельсінською Групою, Українським Національним Визвольним Ру-

хом; все це в часі жорстокої розправи КГБ з виявами руху спротиву в Україні.

2. Характер і цілі визвольних процесів в Україні за останніх 20 років різnorodні, але вони вказують, що боротьба ведеться за повернення в Україні всіх прав, що впливають з потреб українського народу жити суверенним життям та за звільнення цієї держави-маріонетки від окупанта, здобувши їй належні атрибути суверенної демократичної держави українського народу.

3. Не зважаючи на жорстокі репресії, на терор, економічний визиск і посилення русифікаційної політики, московським окупантам не вдалося знищити руху спротиву в Україні, про що свідчать політичні процеси і жорстокі засуди українських патріотів на довголітнє ув'язнення.

4. Політика злиття націй і творення одного «советського» (по суті російського) народу, яку послідовно намагається проводити Комуністична Партія Советського Союзу і уряд ССРСР, є найбільшою небезпекою для української нації. На боротьбу проти цієї політики окупаційного режиму слід мобілізувати всі сили українського народу і шукати за союзниками серед усіх народів ССРСР, а зокрема Білорусії, Прибалтики, Кавказу, народів середньої Азії, яким загрожує винародовлення не менше, як і для України.

5. Між населенням України поширюється свідомість того, що тільки відірвавшись від ССРСР, Україна зможе вільно розвивати своє власне національне, релігійне, культурне, освітнє, економічне й суспільно-громадське життя. Зріст цієї свідомості створює пригожий ґрунт для дії ОУН, яка була і є носієм ідеї державної суверенності України. Слід доложити всіх зусиль, щоб визвольні процеси в Батьківщині були в центрі завдань і праці ПУН і ОУН і мали всесторонню піддержку членства ОУН у діаспорі.

6. Щоб перешкодити поширенню національної свідомості українського народу, окупаційний режим пляново ширить деморалізацію населення, особливо молоді, що довело до нечуваних досі розмірів таких проявів, як алкоголізм в Україні з усіма його негативними наслідками. Тому слід протидіяти тому станові. Обов'язком українських націоналістів в Україні є підтримувати дух і віру українського народу в візію його визволення з окупаційної неволі.

7. Всі члени ОУН є зобов'язані слідкувати за подіями в Україні і всіма процесами, які проходять серед населення України, вивчаючи матеріали «Самвидаву» і інші публікації про сучасне становище в Україні; підтримати діяльність Комісії Прав Людини СКВУ, Закордонного Представництва Української Гельсінської Групи, Комісії Оборони і Допомоги в системі ІСНО і інших формацій та установ, які присвячують свої зусилля допомозі виявам руху опору в Україні.

Х ВЗУН стверджує правильність аналізу, визначень і постанов VII ВЗУН, зокрема в ділянці крайової проблематики та напрямних української визвольної політики. Тому ПУН повинен перевидати збірник «Україна — спільне добро всіх її громадян». Той збірник має послужити членству ОУН напрямними в його діяльності і бути поширеним серед наших прихильників і ширшої української громади.

8. Плекати серед української молоді, народженої поза Україною, культ конечности духового зв'язку з Україною. Відвідини України, зустріч з нашим народом у Батьківщині, не зважаючи на всі заборони й перепони окупаційного режиму — повинні стати бажанням кожного молодого українця в діяспорі. Належне пізнання молодшим поколінням дійсности в Україні — переважливе завдання нашої системи.

9. Підтримати заходи для оформлення Товариства Українських Робітників у країнах західного світу для підтримки боротьби експлуатованих советським режимом українських робітників і колгоспного та радгоспного селянства в Україні за їх кращу долю та для шукання підтримки цій боротьбі серед професійних спілок в країнах західного світу.

10. Постанови про підпільну дію ОУН в Україні не публікуються.

Б. ДО СИТУАЦІЇ НА ВНУТРІШНЬО-ПОЛІТИЧНОМУ І СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКОМУ СЕКТОРАХ

1. ОУН визнає, що основним завданням усіх українців є боротьба за визволення України і в згоді з тим вона проводить свою діяльність.

2. Головний тягар у визвольній боротьбі в Україні та

відповідальність за напрямні політичної концепції боротьби лежить на плечах нашого народу. ОУН бачить ролю українських політичних сил в екзилі у підтримці цих концептивних напрямних та в допомозі визвольним силам в Україні в їх боротьбі з окупантом.

3. Під сучасну пору московський окупант спрямовує свій приціл в саме серце національної субстанції українського народу. Він вирішив зросійчити нашу національну культуру, знівечити українську мову та знецінити наші національні традиції. Цей загрозливий стан у Батьківщині вказує, що центральним завданням еміграції тепер є всестороння і найенергійніша підтримка нашого народу в його зусиллях протиставитися цьому наступові окупанта, щоб не втратити підставових ознак свого національного ества.

4. Величезні й відповідальні обов'язки перед українським народом у цей час можливо здійснити лише напруженим зусиллям усієї організованої української спільноти на чужині, діючи за узгідненим пляном. Тому імперативною вимогою часу є упорядкування відносин у громадському та політичному житті еміграції. Є це об'єднання ідейно й політично споріднених чинників у потужній центральній формації та осягнення координації діяльності всієї організованої української спільноти в діаспорі.

5. ОУН визнає засаду політичного плюралізму в українському політичному і громадському житті, а в парі з тим послідовно пропагує ідею консолідації та координації дії різних формацій українського політичного і громадського життя.

6. Х ВЗУН з приємністю відзначає, що Світовий Конгрес Вільних Українців став світовою громадською централею української діаспори. В його організацію і розбудову багато зусиль внесло членство складових організацій Українського Націоналістичного Руху. Діяльність СКВУ на внутрішньому і зовнішньому відтинках оперта на здорових засадах співпраці всіх громадських сил, співпраці з Українськими Церквами для збереження і посилення української спільноти поза Україною і для всесторонньої піддержки руху спротиву в Україні.

Х ВЗУН закликає організації Українського Націоналіс-

тичного Руху і надалі давати підтримку СКВУ у виконванні його завдань.

7. Доцінюючи величезну вагу Українських Церков у житті українського народу, так у Батьківщині, як і в діаспорі, ОУН незмінно стоїть на становищі необхідності єдності Української Православної Церкви, очоленої спільним Собором Єпископів, завершення помісности Української Католицької Церкви окремим Патріархатом та скріплення дії українських євангельських і баптистських громад.

8. Х ВЗУН апелює до проводів Українських Церков і Президії СКВУ підготувати спільне і гідне відзначення 1000-ліття Христинства в Україні, на яке жде не лише українська спільнота у вільному світі, але й український народ в Україні, та розкрити фальш окупанта, який приготував в Києві відзначення «1000-ліття Російської Православної Церкви» в 1988 р.

9. Х ВЗУН із стурбованням констатує незадовільний стан українського політичного сектора. Консолідація українських політичних сил у 1948 р. на базі реорганізації ДЦ УНР і створення Української Національної Ради, захитана політикою керівних чинників ДЦ УНР в останніх роках. Їхній неприродний альянс з ОУНр не лише не скріпив позицій ДЦ УНР, але навпаки — послабив його дію, ізолював його від більшости українських політичних формацій та широкого загалу української громадськості, яка не згідна з теперішньою політичною лінією керівництва ДЦ УНР. Від керівних чинників ДЦ УНР буде залежати, чи вони спроможуться зревідувати свою теперішню політику і в порозумінні із усіма самостійницькими й соборницькими політичними середовищами будуть шукати за новою платформою консолідації та координації дії українського політичного життя на найважливішому відтинку — допомоги Україні у її визвольній боротьбі, чи може ДЦ УНР останеться і надалі лише союзником ОУНр, яка намагається монополізувати українське політичне життя на еміграції і щораз більше ізолювати себе від процесів визвольної боротьби українського народу у Батьківщині.

10. ОУН стоїть і далі на позиціях потреби консолідації чи координації дії українських політичних самостійницьких і соборницьких формацій на базі активної допомоги ру-

хові спротиву в Україні, який не декларативно, а на ділі віддзеркалює в різних його формах бажання українського народу до свободи і державної незалежності. Наше відношення до інших українських політичних формацій узалежене від їхнього становища до цього основного завдання, яке під сучасну пору стоїть перед всіма українськими політичними формаціями, що бажають мати активне й позитивне відношення до визвольної боротьби українського народу і не бажають перемінитися у виключно емігрантські формації.

11. Створена з ініціативи Голови ПУН Д. Квітковського Конференція Українських Політичних Партиї і Організацій (КУШПО) є під сучасну пору єдиним форумом, відкритим для виміни думок і координації політичних акцій заінтересованих в тому українських політичних формацій. Спільно з організаціями, об'єднаними в КУШПО, ОУН буде продовжувати працю над підготовою організації загальноукраїнського політичного центру із завданням, які випливають із сучасних потреб визвольної боротьби в Україні.

12. У боротьбі за визволення України ОУН визнає примат за українським народом, який несе основний тягар цієї боротьби. ОУН вважає своїм обов'язком опрацьовувати матеріали теоретичного і політичного характеру в ділянках визвольної стратегії і державознавства, відповідно до вимог окремих стадій розвитку визвольних процесів в Україні, здобуття та закріплення суверенної держави українського народу.

13. X ВЗУН схвалює намагання ПУН довести до зладження конфліктів чи налагодження співпраці між українськими націоналістичними організаціями. Вони довели до позитивних виявів співдії ОУН і ОУНз. Ці вияви слід поглиблювати і поширювати в майбутньому. Намагання налагодити взаємовідносини з ОУНр не лише не дали позитивних вислідів, а навпаки провід ОУНр провадить гострі напади на ОУН. ПУН і членство ОУН були змушені належно реагувати на них. Якщо провід ОУНр змінить своє становище і стане на шлях конструктивної співпраці з чинниками українського політичного і громадського життя, то це може створити умови, за яких можуть покращити взаємовідносини між ОУН і ОУНр.

14. Учасники X ВЗУН висловлюють своє вдовolenня

з приводу прибуття до вільного світу колишніх советських політичних в'язнів, українських правозахисників, учасників руху спротиву в Україні, які не мали змоги продовжувати своєї дії у Батьківщині. Висловлюючи свою підтримку конструктивним акціям, які вони проводять, Х ВЗУН зокрема відзначає немалі успіхи, що їх добилося Закордонне Представництво Української Гельсінської Групи на міжнародньому форумі, а також в ділянці інформації української спільноти про події в Україні. Рівночасно Х ВЗУН висловлює побажання більш скоординованої діяльності українських дисидентів, що у великій мірі збільшила б ефективність їх праці та стимулювала б акції допомоги їхнім друзям в Україні чи на засланні.

15. Стоючи на позиціях безкомпромисових противників комунізму в його ідеологічному і політичному значенні, ми керуємося насамперед вимогами боротьби проти московського імперіялізму та потребами успіху в досягненні української державної самостійності. Тому ми виявляємо зрозуміння до самостійницьких проявів серед українських комуністів і закликаємо їх до посилення боротьби проти російського советського колоніялізму, за вихід України із складу ССРСР та за повернення самостійності й соборності державі українського народу.

В. ДО ДІЇ НА ЗОВНІШНЬОМУ ВІДТИНКУ

1. Започаткований в кінці 40-х років цього сторіччя процес деколонізації історичних імперій шляхом національно-визвольної боротьби колоніальних народів вже добігає до свого завершення. Залишається незаторкненою тим процесом лише російська імперія у формі ССРСР. На жаль, Організація Об'єднаних Націй боїться навіть згадати про деколонізацію ССРСР.

Світовий Конгрес Вільних Українців, Український Національний Визвольний Рух і Український Патріотичний Рух розпочали акцію за деколонізацію ССРСР на міжнародньому форумі і ті зусилля наша система і на майбутнє буде активно піддержувати.

2. Акція за деколонізацію ССРСР вимагає союзників.

Головною передумовою для досягнення української державної самостійності є повалення московсько-комуністичної тиранії. Здійснення цієї мети можливе лише шляхом міжнародної солідарності всіх народів советської імперії в боротьбі за спільні загальнолюдські права, чим будуть створені сприятливі умови для боротьби за державну незалежність України та інших народів ССРСР.

3. В боротьбі за українську державну незалежність ми безкомпромісово виступаємо проти носіїв російського імперіалізму, а не проти російського народу. Ми радо привітаємо піддержку і зрозуміння представників російського народу для наших державницьких аспірацій і готові пліч-о-пліч боротися з цими поступово думаючими росіянами за свободу і державну незалежність України і всіх народів ССРСР, проти кремлівської тоталітарно-диктаторської імперіалістичної кліки.

4. Успіх боротьби за деколонізацію ССРСР є в інтересі сусідніх народів України, і ми закликаємо їх піддержати солідарний фронт боротьби проти російського імперіалізму. Розподіл ССРСР на вільні держави поневолених тепер народів — це запорука тривалого миру на сході Європи і в усьому світі.

5. Агресивна політика ССРСР довела до неймовірного напруження у міжнародних взаємовідносинах і до перегонів у нуклеарному озброєнні. Всі цивілізовані народи усвідомлюють собі, що в атомній війні, правдоподібно, не буде ні переможців, ні переможених, а будуть лише потерпілі. На жаль, у числі їх може опинитись і український народ. Учасники X ВЗУН надіються, що скріплення мілітарної потужності країн західного світу може привести до отверезіння керівників ССРСР і переконає їх про потребу змінити їхні агресивні зазіхання на сусідні країни Європи, Близького Сходу, Азії та припинити підривну агентурну роботу в країнах Африки, Азії і латинської Америки.

6. X ВЗУН доручає Проводові Українських Націоналістів докласти всіх зусиль, щоб переконати уряди країн західного світу про необхідність зміни їхньої стратегії на базі усвідомлення великої ваги і значення поневолених Московою народів в евентуальному зударі з ССРСР. Не сама перевага в атомній зброї, але підтримка рухів спротиву, які зма-

гаються за деколонізацію ССРСР, дає перевагу західному світові. Не декларативна, але ділами потверджена політика підтримки тим силам, які змагаються за повернення державної суверенності і створення вільних демократичних держав має перспективу успіху і перемоги над останньою імперією сучасності — ССРСР.

7. Міжнародний рух проти нуклеарної війни, в рядах якого є багато людей доброї волі, справді затривожених небезпекою нуклеарної війни, використовує агентура Кремля для своїх цілей. Західний світ повинен усіма інформаційними засобами підсилувати щире наставлення проти нуклеарної війни також серед народів сходу Європи, у тому й України. Інформуючи ті народи правдиво про роллю ССРСР в посиленні перегонів у нуклеарному озброєнні, західний світ повинен перебрати ініціативу і розкрити дійсні імперіялістичні зазіхання ССРСР; повинен стати по стороні тих сил, які змагаються з імперіялізмом Москви і довести до відома народів ССРСР, що симпатії західного світу по стороні поневолеваних, а не поневолювачів.

8. Учасники Х ВЗУН із вдовolenням прийняли до відома інформації про деякі зміни в радіовисильнях (Радіо «Свобода» та «Голос Америки»), спрямовані на поширення обсягу і поліпшення змісту авдицій в Україну. Але ці поліпшення далеко не співмірні щодо ваги і вкладу боротьби українського народу проти советського імперіялізму. Слід збільшити склад редакцій і співробітників тих радіопрограм і поробити заходи, щоб і інші радіомовлення в Україну були посилені, а зокрема добитися введення української мови в радіоавдиціях, висиланих в Україну Бритійською Радіослужбою.

9. Для скріплення зовнішньої акції УНРуху, ПУН, при допомозі ІСНО, повинен посилити видавання і розповсюдження публікацій у світових мовах матеріалів про вияви руху опору в Україні та про політичні стремління українського народу.

Г. ДО СПРАВ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СЕКТОРА

1. Організація Українських Націоналістів, покликана до дії Першим Конгресом Українських Націоналістів в 1929

році, не зважаючи на всі зміни обставин, в яких доводилося їй діяти, як і не зважаючи на всі жертви, які вона понесла в боротьбі з окупантами, залишається і надалі ядром Українського Націоналістичного Руху і важливим фактором у боротьбі українського народу за свою державну суверенність.

2. ОУН діє в Україні згідно з постановами ВЗУН і Устрою ОУН. Постанови в тих справах не публікуються.

3. Х ВЗУН доручає ПУН поробити заходи для збільшення членства і посилення систематичної праці клітин ОУН у всіх країнах поза межами України. Організаційну структуру і методи праці слід dostosувати до потреб і можливостей поодиноких теренів.

4. Всі члени ОУН поза межами України мають обов'язок включитися в суспільно-громадську діяльність, зокрема в працю системи організацій ІСНО в країнах, де вони діють. Окрему увагу слід присвятити розбудові мережі молодечих організацій ІСНО у всіх країнах їхньої дії.

5. Х ВЗУН проголошує 1984 рік — РОКОМ ОЛЬЖИЧА і доручає належно вшанувати його пам'ять в 40-ві роковини його смерті. У всіх країнах, де діє система Українського Націоналістичного Руху, треба оформити Фундацію чи Студійний Інститут ім. О. Ольжича.

6. В листопаді 1984 року членство ОУН і УНРуху повинно гідно відзначити 20-ті роковини смерті сл. пам. полк. Андрія Мельника, Голови ПУН.

7. Членство ОУН зобов'язане доложити всіх зусиль для розбудови фінансової бази для дії ОУН і виконати фінансові зобов'язання, схвалені Х ВЗУН.

Г. ДО СПРАВ ПРЕСОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ

1. ОУН і складові організації СКР ІСНО публікують в сімох країнах журнали, часописи і бюлетені для інформації свого членства й українського громадянства. Всі вони потребують постійної матеріальної допомоги.

Х ВЗУН доручає членству ОУН посилити акцію за збільшення передплатників наших публікацій та пожертв на пресовий фонд. Це зокрема важливе в Аргентині і Бразилії,

де важкі економічні умови вимагають допомоги членства ООН з інших країн.

2. «Українське Слово» в Парижі, як центральний орган УНРуху і речник ПУН, буде і надаліше появлятися в Європі, і на ту ціль Х ВЗУН схвалює потрібні субсидії.

Х ВЗУН доручає ПУН подбати, щоб на сторінках «Українського Слова» постійно і своєчасно з'ясовувано офіційне становище ПУН до засадничих справ і подій в Україні та серед української спільноти поза межами України.

3. Х ВЗУН відзначає понад півстолітню працю «Нового Шляху» на терені Канади і стверджує конечність належно використати «Новий Шлях» на терені ЗСА, де не появляється жодна газета, видавана нашими організаціями.

4. Х ВЗУН бажає новому складові редакції «Самостійної України» успіхів у розбудові цього органу ОДВУ-ІСНО.

Д. ДО ІДЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Учасники Х ВЗУН поновно проголошують основні засади, що виложені в публікації матеріалів VII ВЗУН п. н. «Україна — спільне добро всіх її громадян», позиціями ООН під сучасну пору, але вважають необхідним наголосити деякі принципи, щоб посторонні чинники не приписували ООН чужих для неї позицій.

Загальні визначення

1. Націоналізм, як світогляд в його універсальному розумінні, слід визначити як той стан свідомости, в якому людина відчуває свою відданість супроти своєї нації. В умовах нормального державного життя народу, яке не загрожене небезпекою упадку національної держави і не має стремління до поневолення інших народів, націоналізм виявляє себе у формі патріотизму і відданости одиниць-громадян своєму народові й державі.

В центрі свого заінтересування націоналізм ставить націю, як людську спільноту, спаяну вірою та почуванням приналежности до неї, спільною мовою і культурою, спільним історичним минулим, а зокрема вірою в спільне май-

бутне. Тому нема одного універсального націоналізму, а є стільки окремих націоналізмів, скільки є окремих націй.

У випадкові поневоленних народів, свідомість яких спрямована на шлях боротьби за своє визволення, зустрічаємося з тією формою вияву націоналізму, яку називаємо визвольним націоналізмом.

У випадкові, коли державним народом кермують стремління до поневолення інших народів, зустрічаємося з виявом шовінізму й імперіялізму, який називають експансивним націоналізмом.

Між визвольним і експансивним націоналізмом існують радикальні відмінності і змішування тих понять приносить шкоду для етичних і моральних принципів справжнього визвольного націоналізму.

2. У визначенні ідейної суті нашого руху, який є визвольним націоналізмом, потрібно ясно й чітко відмежуватися від гітлерівського нацизму і італійського та кожного іншого фашизму. Напередодні та під час другої світової війни нацизм і фашизм намагалися накладати своє тавро на відмінні від них та відмінні поміж собою націоналістичні ідеології різних народів, в тому числі й українського. Чітке відмежування має з'ясувати й заперечити невинуватого змішування цих відмінних своїм ідейним змістом світоглядів.

Провід Українських Націоналістів остерігав від помилкового утотожнення українського націоналізму з нацизмом чи фашизмом і звертав увагу на свої рідні джерела українського націоналізму і на його співзвучність з визвольними націоналізмами поневоленних народів.

3. Джерельною засадою німецького нацизму було розуміння своєї нації як духово-кровної спільноти, яка покликана провидінням вести інші народи до свого месіянстичного призначення. Звідси походять расові теорії національної виключності та вищості чи поняття примату своєї нації над іншими народами. Ці теорії головним чином спрямовані на виправдання панування німецької нації над іншими. Реалізуючи цю концепцію великодержавності за допомогою диктатури й тоталітаризму, виплеканих на ґрунті розпалювання культу почуття національної вищості та пробуджування імперіялістичних гонів своєї нації, нацизм

довів німецький нарід до зудару з іншими народами, в якому зазнав він тотального краху. Системи італійського фашизму й німецького націонал-соціалізму (нацизму) не вживали для себе терміну — націоналізм.

4. Советський експансивний імперіалізм у поєднанні з марксизмом-ленінізмом є виявом російського великодержавницького шовінізму, що маскується «пролетарським інтернаціоналізмом», але в дійсності Комуністична Партія Советського Союзу стала спадкоємцем російської імперії. Через свою великодержавницьку шовіністичну політику, через теорію російського «старшого брата», російський месіанізм і терористичну диктатуру партії — вона є зразком сучасного, цим разом великоросійського фашизму.

5. Націоналізм в розумінні ОУН визнає власну національну спільноту основним джерелом творчої енергії, культурного розвитку та соціального і господарського добробуту. Найкращою формою політичної організованості людства вважає він систему національних суверенних держав, базованих на принципі самовизначення народів, а не на принципі «права» завойовника. Суверенна держава, як правно-політична організація національної спільноти, стає засобом зовнішнього вияву нації та забезпечує всесторонній розвиток національної спільноти та індивідуальної людини в ній.

6. Принцип самовизначення кладе в основу активне волевиявлення одиниць і всеціло гармонізує з демократичними методами. У протизагу до багатьох інших суспільно-політичних ідеологій, націоналізм стоїть на становищі першочергової лояльності одиниці-громадянина до самого власного народу, а не до династичного роду, провідної верстви, еліти, чи територіальної держави. Тому визвольний націоналізм є проти існування багатонаціональних держав, що територіально поширені на етнографічні землі декількох народів, бо в кожній з них одна панівна нація володіє над іншими, й вона поневолює їх мілітарною силою та плеканням шовінізму серед членів своєї панівної нації.

7. Визвольний націоналізм не плекає культу ненависти до всього чужого, не плекає культу вищости до всього, що своє, незалежно від справжньої вартости цього «свого». Цінування, шанування, плекання своїх національних

цінностей не слід утотожнювати з понижуванням усього чужого. Визвольний націоналізм кладе в основу своєї дії принцип свободи народів і ставить наголос на гідність людини.

8. Визвольний націоналізм виявив себе, поруч релігійних рухів, домінантною силою в цьому сторіччі в цілому світі. Право на самовизначення народів, піднесене поневоленими народами колишньої Австро-Угорської імперії, було прийняте офіційною доктриною мирової конференції в Парижі в 1919 р. Ще з більшою силою виступив визвольний націоналізм після другої світової війни, відколи, при моральній підтримці ООН, на територіях дотогочасних імперій створено понад сто самостійних держав у Азії, Африці та Південній Америці. Поневолені російським комуністичним імперіялізмом народи — український, білоруський, литовський, естонський, лотиський, грузинський, вірменський, татарський та інші — далі борються на базі принципів визвольного націоналізму за визволення з-під панування імперіялістів-поневолювачів і за суверенність своїх національних і демократичних держав.

9. Суть українського націоналізму визначається ідейним корінням тієї рушійної сили народу, яка пробуджує в народі прагнення та вказує йому шляхи й засоби до захисту національного самозбереження та досягнення національної свободи, яка існує лише в умовах державної суверенності народу. Ідеологія українського націоналізму є ідейним дороговказом чи формулою, яка визначає напрямні національно-визвольної політики та стратегії в боротьбі народу за свою державну незалежність.

10. Кожен українець, який бореться за національні права свого народу, за свободу всебічного розвитку української культури та державну самостійність і суверенність свого народу, є українським націоналістом.

11. ОУН написала на своїх прапорах гасло «Свобода народам! Гідність людині!», наголошуючи, що тільки той народ може бути дійсно вільним, в якому домінує пошанування людської гідності, без якої не може бути свободи одиниці-громадянина. Без пошани до людських і громадянських прав одиниці-громадянина, поневолена вся нація. В розумінні ОУН, народ залишається поневоленим не лише тоді,

коли він знайшовся під чужим пануванням, але й тоді, коли якась національна тоталітарна група захопила б владу над народом в країні.

12. Клич «Україна — спільне добро всіх її громадян» каже, що всі громадяни української держави, включно з національними меншинами, мають стати рівними в правах і обов'язках, забезпечених конституцією, а зокрема в правах формування державного законодавства та органів державної влади на всіх щаблях державної структури.

ОУН визнає принцип політичного плюралізму і засаду забезпечення громадянам української держави всіх прав, декларованих Хартією Прав Людини ООН в рамках державної структури, побудованої на засадах парламентарної демократії.

13. Державну суверенність, ані свободу ніхто не приносить народові в подарунку. Визвольний український націоналізм є тією силою українського народу, яка мобілізувала і мобілізує кращих синів і дочок народу до боротьби всіма доступними засобами за визволення українського народу від усякого чужого панування, за здобуття і закріплення державної суверенності Соборної Української Держави. Український націоналізм плекатиме духа самооборони перед всякими чужими посяганнями на свободу і суверенність українського народу.

14. Український визвольний націоналізм не затратить своїх моральних і етичних принципів рівності та свободи націй у їх взаємовідносинах поміж собою, ані одиниці-громадянина перед законом у суверенній і соборній державі українського народу. Визволившись з-під чужого панування, український народ розгорне внутрішню саморозбудову. Моральні й етичні принципи українського націоналізму стимулюватимуть духово-культурну творчість, поширення й піднесення рівня освіти, розбудови господарства країни для піднесення життєвого стандарту населення власними духово-культурними й матеріальними ресурсами. Вільна українська нація у колі вільних народів світу вноситиме свій багатогранний вклад у розвиток людства, плекаючи вільний взаємообмін духово-культурних і матеріальних вартостей.

Е. ФІНАНСОВІ СПРАВИ

1. X ВЗУН стверджує що Теренові Проводи ОУН, Проводи Українських Визвольних Фондів чи інші відпоручники фінансового сектора ПУН в поодинових країнах є відповідальні за організацію потрібних фінансових засобів на діяльність ОУН.

2. Фінансові засоби складаються із членських вкладок членства ОУН, пожертв українського громадянства через Українські Визвольні Фонди та прибутків від підприємств, які є під контролем ОУН.

3. X ВЗУН схвалює висоту членської вкладки:

Англія — 25 фунтів; Австралія, ЗСА і Канада — 50 доларів; Німеччина — 120 марок; інші країни Європи — рівновартість 100 нім. марок; країни Південної Америки — рівновартість 20 доларів.

Члени ОУН, які не працюють, на їхнє бажання можуть одержати знижку членської вкладки до половини призначеної суми.

Теренові Проводи ОУН є відповідальні за збирання членських вкладок від членства ОУН на їхніх теренах. Від зібраної суми вони пересилають 50% до каси ПУН, а 50% затримують на покриття діяльності Теренових Проводів ОУН.

4. Всі Теренові Проводи ОУН, Проводи Українських Визвольних Фондів та підприємства контролювані ОУН зобов'язані надсилати всі розрахунки до каси ПУН квартално. Річні звіти мусять бути надслані до фінансового сектора ПУН до кінця лютого чергового року.

5. X ВЗУН схвалює бюджет ПУН, який входить в силу з днем 1 січня 1984 р. Видатки ПУН не можуть переходити схвалених прибутків, все фінансове діловодство ПУН мусять бути предложено до перевірки кожночасно на вимогу Головної Контролі ОУН, а щорічна перевірка повинна відбутись не пізніше 31 березня кожного року. При розподілі фінансових засобів на діяльність ОУН-ПУН примат має дія крайового сектора ОУН.

6. X ВЗУН доручає ПУН поробити необхідні заходи для легального забезпечення майна і капіталовкладів ОУН в різних підприємствах.

7. X ВЗУН доручає ПУН простудіювати методи збирання фондів системою Українських Визвольних Фондів в поодиноких країнах і провести потрібні поліпшення, які б забезпечили і надалі успішну дію тих установ.

8. X ВЗУН доручає ПУН перевести реорганізацію Паризького Осередку і забезпечити систематичну появу «Українського Слова».

9. X ВЗУН зобов'язує ПУН і все членство ОУН і УНРУху повести кампанію збирання принайменше 300 000 доларів на Фундацію ім. О. Ольжича впродовж чергових 4-ох років.

З В Е Р Н Е Н Н Я

Х ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Воля народам!

Гідність людині!

Дорогі брати й сестри! Рідні наші співвітчизняни, в Україні й не в Україні суцї!

До вас звертаємося ми, учасники й учасниці Х Великого Збору Українських Націоналістів, активні борці українського національного визвольного руху за універсальні права свободи й гідності людини, й пересилаємо палкий привіт усім борцям за наші спільні ідеали.

Наш Збір відбувається за межами Батьківщини, але думками й духом ми в Україні, затривожені теперішнім становищем українського народу під московським окупаційним режимом і загрозливою політикою комуністичної партії відносно України.

Минуло понад шістдесят років поневолення України в складі ССРСР. Увесь цей час Москва веде боротьбу проти т. зв. «українського буржуазного націоналізму», а в дійсності — проти прагнень українського народу до свободи. Знавали репресій, арештів, фізичного й морального терору не тільки українські патріоти, українські письменники, релігійні душпастири та діячі української культури, але й учителі, студенти та національно свідомі робітники й селяни. Увесь пройдений шлях минулих шістдесяти років був для українського народу шляхом на Голготу.

Саме цього 1983 року, коли ми відбуваємо Х ВЗУН, українці за межами рідної землі згадують самі й пригадують

іншим народам п'ятдесятиріччя великого голоду в Україні 1932-33 років, в якому загинуло понад сім мільйонів наших братів і сестер, батьків і матерів та їхніх дітей, замучених і виморених навмисно голодом, зорганізованим з доручення Сталіна. Таким способом Москва пробувала раз і назавжди «розв'язати» українську проблему, тобто вбити волю українського народу змагатись за самостійне державне життя і свободу. Виморивши українське трудове селянство з тавром «куркулів» і загнавши уцілілих селян до колгоспів, Москва сподівалася, що українці будуть навіки упокорені. Але й цього було їй замало. Тому в ці ж таки тридцяті роки сталінський терор знищив ціле покоління національно свідомої української інтелігенції, духовенства, письменників і діячів української культури.

Ленінська національна політика російської комуністичної партії проявилася в забріханій фразеології й ошуканстві довірливих народів. Ця політика застосовувана наслідниками Леніна, привела не до справедливого розв'язання національного питання, а до зради світлих ідеалів національного визволення. «Право народів на самовизначення й утворення своєї держави» російські большевики пропагували на словах тільки для того, щоб затримати неросійські народи в опанованій большевиками російській імперії. Утворивши Союз Советських Соціалістичних Республік, який декларативно мав бути союзом рівноправних держав, Москва позбавила ці республіки всіх прав і перетворила цей «союз» на жорстоку колоніальну імперію, поневоливши в її кордонах всі неросійські народи.

СССР став подібним до царської імперії, практикуючи стару політику російського великодержавного шовінізму й імперіялізму. Як у минулому поширювалася теорія «общерусської» культури, так і тепер поширюється теорія «нового історичного суспільства советського народу» і «советської культури», у якій мають розтопитись усі інші національні культури, а в тому числі й українська.

Ми затривожені новим таємним указом ЦК КПСС, яким плянується тотальна русифікація неросійських народів ССРСР і злиття їх в одно з російським народом у російській культурі. Це прямо перекликається з «валуєвським» указом, що ним було заборонено друкувати книги ук-

раїнською мовою. Під цю пору такої відкритої ухвали про заборону української мови ще немає, але все менше публікується періодичних видань і книг українською мовою; все більше появляється в Україні видань і книг російською мовою. Українські школи стають російськими школами, бо російську мову робиться упривілейованою, і про вивчення цієї мови дбає тепер комуністична партія і т. зв. уряд Української Советської Соціалістичної Республіки. Цей «уряд» не дбає про навчання мови українського народу в школах України. До чого це може довести, не тяжко передбачити.

Х ВЗУН доручив Проводові Українських Націоналістів зробити заходи для мобілізації всіх українських національних сил, щоб унеможливити здійснення цього диявольського плану московських імперіялістів — плану тотальної русифікації українського народу.

У цей вирішальний час на кожного з нас лягає моральна відповідальність за долю нашого народу. Байдужість до того, що тепер діється в Україні, йде на руку ворогові. Ніхто із свідомих українців не може з чистою совістю співпрацювати з ворогом у здійснюванні плану народовбивства української нації. Українці, де б вони не жили, повинні бути гордими зі своїх національних надбань і повсякденно ставити спротив російським шовіністам у переведенні їхніх планів на знищення українського народу.

Неправдою є, що «мова Леніна» є кращою за мову Шевченка, Лесі Українки й сучасних українських письменників та поетів.

Поневолені народи ССРСР не потребують говорити між собою російською мовою, щоб розуміти спільні інтереси своїх народів. У відповідь російському великодержавному шовінізмові й імперіялізмові слід творити спільний фронт поневолених народів ССРСР.

Українці у вільному світі засуджують недавні ухвали КПСС про потребу поширювати в Україні й інших поневолених країнах вживання російської мови замість своєї рідної. Українці за кордоном склали на конференції в Мадриді та перед різними міжнародними чинниками протестаційну заяву проти нових заходів КПСС для русифікації шкіл в Україні. Світ поінформований, що українці на своїй землі не залишаються глухими й байдужими до нового загрозли-

вого наступу Москви проти української мови й української культури. Багато документів руху спротиву перекладено на світові мови й поширено в країнах світу. Ці документи доводять неправдивість твердження, буцім то українці добровільно забувають свою рідну мову й переходять на російську.

Питання про збереження української мови і вживання її у всіх царинах громадського й культурного життя є питанням «бути чи не бути» українському народові в колі вільних народів світу.

Доля України вирішується саме тепер в душі кожного українця. Бувають періоди в історії, коли вирішальні битви відбуваються на полі особистої й суспільної моралі, громадської поведінки й у прояві елементарної людської гідности, яка спротивом брутальному тискові може стати вирішальною революційною силою. Саме в такий період своєї історії вступила тепер Україна.

Ситуація, що склалася тепер в Україні, накладає обов'язок на всіх українців на Батьківщині й поза її межами взяти на себе відповідальність за майбутню долю української нації. Особлива відповідальність лягає на плечі всіх тих українців, які є на відповідальних посадах у державному й господарському апараті УРСР. Чужа влада використовує їх у своїх антинародних імперіялістичних цілях і змушує їх бути інструментом її злочинної політики. Одначе ми віримо, що, скоріше чи пізніше, й вони позбудуться страху й долучаться до спільного національного фронту, і тому ми закликаємо: творім єдиний неподільний національний фронт боротьби за волю й кращу долю українського народу!

Шлях боротьби українського народу позначений не тільки великими втратами, але й значними здобутками. Відмітаючи зрадників і перевертнів на смітник історії, Україна після кожної програної битви висуває відважних борців і героїв українського визвольного руху, які стають зразками мужньої й героїчної громадської поведінки. Своєю поставою і боротьбою вони входять в історію, творять історію і ведуть за собою інших.

Після століть неволі в російській царській імперії вибухла Українська Національна Революція 1917-20 років. Постала Українська Народня Республіка, яка своїм IV Універ-

салом з 22 січня 1918 року проголосила: «Віднині Україна стає вільною, ні від кого незалежною, суверенною державою українського народу». Керму Української Національної Революції взяв у свої руки Михайло Грушевський, а згодом Симон Петлюра, незабутній український герой, який зрозумів, що імперіялістична Росія (царська чи комуністична) не погодиться добровільно на усамостійнення України. Росія у висловлюваннях Леніна й Троцького проголосила політику уряду УНР «буржуазною» і почала війну з новоствореною Українською Народньою Республікою.

Армія УНР у боротьбі з наїзниками доказувала чудес героїзму; боротьба тривала до кінця 1921 року. Чисельно й мілітарно переважаючі сили червоних і білих росіян перемогли. Частина Української Армії і Голова Директорії УНР Симон Петлюра мусіли виїхати з України, щоб з-за кордону продовжувати боротьбу за державну суверенність своєї нації. На території України створено маріонетковий уряд з наказу Москви, і справжню державу українського народу замінено сурогатом у формі УССР. Український нарід опинився знову в неволі, цим разом комуністичної Москви.

Для того, щоб обманом закріпити свою владу в Україні, большевицькі володарі проголосили були політику українізації. Тоді було навіть визнано, що головною небезпекою для існування советської влади в Україні є російський великодержавний шовінізм, який чинив опір українізації. Виразником і пропагатором українського відродження і української політичної думки 20-х років став визначний український письменник Микола Хвильовий, який писав: «Якщо ми (комуністи) визнаємо українське відродження, то й робім з цього відповідні висновки; союз-союзом, а Україна є самостійною одиницею. Росія — самостійна держава? — Самостійна! Ну, так і ми самостійні. Не слід змішувати й утотожнювати нашого політичного союзу з „єдиною і неділимю”, себто з російською імперією. Що вмерло — те вже не воскресне...»

М. Хвильовий, як комуністичний активіст, голосно заявив, що в дійсності російська комуністична партія стала «сбирателем» земель руських і не-руських, відновляючи російську імперію, і тому, усвідомивши свої попередні помилки, він виступав з українських державницьких позицій.

Так, в наслідок Української Національної Революції 1917-20 років сталося те чудо, про яке філософ і ідеолог українського націоналізму д-р Юліян Вассиан говорив такими словами: «Ми стали нацією і не можемо вже думати й прагнути інакше, ніж думає й чинить державницька нація». Тому і сталося це диво, що український комуніст М. Хвильовий став виразником українських національно-державницьких прагнень. Саме з цієї державницької позиції Хвильовий побачив, які ті наші «старші брати», як вони себе величають, і зробив з українського відродження свій висновок: «Геть від Москви!». Від Москви треба втікати якнайшвидше!

У тому періоді постала Організація Українських Націоналістів, очолена полк. Євгеном Коновальцем, а згодом полк. Андрієм Мельником. Зроджується нове поняття активного патріотизму, ідейної революційності, скріплюється національно-державницька свідомість народу. Не зважаючи на розчленування української території чотирьома займанцями, дія ОУН завжди була соборницькою й поширювалася на всі землі України. Навіть на малому клаптику української землі в рамках міжвоєнної Чехо-Словацької республіки, в 1938 році, всупереч плянам сусідів і «сильних світу цього», відроджується державність у Карпатській Україні.

Хоч короткотривалою була незалежність цієї гілки українського народу, тут, наперекір пануючим тоді доктринам комунізму й гітлерівського нацизму, державну структуру засновано було на засадах демократії. Вибраний всенароднім вільним голосуванням Сойм (парлямент) Карпатської України вибрав президента (о. д-ра Августина Волошина) і призначив уряд. Під ударами фашистської Мадярщини, за апробатою гітлерівської Німеччини, впала Карпатська Україна. Пролита кров її оборонців, «Карпатської Січі», стала цементом, який навіки злучив землі Закарпаття з Соборною Україною.

Розвал Польщі й захват, за згодою гітлерівської влади, земель Західньої України Червоною Армією у вересні 1939 р. викликали посилену підпільну дію ОУН. Після початку німецько-советської війни в 1941 р. Похідні Групи ОУН,

всупереч перешкодам німецьких окупантів, проривалися на центральні і східні землі України. При активній співпраці українських патріотів, не зважаючи на німецький терор і репресії, вони розбудовували українське громадське, культурне, релігійне й господарське життя. Пороблено заходи для організації політичного життя, створено Українську Національну Раду в Києві на чолі з проф. Миколою Величківським, і з її рамени — мережу самоуправних установ у терені, які були доказом намагання українського народу творити своє власне державне життя.

Терор гітлерівського окупаційного режиму змусив наш нарід до самооборони. При активній участі ОУН постають українські повстанські формації, які боролися проти німецько-нацистських і московсько-комуністичних окупантів. Не дивлячись на величезні жертви, ця боротьба продовжувалася аж до 1949 року.

З поверненням в Україну советської влади, знову поширився немилосердний терор, заслано тисячі невинних людей в табори праці-смерти лише за те, що їх підозрівали в нелюдяності до советського режиму. Цей терор КГБ був особливо суворим супроти активних учасників українського руху опору.

Та не дивлячись на колосальні втрати, спричинені сталінським режимом і великі жертви в роках другої війни, наш нарід пережив знову духове піднесення й нове українське відродження шістдесятих років. Імена надхненників і творців того відродження увійшли в історію української культури й української політичної думки. «Шестидесятники» відновили відвагу висловлювати свою думку й поширили її по всій Україні. Оборонці людської гідності й національної свободи заатакували державні органи УССР своїми заявами й листами, вказуючи на антиукраїнську політику Москви й на нехтування людських і національних прав українського народу, на недотримання навіть самих советських законів і конституції УССР. З часом постали таємні політичні організації, як Українська Робітничо-Селянська Спілка, Об'єднана Партія Визволення України, Український Національний Комітет та Український Національний Фронт. Появилися твори самвидаву, такі, як, напр., «Український Вісник» і численні інші, поширені не лише в Україні, але й

у всьому світі. Під цю пору вже можна говорити про велику бібліотеку літературних і публіцистичних праць, які служать ідеологічному озброєнню українського визвольного руху. Значний вклад до цього ідейно-політичного озброєння внесла ОУН. Ми з вдовolenням стверджуємо, що погляди вищеназваних організацій під ідейним оглядом майже тотожні з думками ідеологів і теоретиків українського націоналізму. Це виявилось зокрема в питанні державної суверенності України.

У зверненні українських політв'язнів до Курта Вальдгайма, Генерального Секретаря ООН, з 1976 року сказано: «Ціль українських націоналістів — не демократизувати чи будь-яким способом удосконалювати форми російського політичного життя. В тому ми зацікавлені тільки як у передумові, яка допомагала б розвивати нашу боротьбу. Наша ціль — вихід України зі складу ССРСР і побудова української держави.»

Члени Української Гельсінської Групи, звертаючись в 1977 році до країн-учасниць Београдської конференції, заявили: «Всі історичні катаклізми, що їх пережив український народ за останні віки, породжені ідеєю державности. Воля нації прагне до невідлегли, до суверенітету, до будвання свого незалежного життя...»

На початку 1978 року політичні в'язні — Олексій Тихий і о. Василь Романюк — у своєму листі з'ясовували: «Українці нарешті повинні мати право вільно жити на своїй землі, говорити рідною мовою, обстоювати свої національні традиції, збільшувати свою духову спадщину, яку їм залишили прадіди, обороняти від паплюження свої національні святощі. Ситуація, що склалася в Україні, зобов'язує всіх українських патріотів, як на Батьківщині, так і поза нею, взяти на себе відповідальність за долю нації... Прийшов час заявити наші прагнення і зобов'язання, які дають нам звання борців за громадські права.»

Юрій Бадзьо, незадовго перед своїм арештом у квітні 1979 року, писав: «Ми маємо конституційне право на вільний вихід із ССРСР, але офіційна пропаганда таврує ідею незалежної самостійної української держави як ідею націоналістичну й ворожу (!) українському народові!». Звертаючись до правлячої верхівки, Бадзьо продовжує: «Українсь-

кий народ, визнаєте ви, зазнавав важкого національного гніту з боку дореволюційної російської держави; але боротьбу проти російського національного гноблення ви називаєте українським буржуазним націоналізмом, а керівників цього руху — зрадниками українського народу!»

Говорячи про масові арешти української інтелігенції в 1972 р., Бадзьо пише: «...в світогляді та настроях суспільноактивної в 60-х роках української інтелігенції, чимало представників якої арештовано в 1972 р., не було ні антирадянських, ні антисоціалістичних мотивів, значить, не могло бути з їхнього боку й антисоціалістичної пропаганди й агітації. Була тільки громадянська свідомість своїх суспільних прав і обов'язків перед Батьківщиною, потреба жити вільним, незалежним духовим життям.. Громадянська поведінка заарештованих була виявом і фактором національного самоусвідомлення України, і це, безперечно, й стало основною причиною арештів і жорстокого покарання найактивніших учасників українського національного процесу.»

**
*

ОУН завжди наголошувала, що тільки тоді, коли Україна стане вільною, самостійною, суверенною і ні від кого незалежною державою українського народу, буде припинене насильство над ним і настане його всебічний економічний і культурний розвиток. Вільна українська держава стане гарантією здійснення національних прав усіх її громадян, а також і стимулом для визволення інших поневолених народів.

Тому ми, учасники Х ВЗУН, палко вітаємо ініціативу вісімнадцяти видатних політв'язнів, активних діячів Українського Національного Визвольного Руху, які звернулися до ООН з закликом поставити на порядок нарад вихід України з СРСР. Вони пишуть: «Мета Руху — вихід України зі складу т. зв. СРСР і створення незалежної демократичної української держави...

«Звертаємося до Генерального Секретаріату ООН та урядів суверенних держав, учасників ООН, із закликом включити українське питання в порядок денний нарад наступної сесії Генеральної Асамблеї ООН та вжити всіх за-

ходів для прискорення звільнення України від російської окупації...

«Задля успішної реалізації поставлених у цьому документі проблем, ми, представники Українського Національного Визвольного Руху, що нижче підписались, уповноважуємо Президента СКВУ здійснювати весь комплекс дипломатичної та іншої праці, що виявиться необхідною для виходу України з т. зв. ССРСР і створення самостійної української держави.»

Віriamo, що під такою вимогою підпишуться всі українські патріоти, бо імперська політика кремлівської кліки є страшним злочином супроти українського і всіх поневолених народів. Імперія поширюється, а народ бідує. Агресивна політика Москви та її загарбницькі війни деморалізують навіть панівний російський народ, викликаючи ненависть проти нього з боку поневолених народів. Цього не повинні забувати росіяни!

Українська національно-визвольна боротьба і діяльність ОУН спрямовані не проти російського народу, а проти російського великодержавного шовінізму й імперіялізму.

Боротьбу за свою державу ми ведемо під гаслом «Україна — спільне добро всіх її громадян» і закликаємо всі національні меншини в Україні включитись у спільний фронт боротьби за самостійну українську державу.

СССР під цю пору є найбільшою загрозою для всього людства, бо він є джерелом головних світових конфліктів, які можуть довести до третьої світової війни — катастрофи для всього людства.

Український визвольний рух вимагає усунення загрози нової світової війни шляхом встановлення справедливого ладу для всіх народів. Усім змістом своїх демократичних ідеалів і в згоді з гаслом «Воля Народам! Гідність Людини!» Україна стоїть в авангарді прогресивних і творчих сил світу.

У всіх нас є одна мета: звільнити Україну від чужої окупаційної влади і встановити владу українського народу.

Стратегія нашої визвольної боротьби впливає з позицій української державности, здобутих у висліді Української Національної Революції 1917-20 років.

Тактика нашої боротьби — багатогранна, вона впливає з

кожночасних обставин, у яких доводиться провадити нашу боротьбу. Спрямована вона на те, щоб у визвольну боротьбу включилися всі сили українського народу, підготувати їх до успішного змагу за усунення окупаційної влади та за встановлення української влади в Україні.

Є багато методів і форм боротьби, проти яких Москва не може нічого вдіяти. Вона не в силі усунути з наших душ і сердець любов до України, гордість за наше минуле, готовість працювати для здобуття світлого майбутнього!

Не забуваймо, що кожне вільне українське слово, голосно вимовлене на вулицях наших зрусифікованих міст або в установах, є пострілом в російських шовіністів. Кожний публічний виступ на зборах в обороні української мови — є бомбою непередбаченої сили. Говорімо ж скрізь на вулицях і в установах рідною українською мовою! Численні протести в Україні, Литві, Грузії й Вірменії на захист своїх рідних мов показують, що цього руху не спинити ніякою силою.

Під цю пору влада російських комуністичних партотів опинилась у стані ідейного й морального банкрутства, а КПСС стала передовим загоном російського фашизму. Нашим завданням є цілковитий розвал теперішньої російської комуністичної влади, як виразника російського імперіалізму.

ОУН послідовно здійснює клич, кинений Олегом Ольжичем, який згинув із рук гестапо, як провідник боротьби ОУН проти німецьких окупантів: «Держава не твориться в будуччині, держава будується нині». На той же шлях державного будівництва закликаємо весь український народ.

Українські державницькі позиції маніфестуються в Україні мужньою поставою кращих синів і дочок українського народу супроти московського окупаційного режиму.

Державницька позиція українського народу закріплюється в широких прошарках суспільства кращим розумінням великих різниць між комуністичною диктатурою і тоталітаризмом з одного боку, та притаманним українському народові народоправним устроєм «без хлопа і без пана» у вільній демократичній українській державі — з другого.

З такими думками і з таким закликом ми звертаємося до вас, рідні брати і сестри, вірні сини й дочки нашого поневоленого, але нездоланного народу. Доля України важи-

ться тепер у душах усього нашого народу і в душі кожного українця. Словом і ділом будуймо Україну як державу українського народу!

Батьки й матері та вчителі!

Виховуйте молоде покоління на свідомих українців з почуттям національної гідності й гордості за своє історичне минуле! Посилайте їх вчитися в українські школи, розмовляйте з ними рідною українською мовою! Вимагайте більше українських шкіл і більше книжок з української літератури. Навчайте своїх дітей шанувати й любити рідну мову рідної Матері — України!

Українські душпастири, вірні українських християнських церков!

Безбожна Москва знищила Українську Автокефальну Православну Церкву в 1930-х роках, а Українську Католицьку Церкву в 1945 р. Комуністичний уряд переслідує всі вияви українського християнства, часто карає пастирів і вірних довготривалим ув'язненням. Лише у вільному світі діють центри українських церков, зростають в силу українські церковні громади; тут зберігаються світлі традиції українського християнства. Нам відомо, що національно свідомі душпастири протиставляться тискові безбожного режиму, намагаються зберігати серед українського народу всі ті моральні й етичні вартості, які передали нам наші предки.

Будьте витривалі, зберігайте духові скарби християнської України, яка в 1988 році відзначатиме своє тисячоліття.

Від українського духовенства всіх віровизнань український народ сподівається моральної допомоги і підтримки в кожній тяжкій хвилині життя. Служіть своєму народові, бо знаєте, що «Служити народові — це служити Богові!».

Українські письменники, поети, мистці, діячі української культури!

Ваше призначення — бути культурними провідниками й учителями свого народу. Вам це зрозуміле, і тому багато з вас гордо виконує це своє призначення, здійснюючи його у повсякденній праці. Ви палаєте бажанням поставити своє

слово на сторожі України, на службу рідному народові. Ви не дозволяєте зіпхнути себе на вислужників антинароднього режиму. Ви з погордою дивитеся на тих з-поміж вас, які в погоні за привілеями запродалися на службу російським великодержавним шовіністам, стали зрадниками свого народу. І надалі ставте спротив русифікації, сміло викривайте згубність антинаукової теорії злиття націй і творення одного «советського», а по суті російського народу.

А понад усе — зберігайте й творіть нові скарби української культури, плекайте культурні зв'язки з народами всього світу, продовжуйте світлі традиції минулого України — культурного центру східної Європи!

Українські економісти, фахівці народного господарства!

Наш нарід позбавлений права користуватися своїми природними багатствами та своїми людськими, технічними й матеріальними ресурсами. Україна позбавлена права рішень про продукцію, Україна позбавлена можливості провадити власну зовнішню торгівлю. Україна позбавлена можливостей вирішувати справи суспільного розвитку, бо вона не керує своїми національними багатствами й економікою.

Покищо всі ваші здібності, знання й досвід використовує загарбницька окупаційна влада. Але ви свідомі того, що Україна очікує, щоб ви були готовими перебрати в ваші руки всі ті ділянки народного господарства, що підпорядковані тепер московському центрові. Хороніть ресурси України від колоніальної експлуатації, зберігайте наші багатства українському народові, робіть усе, що в ваших силах, щоб підвищити життєвий рівень нашого народу й будьте готові перебрати контроль і організувати українське народне господарство в майбутній суверенній Українській Державі.

Українські робітники!

Вам обіцяли власність підприємств і фабрик та владу в Україні. Замість того, влада опинилася в руках партійної кліки, а власником індустричних підприємств стала держава. Не для підвищення життєвого стандарту населення, але для перегонів у мілітарній могутності використовуються

плоди вашої тяжкої праці. Тоді, коли в західньому світі зростає сила організованого робітництва і воно стало важливим фактором не тільки в забезпеченні справедливої винагороди та умов праці, але й у політичному житті країни — в Україні та в цілому СРСР робітники належать до покритих прошарків суспільства. Цей стан триватиме доти, доки при владі буде партійна кліка, доти, доки контроль господарського життя буде в руках бюрократів у кабінетах «держпланів».

Лише у вільній українській державі українське робітництво скине з себе ярмо партійних і бюрократичних клік. Організуйте самооборону своїх інтересів, домагайтеся підвищення заробітної платні, кращих умов праці, поліпшення безпеки на місці праці і кращої медичної опіки. Домагайтеся тих прав, які має робітництво у вільних країнах. Протестуйте проти насильного виселювання вас з України у далекі простори півночі і сходу для розбудови московської імперії. Домагайтеся зменшення бюджетів на мілітарні видатки, на перегони в нуклеарному озброєнні, на допомогу Кубі, на імперіалістичну війну в Афганістані, на поширення комуністичних агентур у всьому світі. Використайте ті засоби на модернізацію заводів, на кращу продуктивність праці, на посилення перевишколу робітництва в добі автоматизації. А понад усе — вимагайте права на організацію вільних профспілок, які заступатимуть ваші інтереси, а не інтереси державної і партійної кліки. Змагайтеся за владу у державі, бо не ви їй, але держава має служити вам і всім своїм громадянам!

Українські селяни!

Окупаційний режим відібрав від вас право на власність землі. Ви закріпачені в колгоспах чи радгоспах, не дозволяють вам покинути місце праці, шукати за кращими життєвими можливостями. Не з вашої вини знизилася продуктивність сільського господарства до тієї міри, що для прохарчування населення режим імпортує щорічно величезну кількість пшениці з західніх країн. Тільки привернення свободи, ініціативи і приватної власності може змінити той стан. Змагайтеся за ваші права стати господарями, а не кріпаками на землі ваших предків, які не лише для себе, але й

для багатьох європейських країн постачали в минулому продукти сільського господарства і проживали в умовах більш свободної праці і справедливої винагороди за неї.

Українські військовики!

Україна не має своєї армії. Росія мобілізує українську молодь до імперської армії, спрямовує її далеко від рідного краю з метою прискорення асиміляції та ідеологічної індоктринації в дусі своєї загарбницької політики.

Ми переконані, що ви пам'ятаєте те, що ви — сини українського народу і тільки йому, а не жорстокому окупаційному режимові повинні служити.

Вас заставляють служити останній колоніальній імперії у світі, яка поневолює десятки народів, в тому числі й наш український. Вас висилають у далекі країни служити інтересам московського комуністичного імперіялізму. Вас приготують до нової війни на опанування народів вільного світу. Вивчайте військове діло, здобуйте знання, бо воно пригодиться вам у майбутньому. Разом з усім українським народом ви будете готові до боротьби за повалення російської комуністичної імперії, за визволення України та на оборону її державної самостійності. Тільки під своїми українськими національними прапорами, без чужого насильства, тільки під проводом українських старшин ви будете справжніми воїнами-оборонцями свого краю, свого українського народу!

Українська молоде!

Твоє місце в передових лавах боротьби за кращу долю свого рідного народу, на славу твоєї Батьківщини — України. Але тебе навчають в школах переважно російською мовою, а після закінчення студій відривають від рідної землі і посилають на працю в Росію чи в інші країни комуністичної імперії. Замість служби своєму народові, мобілізують тебе до війська й посилають служити російському імперіялізмові. Не за Україну, а за її ката проливається кров твоїх ровесників і друзів в Афганістані, в Абісінії, в Анголі, в Ель Сальвадорі.

Українська молоде! Будь свідома свого трагічного становища, такого ж становища твоїх батьків і матерів і всього українського народу. Все це зумовлене фактом, що Ук-

раїна поневолена, що на українській землі не наш нарід, а ворог-окупант має владу в своїх руках. Єдиний шлях виходу з того положення — це шлях боротьби за свободу й державну суверенність українського народу. В минулому українська молодь завжди була носієм нових ідей, стояла в авангарді боротьби за визволення. З-поміж твоїх попередників вийшли провідні постаті руху спротиву в Україні, які не боялися довгих років концтаборів і заслання і служили вірно своєму народові. Вони були горді за своє національне «я», плекали українську національну свідомість, зберігали знання української мови й вирощували культ героїзму в боротьбі за право свого народу. Імена В. Симоненка, Алли Горської, В. Івасюка та багатьох інших вказують шлях, яким повинна прямувати українська молодь. Доля судила тобі прямувати за їхніми дороговказами, вчитися, трудитися, змагатися й добитися остаточної перемоги твого народу. Не зрадь його надій і сподівань!

Друзі Націоналісти!

Ви, яким доля судила працювати й змагатись на рідній землі, ви, які опинилися на заслання чи в таборах, ви, які гідно продовжуєте світлі традиції УВО, ОУН, ви, які перебуваєте в першій бойовій лінії, наражені постійно на небезпеку, з честю виконуйте свої завдання. У відміну від попередників, ви належите до когорти безіменних, про осяги й жертви яких не знає світ, не знає широкий загаль української громади, бо такі обставини вашої праці й боротьби. Але будьте горді з того, що ворог не пропускає жодної нагоди, щоб наголошувати боротьбу з українськими націоналістами; у вас він вбачає загрозу для могутньої московської комуністичної імперії. Про вас згадував Голова Проводу Українських Націоналістів Микола Плав'юк, відкриваючи Х ВЗУН та вказуючи на ідейний вплив українського націоналізму на різні прояви руху спротиву в Україні. До вас линуть наші дружні побажання й зобов'язання всесторонньої допомоги у вашій боротьбі.

В цій боротьбі — ви не самі. З вами вся українська громада в Україні й поза її межами. Вашу боротьбу починає

розуміти громадськість вільного світу. Наближається час,
коли здійсняться пророчі слова Василя Симоненка:

«Україно! Ти — моя молитва,
Ти моя розпука вікова.
Громотить над світом люта битва
За твое життя, твої права!»

І в тій боротьбі Україна буде переможцем!

Слава Україні!

Листопад, 1983

**Президія X Великого Збору
Українських Націоналістів**

З В Е Р Н Е Н Н Я

Х ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ДО НАРОДІВ СВІТУ

Ми, учасники Х Великого Збору Українських Націоналістів, члени Організації, яка від 1929 року веде невпинну боротьбу за відновлення повної суверенності Української Народньої Республіки, проголошеної 22 січня 1918 року, але, після зривання режимом Леніна заключеного договору окупованої московсько-більшевицькими військами три роки пізніше; Організації, яка принесла в цій боротьбі в жертву найкращих своїх членів — основоположника ОУН полк. С. Коновальця, який згинув з рук московського агента в 1938 році, діючого Голову ПУН Олега Кандибу-Ольжича, який згинув у концентраційному таборі нацистської Німеччини в 1944 році, та багатьох тисяч борців визвольної збройної і підпільної боротьби з рук московських, нацистських та інших окупантів України — стверджуємо конечність ведення дальшої боротьби за звільнення України та інших неросійських народів ССРСР з колоніальної залежності від Москви та апелюємо до волелюбних народів і держав світу підтримати наш справедливий змаг і боротьбу інших народів, що є поневолені в ССРСР. Своєю агресивною політикою імперіалістична Москва загрожує мирові у світі, а своїми п'ятими колонами загрожує вона багатьом державам вільного світу.

Уряд ССРСР є переємником влади царської Росії; він не тільки продовжує імперіалістичну політику царського ре-

жиму супроти насильно підкорених Росією народів, але й застосовує все нові й більш рафіновані засоби для цілковитого знищення тих народів.

СССР не є федерацією вільних і рівноправних народів, як це уряд СРСР твердить, але є засобом російських імперіялістів зберігати єдність російської імперії, цей раз у комуністичній формі.

Колоніальне становище України в СРСР яскраво схарактеризував Юрій Литвин, член Української Гельсінської Групи в Києві, в його есеї «Український правозахисний рух» такими словами: «Україна надалі залишається колонією російської советської імперії, а найменша спроба вийти з колоніального стану розцінюється большевицькою владою, як контрреволюційна націоналістична діяльність, яка підлягає найжорстокішим репресіям.» За свою відвагу назвати речі по їх імені Юрій Литвин був засуджений на трирічний термін в концентраційному таборі.

Концепція «злиття націй» та «стирання національних відмінностей», яку нав'язує неросійським народам уряд СРСР, не є нічим іншим, як політикою національно-етнічного й духово-культурного ґеноциду неросійських народів СРСР.

За словами Юрія Бадзя, який відбуває тепер семирічний термін у концентраційному таборі за його лист до Президії Верховної Ради СРСР, ідея злиття націй має джерело в російському великодержавному шовінізмові; вона ні теоретично, ні практично не стосується російського народу. Ця ідея «створила можливість збереження на інтернаціональному ґрунті єдиної великодержави Росії та являється формою ідеологічного винищення неросійських народів СРСР».

Концепція «злиття націй», проводжувана в офіційній політиці уряду СРСР означає примус уживання всіма неросіянами в СРСР російської мови, як т. зв. другої рідної мови, за словами ж Ю. Бадзя змагає до того, «щоб українська мова була в Україні непотрібна, і навпаки, щоб без російської мови не можна було ступити й кроку, щоб кожна людина постійно почувалася в атмосфері російської культури». А це є нічим іншим, як культурним ґеноцидом та лінгвіцидом неросійських народів СРСР.

Постанова Центрального Комітету Комуністичної Пар-

тії Советського Союзу з 1979 року «Про дальше вдосконалення навчання й викладання російської мови» в неросійських республіках та постанови цього ж ЦК КПСС в Москві з 1983 року «Про додаткові заходи по поліпшенню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік», які, між іншими, зобов'язують навчання російської мови в дитячих садочках та початкових школах у республіках неросійських народів ССРСР, є дальшим доказом геноцидної та лінгвіцидної політики уряду й комуністичної партії ССРСР у відношенні до неросійських народів в межах ССРСР.

Політика економічної інтеграції ССРСР з його централізованою системою економічного планування, є нічим іншим, як колоніальним визиском природних багатств і промислового потенціалу України й інших республік, які — за словами підпільного Українського Патріотичного Руху з 1980 р. — використовуються на підтримку поліційного клімату в середині країни та задоволення советського експансіонізму, який є джерелом постійної напруги в цілому світі.

Уряд Української Советської Соціалістичної Республіки, представники якої навіть засідають в Організації Об'єднаних Націй, не є дійсним речником українського народу, бо цей уряд не тільки не заперечує колоніальної політики Москви в Україні, але й всеціло їй сприяє.

Найкращі пояснення московської політики «українського уряду» подано у «Зверненні Українського Національного Визвольного Руху» з 1979 року:

«Верховна Рада України має як джерело влади не власну волю, а волю ЦК єдиної Росії, що є за межами України і не підпорядкований волі українського народу. Органи влади України — це окупаційна адміністрація, що втілює на території України колонізаторську політику Москви.»

ССРСР є останньою великою колоніальною імперією в світі, і до неї стосуються Деклярації Об'єднаних Націй про надання незалежності колоніальним країнам і народам та Універсальна Деклярація Прав Людини, подібно, як ці деклярації стосувалися в минулому до інших колоніальних великодержав. Намагання уряду ССРСР ліквідувати україн-

ський нарід та інші неросійські народи ССРСР штучним голодом, репресіями проти церков, діячів науки і культури, членів руху спротиву, насильним перемішуванням населення шляхом заселювання України росіянами та насильного переселювання українців поза кордони України, послідовною політикою русифікації — не тільки порушують декларації Об'єднаних Націй, але й створюють обставини загрози для світового миру.

Тому, в ім'я справедливости та в ім'я тривалого миру в світі, ми звертаємось:

— До Генерального Секретаря Об'єднаних Націй Жа-в'єр Перезде Куеляр;

— до урядів держав Третього Світу, народи яких знають, що означає підневільне становище, та які повинні виявити зрозуміння до становища поневолених народів Східної Європи та Центральної Азії й Кавказу;

— до урядів держав Західного Світу, яких постійно обвинувачує ССРСР у його власних гріхах — колоніалізмі та імперіалізмі

з проханням внести на порядок нарад Ради Безпеки ООН справу деколонізації ССРСР як засобу забезпечення тривалого миру в світі.

Якщо б Рада Безпеки ООН не могла цієї справи поладнати через право вето, яке має ССРСР, то прохаємо передати її під розгляд наступної Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй та домогтися права народів України та інших неросійських республік ССРСР, під контролем представників Ради Довірених — (Trustship Council) вибрати без зовнішнього вмішування свої власні уряди, які будуть керуватися волею та інтересами своїх народів, а не волею й інтересами Москви, і матимуть змогу вийти зі складу ССРСР та жити вільним життям у власних суверенних державах.

Нашими домаганнями до Організації Об'єднаних Націй ми скріплюємо вимоги Українського Національного Визвольного Руху з 1979 року до ООН, за що його члени були засуджені советською владою на довірочні ув'язнення в концентраційних таборах. В 1980 році подібні домагання поставив до ООН підпільний Український Патріотичний

Рух та підпільні рухи спротиву інших поневолених Москвою народів.

Ми домагаємося, щоб Об'єднані Нації та уряди країн вільного світу з увагою поставилися до вимог представників поневолених Москвою народів, бо вони є не лише справедливими і згідними з Хартією та Декляраціями Об'єднаних Націй, але й сприяють інтересам країн вільного світу і являються запорукою тривалого миру в світі. Не саме озброєння, не найновіші роди зброї змусять ССРСР до мирного співжиття, але підтримка визвольних рухів в нутрі ССРСР, бо свобода народів і гідність людини є найнебезпечнішою зброєю, якої Москва боїться.

Ми звертаємося до народів держав східної Європи, сусідів України — поляків, чехів, словаків, угорців, румунів — із закликом підтримати змагання українського народу до суверенного державного життя. Ми змагаємося за Українську Державу на етнографічних територіях нашого народу, який житиме в згоді й співпраці з усіма сусідніми державами, що бажать згоди й мирної співпраці з українським народом. Лише суверенна держава українського народу усуне смертельну небезпеку, яка нависла над Східною Європою з боку імперіялістичної Москви. Лише самостійна Україна і самостійні держави народів, що входять в склад ССРСР, є гарантією, що наступна Празька весна, змаг угорців за усунення окупаційних російських сил чи вільний польський робітничий рух за поліпшення його долі не будуть черговий раз ліквідовані советськими танками.

Ми звертаємося до людей доброї волі, які серед західних народів пропагують ідею роззброєння й миру, включити в програму своєї дії справу усунення советських військ та атомної зброї з території несоветських держав Варшавського пакту, України, Білорусії, Прибалтики, кавказьких народів. Виведення советських окупаційних військ з тих територій і створення суверенних держав тих народів спричиниться до закріплення тривалого миру в світі.

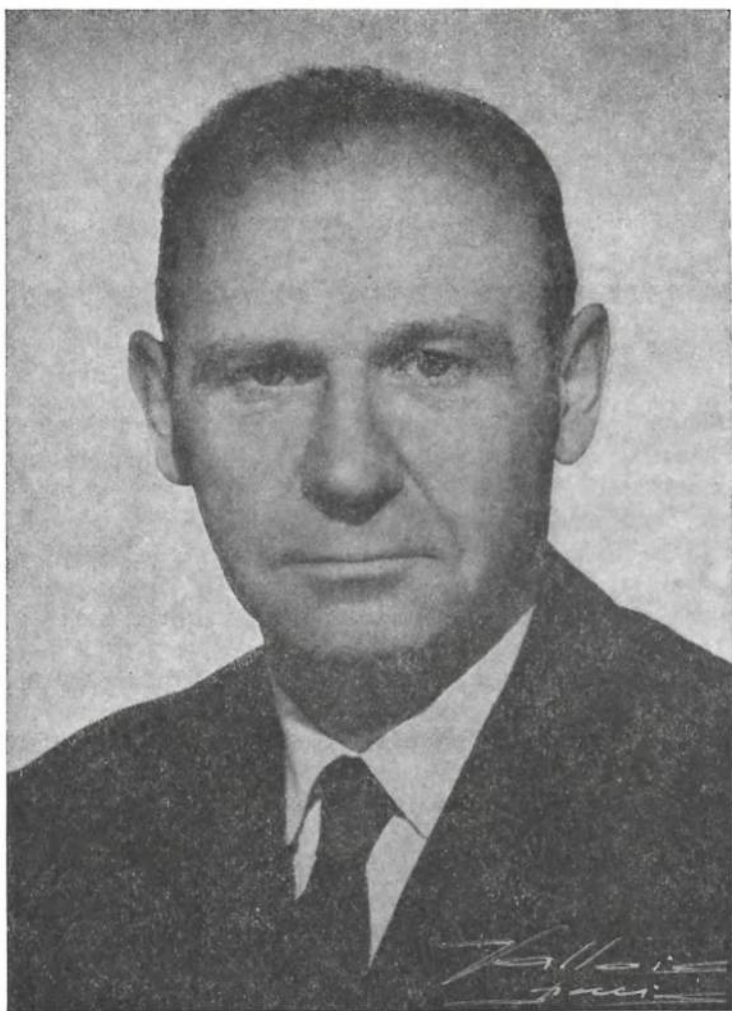
Ми звертаємося до громадськості усього вільного світу, яка дорожить волею, суверенністю і правом користування громадськими привілеями. Право на свободу мусить бути універсальним. Дійсний мир і справедливість у світі будуть тоді, коли залишки імперіяльного колоніялізму бу-

дуть усунені в цілому світі. Тож підтримайте справедливі вимоги за деколонізацію найбільшої в світі сучасної імперії — ССРСР, щоб на її місце створити самостійні держави України, Білорусії, народів Прибалтики, Кавказу і всіх народів, які хочуть звільнитися від колоніального визиску та стати суверенними господарями на своїх власних землях!

Листопад, 1983.

**Президія X Великого Збору
Українських Націоналістів**

**МАТЕРІЯЛИ
СЬОМОГО ВЕЛИКОГО ЗБОРУ
УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ**

Олег ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ
Голова Проводу Українських Націоналістів (1964-1977)

Аркадій Жуковський

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ОЛЕГА ШТУЛЯ-ЖДАНОВИЧА

1. Юнацькі роки й студії

Олег Штуль народився 1 липня 1917 року у Лопатичах Овруцького повіту на Житомирщині, на мальовничому Волинському Поліссі, в родині православного священика, там провів своє дитинство. Після початкового навчання, 1927 року вступив до православної духовної семінарії в Кременці. По закінченні середньої освіти іспитом зрілості 1934 року він вступив до Варшавського університету на філософічний факультет, там 1934-1939 вивчав історію і слов'янську філологію. Студії з історії завершив у червні 1939 року магістерською працею у проф. М. Кордуби на тему «Зносини Пантелеймона Куліша з Галичиною» та кінцевим іспитом з «поглибленого знання історії України та загальної історії другої половини XIX ст.», отримавши диплом магістра філософії з ділянки історії.

Почавши з студентських часів, О. Штуль брав участь у громадській роботі. Він був активним членом Української Студентської Громади у Варшаві, кілька разів належав до її управи, одночасно будучи активним членом української колонії у Варшаві, користуючися симпатією й опікою Олени Теліги та Євгена Маланюка, «при яких виріс і формувався в свої студентські роки», як про це сам згодом писав.

2. Початок політичної діяльності

По закінченні студій почалася політична діяльність О. Штуля, яка його повністю заповонила; все своє свідоме життя він віддав цій ділянці; проте не покидав і своїх зацікавлень літературою, історією, культурою взагалі, які він гармонійно пов'язував з виконанням різних політичних функцій. Тому часто ми його бачимо на посту культурного референта. Свій підхід до різних політичних і культурних проблем він конкретизував у багатій публіцистичній і журналістичній діяльності. Останню він розпочав статтею «Далекий шум» (1917 р.), що появилася у «Віснику» Д. Донцова у 20-річчя української революції. Автор ставив на обговорення, піддавши гострій критиці діяльність керівників Української Центральної Ради, особливо політичне спрямування М. Грушевського й В. Винниченка, протиставляючи проводові, позбавленому політично-державницької концепції, спрагли чину маси. Пізніше О. Штуль визнавав, що стаття була «дуже поетична й претенсійна», однак вона йому торувала шлях у журналістичний світ: «Стаття та наробила мені такої слави, що мене тягнули в співробітники львівські журнали й навіть хустська „Говерля”».

Заохочений цим виступом, О. Штуль почав дописувати до місячника «Дорога» — націоналістичного журналу молодих, що виходив у Львові в 1937-1938 роках за редакцією Б. Гошовського.

Рецензії містив О. Штуль також у празькому журналі «Пробоем»: «Вибрані поезії М. Бажана» (в-во «Радянський письменник», Львів, 1940), «Збірник Українського Наукового Інституту в Америці» (за редакцією О. Кандиби, Прага, 1939).

О. Штуль працював у націоналістичних гуртках ще з студентських часів, однак до ОУН вступив щойно 1939 року, заохочений О. Ольжичем працювати у культурній референтурі ПУН. У гурті націоналістичної еліти під керівництвом О. Ольжича формувався світогляд молодого Штуля. З цієї духової кузні вийшли кращі майбутні культурно-політичні діячі націоналістичного руху. Згодом О. Штуль став одним з найближчих співробітників О. Ольжича, яко-

му допомагав у редагуванні видань референтури. В календарі-альманасі «Сурми», що вийшов 1940 року в Празі, О. Штуль опублікував свою працю «Віки говорять»: синтетичний конспект історії України, який появився також окремою відбиткою у Празі, а в 1941 р. був виданий у масовому виданні, понад 50 000 примірників, у Києві, у видавництві «Українського Слова». Без претенсій на науковість, ця брошура на 30 сторінок відіграла свою роллю на звільненій від большевиків Україні; вона трактувала історію України з державницького погляду.

У 1939-1941 роках О. Штуль перебував у Кракові, бувши культурним референтом у Тереновій Екзекутині ОУН у Генеральній Губернії. По цій лінії він брав участь на різних курсах, які підготовляли кадри Організації перед походом на Схід.

3. Культурний референт у керівництві ОУН на Центральних Українських Землях

На початку німецько-советської війни, у червні 1941 року. О. Штуль був призначений до Київської Похідної Групи ОУН, а по дорозі до столиці він очолював переходовий пункт у Рівному; саме він посадив на машини сотні людей, що йшли на Схід, з яких чимало не повернулися з походу. Він також допомагав Т. Бульбі-Боровцеві у липні 1941 року знайти шлях до центрального проводу ОУН, що тоді перебував у Львові, з яким комендант «Поліської Січі» устійнив співпрацю.

У 1941-1943 роках О. Штуль очолював культурну референтуру в Центральному Керівництві ОУН осередньо-східних земель України, тісно співпрацюючи з О. Ольжичем, провідником Центрального Керівництва. Спершу О. Штуль дописував до київського «Українського Слова», подаючи інформації про українську літературну творчість на еміграції. Згодом, після арештів і винищення членів редакції «Українського Слова» й журналу «Літаври», наприкінці 1941-на початку 1942 р. він допомагав у реорганізації законспірованої мережі ОУН. У цій справі він кілька разів навідувався до Києва. О. Штуль брав участь у двох важ-

лих конференціях ОУН на Наддніпрянщині, які відбулися 24-25 травня 1942 року в Почаєві та 14-15 серпня 1942 р. у Києві. Цю останню названо З'їздом українських самостійників, бо в ній, крім членів ОУН, взяли участь також представники інших самостійницьких організацій, що діяли на Наддніпрянщині. На цих двох конференціях О. Штуль виголосив доповіді про культурі справи, підкреслюючи такі найважливіші завдання: організацію шкільництва, розгортання освітньо-культурної роботи серед населення, забезпечення продукції друкованого слова. В реалізації цих завдань культурний референт вказував на опір ворожих сил, з якими доводиться вести бій на культурнову відтинку: з німцями, комуністичними русофілами та старорежимними русотяпами.

4. У партизанському штабі

З другої половини 1942 року О. Штуль постійно перебував на Волині, працюючи в складі Волинського Інспекторату ОУН. У той час там тривала інтенсивна підготовка до збройного виступу проти німецького окупанта, і О. Штуль брав участь у вишколі майбутніх партизанів. Поруч «Поліської Січі» під проводом Т. Бульби-Боровця, формувалися військові відділи обох ОУН. Для ефективності боротьби роблено спроби координації їх дій. На весні 1943 року для посилення співпраці з «Поліською Січчю», яка вже звалася УПА, ОУН очолена полк. А. Мельником вислала до штабу УПА О. Штуля як свого представника. Працюючи при штабі УПА — «Поліської Січі» в ранзі сотника, О. Жданович (це його партизанський псевдонім) брав участь у бойових акціях як проти німців, так і проти большевицьких партизанів, що оперували на Поліссі. Зокрема він працював у редакції пресового органу Української Народньої Револьюційної Армії (УНРА — нова назва УПА від липня 1943 р.) — «Оборона України». В одній зі статей О. Жданович так визначив завдання УНРА: «Ми боремося за повну свободу українського народу, яку можна досягнути, лише створивши українську незалежну державу. Ми боремося проти скажених імперіялістів Москви й Берліну, за вільні

держави всіх поневолених народів на їхніх етнографічних землях.

«Боремося за могутню державу трудящих України, що стане сторожем порядку на межі Заходу й Сходу, що забезпечить інтереси робітництва, дасть йому вільну працю на заводах і шахтах, які будуть власністю народу, а не капіталістів; державу, що розвине вільну творчість трудової інтелігенції, що дасть селянам мільйони гектарів української землі на умовах, ними самими усталених.» («Оборона України», часопис Української Народньої Революційної Армії, ч. 1, за 1 серпня 1943).

20 травня 1943 р. О. Жданович, як представник ОУН, взяв участь у нараді, що мала оформити спільний штаб для трьох партизанських формацій. Однак ОУН-б на нараду не прибула. Три місяці пізніше на чергове звернення Т. Бульби до проводу ОУН С. Бандери в справі створення єдиного революційного фронту, замість відповіді, відділи служби безпеки (СБ) організували напад на штаб УНРА в лісі Людвипільського району, де перебував й О. Жданович. Проривом більшість штабу і людвипільська сотня вирвалися з оточення.

З наближенням советської армії після зайняття Житомира, в середині листопада 1943 року штаб УНРА вирішив вести переговори з німцями, щоб вони залишили зброю для тих повстанців, що мали діяти в запіллі фронту, та домагався звільнення українських політичних в'язнів. Під час переговорів з німецьким військовим командуванням у Рівному, що їх вели отаман Т. Бульба і сотник О. Жданович, вони були заарештовані і вивезені через Варшаву до Берліну, і на початку грудня 1943 року ув'язнені в концентраційному таборі в Саксенгавзені, поблизу Берліну. Перші шість місяців О. Штуль перебував в самотності, пізніше разом з отаманом Бульбою. Крім в'язничних допитів і моральних тортур, він особливо важко пережив вістку про те, що 10 червня 1944 року в Саксенгавзені замордовано його близького друга Олега Ольжича. У концтаборі О. Штуль перебував до кінця жовтня 1944 року, коли німці почали звільняти більшість українських політичних в'язнів у зв'язку з підготовою до створення Українського Національного Комітету.

5. Післявоєнна журналістично-політична діяльність

Після звільнення з концтабору аж до закінчення війни О. Штуль разом з Т. Бульбою перебував у Німеччині, намагаючися організувати спеціальні військові частини для партизанської війни проти советських військ. Почалася довготривала подорож з Берліну до Карльсбаду, та кінець війни. Переїхавши до англійської окупаційної зони Німеччини в серпні 1945 року, О. Штуль одружився з Катериною Кобилко в Гослярі. Згодом переїхав до Берхтесгадену, де жив у 1945-1946 роках, пізніше до Австрії і жив там протягом 1947-1948 років біля Інсбруку.

У 1945-1948 роках О. Штуль цілковито віддався праці в націоналістичному русі, будучи активним у референтурах культури й інформації, як також працюючи для зміцнення організаційного життя на терені свого перебування. Він брав участь у Жовтневій (1945 р.) Конференції ОУН та у III Великому Зборі Українських Націоналістів (ВЗУН) 1947 року, на яких разом з іншими учасниками Похідних Груп і боротьби проти німецького нацизму підсумував досвід, здобутий з дійсности в Україні. На цих важливих зборах відповідальні діячі націоналістичного руху ухвалили принцип народовладности, перехід від тез монопартійности до плюралізму, допущення й змагання політичних груп та організацій, при дотримуванні засад національної солідарности.

У післявоєнних роках О. Штуль став здібним журналістом-публіцистом. В органі ОУН «За самостійність» бачимо його статті: «Відгуки революційного дзвону: 1 листопада 1918 р.» (листопад 1946 р.), «На грані двох тактик» (листопад-грудень 1947 р.), в останній автор, аналізуючи дії Похідних Груп 1941 року, стверджує, що, почавши з грудня 1941 року, замість прилюдних виступів у політично-громадській ділянці, ОУН перейшла у глибоке підпілля на центральних українських землях.

У журналі «Орлик», місячнику культури й суспільного життя, що виходив у Берхтесгадені, вміщено дві статті О. Ждановича: «Суворий і Великий» (про Олега Кандибу-Ольжича, силуета людини й революціонера) й порядком дискусії оцінку післявоєнної літературної творчости «МУР в теорії й практиці». На основі публікованих творів Ю. Ко-

сача, І. Костецького і В. Петрова автор бив на сполох, що їхні твори, це «деморалізація, кастрація української літератури, знищення ієрархії понять, моральний розклад...» («Орлик», ч. 8, серпень 1947, стор. 28). З перспективи часу, коли поглянемо, куди завели шляхи цих трьох письменників, осторога молодого «вісниківця» була слухна.

Цикл статей О. Жданович вмістив у тижнику «Промінь», що в 1948-49 роках виходив у Зальцбургу. Це враження-репортажі з подорожі до Франції, рефлексії про історичне значення борців Базару та інші. Аналізу літературного процесу за 1947 рік у підсоветській дійсності Жданович подав у статті «Советська культура йде вперед», вміщеній у журналі «Вежі», що виходив у Мюнхені 1947-1948 рр.

Найважливіше, що написав О. Жданович в цей час — це розвідка про життя і творчість Олени Теліги «На зов Києва», вміщена в збірнику «Прапори духа» (поезії, проза, біографічні матеріали письменниці й революціонерки, що їх зібрав і впорядкував О. Жданович). Ця його стаття, з деякими змінами, була передрукована в збірнику «Олена Теліга», виданому Українським Золотим Хрестом у ЗСА, 1977 року.

Другою помітною публікацією О. Штуля (під псевдонімом О. Шуляк) була розвідка про генезу й дії Української Повстанської Армії під час другої світової війни, відповідь на одностороннє насвітлення історії цієї формації, співтворцем якої був і сам автор. Брошура написана в полемічному тоні, носить назву «В ім'я правди»; вийшла вона двома накладами: 1947 року у Роттердамі і 1948 р. у Буенос Айресі. Важливість цієї розвідки зміцнюється фактом, що О. Штуль сам був учасником описуваних подій.

6. У Парижі — як редактор «Українського Слова»

Наприкінці 1948 р. О. Штуль переїхав до Парижу з завданням редагувати тижневик «Українське Слово», неофіційний орган ПУН. У Парижі він залишився до кінця свого життя; там включився у загальне громадсько-культурне життя Парижу й користався загальною пошаною.

Однак його основним зайняттям було редагування «У. Слова», що появляється з 1933 р.; це найстарший український часопис у Європі. Після заборони за німецької окупації і згодом захоплення приміщення комуністами, 1948 р. воно знову опинилося в руках своїх легальних власників. Перебравши редакцію цього поважного пресового органу, О. Штуль віддав йому 30 років свого творчого життя й зробив з нього один із кращих часописів зі спеціальним профілем. Бувши свідомим, що «Українське Слово» є органом ОУН, однак, саме для добра своєї Організації, він намагався зробити часопис загальноукраїнським; це виявлялося як у доборі співробітників, тематики, так і в її навітленні. Його постійним бажанням було, щоб у його пресовому органі широко була трактована культурна тематика з пріоритетом крайової проблематики. Про це він згадує і в своїй недрукованій автобіографії: «При редагуванні органу ПУН завжди перше місце займали в моїх зацікавленнях крайові справи і культурні (репортажі, рецензії, питання стану в Україні)». «Українське Слово» подавало не тільки докладні інформації, а й свіжу та глибоку аналізу процесів в Україні.

За час редагування «Українського Слова» (під час тривалих подорожей О. Штуля за океан, «Українське Слово» редагували В. Маруняк і короткий час Б. Кентржинський) від 17. 10. 1948 до середини 1977 року (приблизно 1500 чисел) О. Штуль написав тисячі статей, підписаних або й не підписаних, багато з яких мали тривале значення. При цьому важливе зауваження: він умів на ту саму тему писати (чи промовляти) кілька разів, і у нього завжди виходило свіжо й оригінально, він ніколи не повторювався.

Для ілюстрації його колосальної журналістичної діяльності згадаємо деякі цикли статей, присвячених його улюбленим темам. З ділянки Похідних Груп О. Штулеві доводилося кілька разів писати про розстріляних німцями членів ОУН у Києві 1942 року: «Впали на фронті революції» (у десятиріччя розстрілів у Києві, 1942-1952, ч. 537), «На грані двох тактичних періодів» (ч. 1056), «Зустрічі з Києвом» (чч. 1051-1052), «Трагічні дні у Києві» (ч. 1057), «Смолоскипи у темряві» (ч. 1318), «Творці нового етапу» (у

25-річчя розстрілу членів ОУН, чч. 1328-1330), «У тридцятиліття київських жертв» (ч. 1576). *).

Тісно з цією темою пов'язані статті, присвячені пам'яті Олени Теліги й Олега Ольжича, близьким, улюбленим друзям, при яких Штуль виріс і тісно співпрацював. Крім книжкових видань про О. Телігу й упорядкування її творів, О. Штуль написав низку статей про поетку й революціонерку: «Криштальна сталь» (про О. Басараб і О. Телігу, ч. 431), «Жінки в зараві» (про Віру Бабенко і О. Телігу, ч. 588), «Література й революція» (ч. 798). «У 30-ліття смерті Олени Теліги» (ч. 1621). Крім цього, у календарі-альманасі на 1957 рік, виданому УНС, О. Жданович вмістив статтю «Останні дні Олени Теліги», у журналі «Смолоскип» — статтю «Завжди молода» (у 20-річчя смерті Олени Теліги) і біографічну нотатку про поетку в «Енциклопедії Українознавства». Велику редакційну і дослідну працю О. Штуль-Жданович провів при підготові збірника «Олена Теліга», виданого Українським Золотим Хрестом у ЗСА (Детройт-Нью-Йорк-Париж, 1977).

Ольжичеві присвячені силуети: «Суворий і Великий» (у п'яті роковини смерті, ч. 396), «Найкращий з молодого покоління» (в 10-річчя смерті О. Ольжича, ч. 657), «О. Ольжич і сучасність» (ч. 657), «Світильник неугасимий» (у 25-річчя смерті, ч. 1443), «Вирізьблений на граніті наших душ» (промова на відкритті пам'ятника О. Ольжичеві у Лігайтоні 3 липня 1977 р., останній виступ О. Штуля перед важкою хворобою, чч. 1861-1864).

Окремою ділянкою його зацікавлень була генеза українського повстанського руху під час другої світової війни й проблема партизанського руху. Крім згаданої вище брошури, йому належать статті: «Партизанська боротьба в

*) Розстріляні в Києві в січні-лютому 1942 члени Організації Українських Націоналістів: Олена Теліга — письменниця, Іван Рогач — журналіст, Петро Олійник — журналіст, Ярослав Оршан-Чемеринський — журналіст і публіцист, Дарія Гузар-Чемеринська — журналістка, Іван Кошик — журналіст, Петро Яковенко — історик, Іван Рошко-Ірлявський — поет, Кость Гупало — професор і письменник, Михайло Теліга — інженер, Василь Кобрин — працівник КР, Василь Ігнатко — працівник КР, сестри Суховерські — зв'язкові (див. «Українське Слово», Париж, ч. 537, 24. 2. 1952).

Україні та її перспективи» (ч. 787), «Кривоніс» (спогад про бійця УПА, чч. 1103-1104), «У 20-ліття УПА» (чч. 1082-1083) і цикл статей про советських партизанів в Україні: «Історія і пропаганда» (чч. 700-706). Крім газетних статей, О. Жданович написав розвідки «На партизанському фронті» («ОУН 1929-1954». Збірник статей у 25-річчя ОУН, Париж, 1955, стор. 405-420) і «Між юнацьким горінням і холодним досвідом» (з'ясування постави ОУН до партизанської акції проти німців, «Непогасний огонь віри». Збірник на пошану полк. А. Мельника. Париж 1974, стор. 478-490). Йому ж належить передмова («По каменях дійсности») до спогадів курінного УПА Макса про досвід боротьби в УПА, як також нотатка про «Поліську січ» («Енциклопедія Українознавства» II, т. 6, Париж 1970).

З нагоди різних річниць О. Ждановичеві доводилося писати про історичні постаті українських визвольних змагань: Симона Петлюру, Євгена Коновальця, Андрія Мельника. Кожного разу він трактував сюжет оригінально, вносив нові елементи до теми. Про Головного Отамана він говорив і писав у 24-ті роковини вбивства «Прапор визвольних змагань» (ч. 445), у 40-річчя смерті (ч. 1283) і в 50-річчя смерті (ч. 1801). Про полк. Є. Коновальця написав статтю у 20-річчя (ч. 865) і у 35-річчя смерті вождя-основоположника (ч. 1643), історичну паралелю «С. Петлюра — Є. Коновалець — О. Ольжич» (чч. 1764-1766), великі репортажі про «прощі» до Роттердаму. З глибокою пошаною і своєрідним пієтетом ставився О. Штуль до свого попередника на посту Голови ПУН полк. А. Мельника. Йому присвятив статті у 60-річчя життя (ч. 475), у 25-річчя на посту Голови ПУН (ч. 1144), з приводу смерті (ч. 1200), прощальне слово (ч. 1201), у п'яті роковини (чч. 1459-1461). Статтю «Великий і близький» помістив О. Жданович у згаданому збірнику («Непогасний огонь віри», цитований твір, стор. 514-545).

У політичній і журналістичній діяльності О. Штуль підтримував ділові й дружні зв'язки з великою кількістю співробітників. З різних нагод і приводів йому доводилося про них писати. Завдяки його письменницьким здібностям та спостереженням критика, а при тому й відчуттю вдячності до друзів середовища, співробітників, з-під пера О. Ждановича появилися оригінальні й цінні силуети. Зга-

даємо найважливіші з них: Д. Андрієвського (ч. 1815), О. Бойдуника (ч. 1277), О. Грицяя (ч. 654), О. Грищенка (про його мистецтво цикл статей у числах 922, 944, 1072, 1099, 1132, 1149), М. Капустянського (чч. 1322, 1423), Б. Кравцева (ч. 1776), Б. Кентржинського (ч. 1437), В. Косаренка-Косаревича (ч. 1075), протопресвітера Ф. Кульчинського (чч. 1019, 1618), В. Мороза (ч. 1724), О. Неприцького-Грановського (ч. 1825), Є. Онацького (чч. 839, 840), Л. Ортинського (ч. 1031), І. Павликовську (ч. 1771), Є. Прокопович (чч. 826, 1150, 1165), О. Сеника-Грибівського (ч. 408), Лілю Скорупську-Подубінську (ч. 1526) і багато інших.

Журналістичні громадські обов'язки примушували О. Ждановича писати щорічно статті з нагоди історичних річниць: Свято Державности (22. 1. 1918), річниця Тараса Шевченка, Свято Вождів (23 і 25 травня), Листопадовий Зрив 1918, роковини героїв двох Базарів та інші. Він подавав свою оцінку політичних формацій УВО (ч. 1552) і ОУН (у 40-річчя, чч. 1448-1450). У навітленні цих подій виявилися його знання з історії і політичний хист, він завжди пов'язував історичні події з сучасними проблемами українства, надаючи цим подіям свіжості й актуальності.

Ще в одній ділянці О. Штуль виявився добрим знавцем і коментатором. Мова про церковно-релігійні справи, яким він присвячував багато уваги. Писав про релігійні роздуми на Різдво («Народження Великої Правди», ч. 378), Свят-Вечір («Богочоловік», чч. 477-478), Великдень («У Свято Великого Відновлення», чч. 1845-1846); екскурси в історію церкви: «40-річчя відродження УАПЦ» (ч. 1041), «Шляхами мартирології УАПЦ» (ч. 1181); про ролі церкви в житті народу: «Церква з народом — народ з церквою» (чч. 1650, 1653), про стан церкви і релігії в СРСР і наступ войовничого атеїзму (ч. 1063), повідомлення про Вселенський собор католицької церкви (ч. 1109), про прощу до Люрду (чч. 877, 881, 886).

У своїх статтях редактор «Українського Слова» відстоював думку про співпрацю між українською православною і українською католицькою церквами, реалізуючи на внутрішньому українському відтинку практичний екуменізм. Олег Жданович дав низку силуетів церковних ієрархів: митр. Андрея Шептицького (ч. 954), митр. Полікарпа

Сікорського (чч. 452, 625), митр. Йосифа Сліпого (у 70-річчя; чч. 1058, 1494, 1515), митр. Ніканора Абрамовича (чч. 717-718), митр. Мстислава Скрипника (ч. 1851).

«Українське Слово» — насамперед політичний пресовий орган, тому головному редакторові доводилося майже в кожному числі писати на політичні теми, давати коментарі на внутрішньоукраїнські проблеми, заторкувати проблематику консолідації, створення єдиного українського фронту, питання СКВУ, потребу дискусії між політичними партнерами, об'єктивної критики, морального кодексу українського журналіста, допущення до голосу молоді й багато іншого.

З ділянки ідеологічної орієнтації середовища «Українського Слова» цікава є відповідь, що її дав редактор Д. Донцову, який закидав «Українському Слово» відступ від націоналізму. У циклі статей під заголовком «Від націоналізму до абсурду» (чч. 933, 934, 935) О. Жданович заперечує тези Д. Донцова про ревізію й капітуляцію, і замість двоподілу на внутрішньому фронті, пропонує оркестрацію, домовленість.

Як уже сказано, «Українське Слово» присвячувало велику увагу вивченню процесів в Україні й боротьбі проти московського імперіялізму та його русифікаційних заходів. Такий напрям своєму органу надав його головний редактор О. Жданович. Пов'язані з цими проблемами були й питання зустрічі з українцями з УССР. Крайову проблематику опрацьовував О. Жданович разом з гуртом співробітників, серед яких ентузіастом був Дмитро Андрієвський. Разом з ним О. Жданович (під криптонімом А. і Ж.: Андрієвський і Жданович) написав орієнтаційну розвідку «Люди й речі по той бік», що появилася у серії газетних статей (чч. 931-934, 942, 944 і 945). Ці статті були вислідом досвіду зустрічей між еміграцією і приїжджими людьми з України й мали відгук не тільки тут, а й в Україні. Бо вони порушували засадничі справи визвольної політики, давали оцінку процесам в Україні й визначали, які повинні бути взаємини між еміграцією й батьківщиною. Своєю об'єктивною оцінкою й реальним підходом вони влучали у слабе місце окупаційної влади, тому й була на них там гостра реакція.

З питань ситуації в Україні згадаємо й інші аналітичні статті О. Ждановича: «Перші наслідки десталінізації» (ч. 764), «Зміни в Советському Союзі» (ч. 781), «Будьмо ж єдині з народом!» (арешти в Україні в січні 1972, ч. 1577), «Стан в Україні — наші завдання й перспективи» (ч. 1877, по-смертна публікація). Завдяки практичним заходам О. Штуля й цілеспрямованості «Українського Слова», в ньому появилось, поряд з журналом «Сучасність», найбільше матеріалів з рідних земель, що згодом дістали назву «самвидаву».

Крім редагування «Українського Слова», О. Жданович редагував публікації Першої Української Друкарні у Франції, Націоналістичного Видавництва в Європі, бібліотеки «Вільна Думка», частково «Смолоскипу», дуже часто пишучи до цих видань передмови. Він зредагував «Календарі-альманахи УНС» на 1955 і 1956 роки, «Календар-альманах „Українського Слова“ на 1961 рік», збірник статей у 25-річчя ОУН «ОУН 1929-1954» (1955), «Україна — спільне добро всіх її громадян» (1971), Збірник «Олена Теліга», що його видав Український Золотий Хрест в ЗСА, 1977; був співредактором збірника на пошану полк. А. Мельника (1974); писав передмови до книжок М. Небелюка «Під чужими прапорами» (1951), С. Петлюри «Московська воша» (1966), «Документ судової помилки» (процес Шварцбарта, 1958); Ю. Пундика «Український націоналізм» (1966) та ін.

О. Жданович редагував майже всі видання самвидаву, що виходили під різними фірмами у Націоналістичному Видавництві в Парижі («Лихо з розуму» В. Чорновола, 1967; «У півстоліття радянської влади», 1967; «Собор у риштованні» Є. Сверстюка, 1970; «Летюче віконце» В. Голобородька, 1970; «Більмо» В. Осадчого, 1971; «Широке море України», 1972; «Бумеранг» — твори В. Мороза, 1974; «За східнім обрієм» Д. Шумука, 1974; серію «Українського вісника», випуски I-II, 1971, випуск IV, 1971; випуск VI, 1972; випуск VII-VIII, 1975). Він був і редактором майже всіх документів і видань ПУН.

7. Голова Проводу Українських Націоналістів (ПУН)

Працьовитість, послідовність у поглядах, реалістичний підхід в оцінках найскладніших ситуацій, оригінальність думки — ось що дозволило О. Штулеві підійматися по драбині організаційної ієрархії. Він весь час працював для Організації. Крім функції редактора «Українського Слова», він був референтом преси і інформації ПУН. Очолюючи цю ділянку, він скеровував і координував важливу працю політичної формації, об'єднав цілий гурт осіб, які працювали в тій референтурі. Серед них слід згадати такі відомі прізвища: Д. Андрієвський, М. Антонович, О. Бойків, О. Грицай, П. Голубенко, О. Зінкевич, А. Кабайда, Б. Кентржинський, Д. Квітковський, В. Лазовінський, В. Маруняк, В. Михальчук, М. Небелюк, С. Процюк, Ю. Пундик, М. Селешко та інші.

О. Штуль брав активну участь у всіх ВЗУН, на яких визначалася лінія Організації. На IV ВЗУН (1955) О. Штуль був заступником Голови Збору, тоді його іменовано членом ПУН. Цей Збір ухвалив новими методами посилити контакти з рідними землями та накреслив шляхи дії на чужині у змінених умовах переселення. Становище члена ПУН дало йому можливість мати вплив на всі справи ОУН. Покликаний 1962 року полк. А. Мельником на Голову Підготовної Комісії V ВЗУН, він відвідав майже всі терени дії ОУН у діаспорі, ближче познайомився зі станом всього українського націоналістичного руху. 1964 року взяв участь у конференції, яка створила Координаційну Раду Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій (ІСНО) — громадську централю націоналістичного руху. На V ВЗУН (1964) обраний заступником Голови ПУН, а з 1 листопада 1964, по смерті полк. А. Мельника, О. Штуль перебрав обов'язки Голови ПУН і виконував це важливе й відповідальне завдання продовж 13 років. У жовтні 1965 року відбувся VI ВЗУН, на якому О. Штуля-Ждановича обрано Головою ПУН, як і на наступних VII (1970) й VIII (1974) ВЗУН. Разом з О. Штулем прийшло після основоположників нове покоління, яке перебрало керівництво ОУН і внесло нові методи праці, новий запал, що повнотою виявилось на VII Зборі. У центрі його зацікавлень була Україна реальна,

якій слід подати якнайефективнішу допомогу. Тези й резолюції цього збору зібрані в творі «Україна — спільне добро всіх її громадян». О. Штуль один з авторів цього твору, що є дальшим кроком усучаснення програми і дії організованого українського націоналізму. Якщо постанови III Збору були наслідком досвіду Похідних Груп, програма 1970 року, ухвалена на VII Зборі, була вислідом тодішніх процесів в Україні, практики «шестидесятників», публікацій самвидаву, пізніших дисидентів і зустрічей різними шляхами з тодішньою Україною.

За час свого головування О. Штуль постійно звертав увагу на пов'язання нашої визвольної боротьби з подіями в Україні. «За останні три роки — говорив він 1970 року — ми вийшли на шлях розгортання нашого зв'язку з новими визвольними силами, що наростають на рідних землях. Там за останні три роки відбулися великі й епохальні події. Ми довідалися про нове в процесах в Україні, про виразний перехід від культурницьких тенденцій до напрямку чисто політичного. Мені надзвичайно приємно, що ми перед лицем цієї нової дійсності, яка важить на долі України й матиме значення в розвитку історії усього світу, вийшли на нові обрії... Бо сьогодні ми присутні на рідних землях... Ми стоїмо перед великою нагодою: впливати на дальший хід подій на рідних землях.» («Україна — спільне добро всіх її громадян», Париж-Балтімор, 1971, стор. 15).

О. Штуль мав глибоке знання подій в Україні, знаходив спільну мову з новоприбулими людьми з-під советської дійсності. А на основі крайових пріоритетних завдань він робив висновки для практичної політичної діяльності ОУН.

На внутрішньому українському форумі він був великим прихильником консолідаційних заходів, які мали об'єднати всі сили на чужині. Боліючи справами внутрішніх поділів і чвар, він прагнув знайти синтезу української дійсності й реалізувати здорове об'єднання українського політичного, громадського і церковно-релігійного життя. За малими винятками, Голова ПУН підтримував зв'язки з усіма лідерами українського політичного життя, вважаючи, що особисті контакти, обмін думками, дискусії можуть послабити досить напружену атмосферу на політичному форумі. Його численні виступи перед українською

громадськістю відзначалися вдумливістю й діловитістю. Він був модерним політичним лідером, одним з рідкісних політичних промовців, який без патосу і зайвої театральності глибиною своєї думки, оригінальним підходом і об'єктивністю вмів захоплювати своїх слухачів у Парижі, Нью-Йорку, Філядельфії, Торонті, Монтреалі чи Мюнхені.

Не зважаючи на переобтяження суто політичними обов'язками, О. Штуль жваво цікавився загальногромадськими справами і своєю участю намагався піднести рівень культурно-громадського життя на місці свого перебування. Він допомагав Українській Національній Єдності у її виданнях, часто керував з'їздами цієї громадської централі у Франції, цікавився працею Організації Української Молоді у Франції. Ці дві організації обрали О. Штуля своїм почесним членом.

Штуль був діяльним також на церковно-релігійному полі, як на терені свого проживання у Франції, так і в усій діаспорі. Крім участі в діяльності православної парафії і Братства ім. св. Симона в Парижі, О. Штуль брав участь у соборах УАПЦ, допомагав у редагуванні звернень соборів в Україну чи їхніх резолюцій. На цьому відтинку він тісно співпрацював з митрополитом Мстиславом Скрипником. Він викладав на богословських курсах, організованих УВУ в Мюнхені.

**

*

Керівні позиції, яких дійшов Олег Штуль-Жданович, він здобув наполегливою працею, завдяки вродженій інтелігенції і відвазі змагатися за принципи, які щойно пізніше для всіх виявлялися правильними. У розпалі війни він перебував у київському протинімецькому підпіллі чи в повстанських окопах. Борючися проти окупантів, він також поборював внутрішню анархію, для якої всі засоби були добрі, щоб досягти своєї мети. За нових обставин він мав відвагу виступити проти збочень деяких письменників з МУР, з душевним болем заперечував екстремістські думки Д. Донцова, відстоював зустрічі з українцями з поневоленої України, боровся за об'єктивну оцінку становища в Україні.

Любив літературу, але став революціонером і політи-

ком, як і його улюблені друзі — Олег Ольжич й Олена Теліга, які йому прокладали шлях і завжди були для нього зразком у його прямуванні. Симбіоза літератури з політикою допомагала ушляхетнити останню, ввести новий стиль в ділянку, у якій часто керує гола й безсердна сила. Завдяки його лагідній і добрій вдачі, його шанували всі, він мав багато друзів, які дали ведуть справу, для якої він працював весь свій недовгий вік.

Почавши з 1962 року, О. Штуль витримав кілька важких операцій; стан його здоров'я погіршився в 1977 році, однак він не припиняв своєї діяльності до кінця свого працелюбного життя. Усвідомлюючи критичний стан свого здоров'я, він поспішав з редакцією збірника, присвяченого О. Телізі й взяв участь у відкритті пам'ятника О. Ольжичеві. Помер О. Штуль 4 листопада 1977 року в шпиталі в Торонті. Похоронні відправи 12 листопада в Церкві-Пам'ятнику св. Андрія в Бавнд-Бруку очолив блаженніший митрополит Мстислав Скрипник. Там на українському цвинтарі й спочивають тлінні рештки Олега Штуля-Ждановича.

ОСНОВНИЙ ДОКУМЕНТ

VII ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Організація Українських Націоналістів, крім всього іншого, має на своєму «активі» гостре відчуття ходу подій і відвагу витягати належні висновки. Постанова її 1929 р. було витягненням висновків із пройденого періоду УВО та виразом рішення перейти в новий, із новими методами боротьби. Цей факт став історичним переломом в історії українського народу.

Розлам в ОУН та досвід війни не пройшли для нас непоміченими. Ми не стали на становищі догматизму й 1947 р., рахуючись із дійсністю в Україні й усьому світі, ми поклали натиск на політичну дію, при цьому переходячи від тези монопартиї до плюралізму, витягаючи з цього конкретний висновок: участь у переформуванні ДЦ УНР та вступлення до УНРади.

IV ВЗУН 1955 р. задав тон до звороту в методах боротьби проти окупанта України. Мало хто це помітив, згодом дехто навіть про це забув і за 10 років розгорілась полеміка про висилку пакунків в Україну, листування з рідними там, «зустрічі» тощо, бо більшість еміграції стала перед цими новими явищами заскоченою. Ми не були заскочені, бо від 1955 р. мали устійнені основи дії в нових умовах. Нас не заскочила «відлига», як не заскакує сьогодні більший чи менший поворот до сталінізму.

Але що найважливіше: наше гостре відчуття дійсности й змін у ній дало нам змогу вийти на нові обрії дії і досягнути в крайовій ділянці те, що ми досягнули. Це всім відомо, про це була мова на VII ВЗУН. Але треба йти далі, не зупиняю-

чись. I VII ВЗУН дав глибоку й детальну аналізу положення в світі, в ССРСР, в поневоленій Україні, серед діаспори на чужині та схвалив напрямні дальшої дії ОУН. Основний документ цієї праці — книга, що її дістає український читач до рук.

Книга відносно не велика, але вагома своїм змістом. Книга не легка до читання, бо зложена із синтетичних тез, які треба не лише читати, але й студіювати. Так, студіювати. Врешті, студії — це також характерна прикмета нашої доби. Кожна дитина скаже, що програми в школах щораз складніші, бо життя вимагає щораз більше. Промисловість і навіть сільське господарство вимагають щораз більше кваліфікованих робітників. Щоденна картина сьогодні: кваліфіковані інженери, що ламають голову над способом вести розмову з електронними машинами, з якими не мали діла ще 5 років тому. Найбільші фахівці мусять студіювати, доповнювати своє знання.

Від студіювання проблем визвольної боротьби ніхто не сміє відмовитися ніяким аргументом. Навіть таким клясичним і дуже правильним, як: «Не маю часу на теоретичні студії, бо мушу робити конкретну роботу». Цей аргумент сьогодні заперечений у принципі, в самій основі, бо беззаперечно доказано, що найбільш практична річ, це — правильна теорія, завдяки якій розщеплено атом, здобуто для людства нові й невичерпні джерела енергії, завдяки якій здійснилась відвічна мрія людини — відірватися від Землі й вийти у космічні простори, щоб досліджувати безконечність і науково стверджувати наявність вічності.

**

Заголовок книжки, яку даємо в руки читача — «Україна — спільне добро всіх її громадян» — найглибше схоплює зміст аналіз, що їх провів VII ВЗУН, та ухвал, що їх виніс. В центрі бо зацікавленень VII Великого Збору Українських Націоналістів стояла Україна. Не абстрактна, не ота вимріяна, за якою тужимо ми, що живемо на чужині, а Україна жива, скривавлена, поневолена, але горда й бойова, якій ми мусимо знайти способи подати якнайефективнішу допомогу. Тому справи Рідних Земель займають три четвертини книги, а лише одна четвертина присвячена справам

структуральним і проблемам життя на еміграції, хоч і це взяте під кутом зору допомоги визвольній боротьбі на Рідних Землях.

Ми свідомо поставили читання цієї книги в площину студювання. Свідомо звертаємо увагу читача, що не слід у ній шукати сенсаційних фраз, хоч не бракує тут новостей. Проте це новості логічні, які випливають із обґрунтованих стверджень, а не з бажання кинути пропаґандивні гасла.

Якщо розділ I «Становище в світі» говорить про банкротство комуністичної доктрини при її здійсненні на практиці, то це підперте ілюстраціями з дійсності. Але одночасно говориться про інші злами, про захитання багатьох дотеперішніх доктрин, між якими незмінною залишається одна: майбутній уклад міжнародного життя буде спиратися на самостійності усіх народів. Самостійні, вони зможуть визначувати найраціональніші форми співжиття, по своїй волі й при можливості збереження своїх природних інтересів та власного обличчя.

У цьому розділі знаходимо і потвердження давніх тез націоналізму, і готовість брати до уваги вимоги зовсім нової доби, в яку вже увійшло людство та розгублено шукає свого шляху, заскочене приспішенням історичного процесу.

Розділ II дає основну аналізу «Становища в СРСР», де панує реакційний і контрреволюційний режим, де основною пружиною дії є російський шовінізм та імперіялізм. Аналіза опозицій до режиму і визвольних рухів дає критику марксизму й лєнінізму настільки основну, що вона напевно послужить зброєю для наших братів в Україні та й для інших народів, що борються проти того ж дракона-імперії.

Аналіза ця наскрізь об'єктивна й поминаючи історичні ресентименти, вона вказує на те, що ми бачимо й вітаємо рух спротиву серед росіян, що ми не замикаємо очей на факт, що й між ними з'являються думки, що історичне призначення російського народу не лежить в поневолюванні менших народів. І ми віримо, що число росіян, які зрікатимуться імперіялізму, буде рости. Правдоподібно цей «оптимізм» зустрине деякі застереження. Але чи не було застережень, коли IV ВЗУН схвалив м. ін. постанови про шукання контакту з усією українською молоддю, не зважаючи

на те, чи належить хто до комсомолу, чи ні. Застереження були, але не наша сила скасувати комсомол сьогодні, а не забуваймо, що В. Чорновіл — в минулому визначний комсомолець. Де б ми були сьогодні, коли б своєчасно не висловили віри в українське серце, яке б'ється завжди в ритм любови до України, не зважаючи на форми життя, накінені окупатом.

Розділ III «Становище в Україні» точно й обережно подає наше розуміння національно-визвольних рухів інших народів, чим висловлена наша основна теза: Україна визволиться тільки разом з іншими народами, бо наш історичний досвід заперечує всяку мрію про ізольований успіх. Цей же розділ ставить усі крапки над «і» щодо «радянських позицій» багатьох діячів руху опору в Україні й самвидавних видань. З'ясовує взаємовідносини між різними виявами опору й українським націоналізмом: це співзвучність, а не ідентичність. Ця аналіза розвіює остаточно непорозуміння, або зловне нерозуміння, яке так часто підносять на чужині непокликани люди.

Розділ IV «Ствердження і постанови до становища в СРСР і в Україні» зриває маску з марксизму-ленінізму й доводить, що еволюція системи в СРСР не є можлива, бо вона має первородні гріхи: нездібність російського імперіялізму здавати його безнадійні позиції і неприродність системи, яка просто не дозволяє на жодні реформи. Ця система му-сигь бути знищена, а імперія розподілена на незалежні держави сьогодні поневолених народів.

При цьому VII ВЗУН звертає увагу вільного світу на його помилки: він несвідомо підтримує московську імперію і тим відсовує можливість заведення тривкого миру та плідного співжиття вільних народів. Одночасно цей розділ перестерігає перед ілюзіями тих, які думають, що СРСР, у зв'язку з ідеологічним банкрутством комунізму, розпадеться сам. Перемога поневолених прийде лише при умові стрункої організованості боротьби, що накладає окремі обов'язки й на нас, які перебуваємо у вільному світі.

Розділ V «Український націоналізм» виходить із факту, що життя потвердило слушність і правильність націоналістичних залогень. Стверджує наявність окремих форм вияву націоналізму в Україні й у вільному світі. Потвер-

джує незрушність гасла: «Свобода народам! Гідність людям!» і витягає з нього новий висновок: «Україна — спільне добро всіх її громадян».

По своєму духу, це гасло не нове у нас, бо український націоналізм, борючись за права українського народу, природно признавав такі ж права усім народам. Але могли бути непорозуміння щодо прав меншостей в українській державі. Сьогодні ці сумніви розвіяні, як вже давніше були розвіяні, що національний солідаризм не заперечує демократії, як не заперечує її термін народовладности.

Розділ VI переносить нас у ділянку «Української внутрішньої політики», де найперше стверджено пріоритет політичних сил у боротьбі за привернення суверенности Українській Державі, бо УССР не має атрибутів держави. Далі наголошено необхідність консолідації цих політичних сил і вагу ДЦ УНР у цій ділянці. Тут також остаточно розвіяні сумніви щодо постави ОУН: ми стоїмо за втримання ДЦ УНР як бази консолідації, але мусимо прослідити можливості й інших форм здійснення цього невідкличного завдання, яким є з'єднання сил у боротьбі з підступним і потужним ворогом.

Кожен націоналіст повинен вистудіювати в цьому розділі уточнення структури УНРуху, в якому однакові права й обов'язки мають і ОУН, і Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації.

Останній розділ подає Резолюції і Постанови в конкретних справах.

Ідеологічне озброєння — основне завдання націоналіста. Ця — не така вже велика розміром — книга дає відповіді на ряд пекучих проблем політичної боротьби, яка точиться не лише в Україні, не лише в ССР, але й у всьому світі сучасности, в якому фронти проходять, крізь кожну хату й навіть крізь кожну душу. Ми не розпоряджаємо потужними засобами преси, майже жодними засобами комунікації через радіо чи телевізію. Але наші завдання великі й їх здійснити можемо тільки збільшенням напруження, яке повинно бути таке велике, щоб рівноважило наше відставання в техніці.

Для цієї напруги мало сьогодні тільки бажання. Треба труду, треба повернутися до слова, яке так часто забуваємо: вчитися! Лише цим засобом вирвемося із паралізуючої й отупляючої буденщини. Лише власним горінням зможемо кинути й інших у боротьбу за високі ідеали, або бодай повернемо український загал до інтенсивного думання.

Саме цього хотів VII ВЗУН, даючи цю книгу. Перед нами завдання: здійснити його інтенції.

О. Жданович

СЛОВО ГОЛОВИ ПУН НА ВІДКРИТТЯ VII ВЗУН

Подруги і Друзі!

За наказом Устрою Організації Українських Націоналістів і в почутті обов'язку — звітувати у приписаному реченці перед найвищою законодавчою установою Українського Націоналістичного Руху, якою є Великий Збір Українських Націоналістів, — скликав я Вас після п'яти років праці нашої, щоб весь Провід Українських Націоналістів склав звіт перед Вами, щоб усі Ви склали звіт перед своїм сумлінням, щоб ми підсумували пройдений шлях і зупинилися над майбутнім.

Від останнього, Шостого ВЗУН, минуло майже повних п'ять років. За цей час ми відчували відсутність між нами Вождя-Основоположника Євгена Коновальця, окремі зусилля мусіли ми вкласти, важкі зусилля, щоб виконувати наші обов'язки без полк. Андрія Мельника. Але невблаганний закон смерті вирвав з наших рядів трьох членів ПУН і двох senatorів:

1. незабутній і неповторний ген. Микола Капустянський,
2. великий ідеаліст — інж. Осип Бойдуник,
3. великий друг, допитливий д-р Богдан Кентржинський;

senatori:

1. основоположник УВО й ОУН, невтомний О. Бойків,
2. бойовик УВО, відданий громадський діяч інж. Б. Зелений.

Прошу вставанням і хвилиною мовчанки вшанувати їхню пам'ять.

**
*

Перший Конгрес Українських Націоналістів був переломовою подією української історії, створивши Організацію Українських Націоналістів. Дальші ВЗУНаціоналістів були подіями, що маркували справді переломи в житті ОУН, УНРуху, а тим і української визвольної боротьби:

II — вибрав Головою ПУН полк. А. Мельника і визначив стратегію ОУН на час війни;

III — підсумував кривавий період війни і визначив нові шляхи політичної дії ОУН, витягнувши висновки з такого епохального зламу, яким була для всього світу друга світова війна;

IV — намітив шляхи нашої дії на чужині в змінених умовах переселення і пхнув нас на шлях контактів з Рідними Землями в змінених обставинах та зовсім новими методами;

V — був форумом, на якому ми звертали свій зір у дальше майбутнє у тактичному й устрєєвому відношенні, вирішили проблему поколінь, щільно підійшли, нехай ще й без остаточного вирішення, до назріваючих проблем контакту з Україною, до взаємовідношення секторів нашого життя на чужині;

VI ВЗУН — був переломовим щодо внутрішніх проблем УНРуху й ОУН: ми знайшли розв'язку для стану, що постав після смерті полк. А. Мельника, усунули ряд важких і небезпечних проблем, що нас могли поділити, передали керму УНРуху в руки другого покоління, що мусіло приходити на місце покоління основоположників ОУН.

VII Великий Збір Українських Націоналістів відбувається в періоді, коли вже не так ми, як наше оточення переживає злам. Ми є свідками завмирання цілого ряду політичних сил нашого життя, важкої мутації серед нашої молоді й у всьому світі. Але найбільше «мементо» являє стан на Рідних Землях.

За останні три роки ми вийшли на шлях розгортання нашого зв'язку з новими визвольними силами, що нарос-

тають на Рідних Землях. Там — за останні три роки — відбулися великі й епохальні події, яких ми мусимо торкнутися у наших дебатах. Ми довідалися про ріст процесів в Україні, про їхній виразний перехід від культурницьких тенденцій до напрямку чисто політичного.

Мені незвичайно приємно, бо я гордий за нас усіх, що ми в обличчі цієї нової дійсності, яка важить на долі України й матиме значення в розвитку історії усього світу (так, усього світу!), вийшли на нові обрії. Власними силами, без чужої будь-якої допомоги, тільки власною працею і власним серцем, власною напруженою патріотизму й ідеалізмом, ми стали й поставили знову ОУН справді в першу лінію визвольної боротьби. Ми надали життєвого змісту й життєвої правди гаслам і фразам, якими ми жили понад 20 років вигнання. Бо сьогодні ми присутні на Рідних Землях, ми можемо похвалитися рядом видань документів з України, ми стоїмо в обличчі великої шанси: впливати на дальший хід подій на Рідних Землях.

VII ВЗУН може й повинен заважити на розвитку майбутнього. Ми мусимо визначити стратегію нашої дії на довший час, ми мусимо вчутися — велетенським зусиллям і гарячою любов'ю до Рідного Краю — у майбутнє. Відкинути набік все другорядне, в першу ж чергу особисті амбіції, бо справді стоїмо перед маєстатом України, за добро якої ми боролись і боремось. Сьогодні — як ніколи — стоїмо перед великою відповідальністю оправдати той факт, що ми лишилися між живими, коли загинуло стільки друзів.

Перед нами стоїть велике питання: чи допишемо ми?

Зробімо спільне, збірне велике зусилля для схоплення ситуації і визначення правильних віх майбутнього. Сьогодні вже не тільки минуле, не лише історія в містичному понятті цього слова, але конкретні й живі люди, з якими маємо постійний контакт, зобов'язують нас до цього своєю боротьбою, своїм ризкуванням, ставленням на карту свого життя і своїх родин. Я вірю, що все це й ніщо інше буде кермувати нами всіма у наших нарадах і наших рішеннях.

Подруги і друзі! Проголошую VII Великий Збір Українських Націоналістів — відкритим.

Дякую Комісії Підготовки VII ВЗУН за її дотеперішню

працю. З цією хвилиною Провід Українських Націоналістів, що діяв під моїм керівництвом від 1 листопада 1965 року, знаходиться в стані легальної димісії. Усі члени ПУН і я — як уступаючий Голова його — стоїмо до Вашої диспозиції щодо повної відчитности за нашу працю.

Уступаючи з наших постів, ми всі дякуємо Вам за працю й співпрацю. Ми певні, що черговому ПУН Ви дасте ще більш ефективну підтримку, виявите ще більше дисципліни й жертвенности.

Нехай між нами буде присутній дух Вождів і наших поляглих Друзів. Нехай нами кермує дух тих Друзів, що сьогодні на засланнях чи в активній боротьбі. Вони бо потребують нашої дії.

Лондон, 22 серпня 1970.

Т Е З И

VII ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

I. СТАНОВИЩЕ В СВІТІ

1. Нашу добу характеризують великі зрушення в усьому світі. Світ опинився на закруті, де кінчається один історичний етап розвитку людства і починається інший — новий.

2. Зрушення ці охоплюють з одного боку відносини між народами і державами, а з другого — глибоко потрясають суспільствами в нутрі.

3. Все це вказує, що людство опинилося на дорозі нового ладу. Нові ідеї й гасла стають символами і фундаментом дійсності, яка почалася й вже сьогодні формує майбутнє.

4. Деякі дотеперішні ідеї й концепції не задовольняють ані народів, ані людини, ані не відповідають сучасним потребам. Незадоволення й заворушення, які поширюються на різні політичні системи світу, як завжди, породжують хвилювання й ферменти та викликатимуть шукання змін.

5. Завдяки науково-технічним поліпшенням в житті людини, передові країни західного світу досягнули величезних успіхів, небувалий дотепер добробут і багатства матеріяльних дібр. Революційні здобутки науки, висадка людини на місяці, епохальні відкриття в техніці дають із свого боку непереможний поштовх до змін в суспільних

відносинах та у відносинах між народами й окремими людьми.

6. В світовому суспільстві витворилася атмосфера бажання змін. Народам і людині притаманне постійне змагання, хід вперед, незадоволення здобутим та безперервне шукання нового, прагнення до здійснення нових візій.

7. В минулому таку візію пропонував комунізм. Він обіцяв революційні зміни у людських взаємовідносинах, нові, кращі умови людського побуту, більші спроможності у здобутті освіти і самовиявленні окремої людини.

8. Життєва дійсність, створена комуністичною доктриною, спочатку на одній шостій земної кулі — ССРСР — а згодом на її одній третині, показала, що комунізм не є і не може бути віхою у майбутнє. Паралельно з непридатністю його практичних розв'язок, іде абсурдність його теоретичних основ, з яких витіснено науковий досвід, розумування, критичну аналізу і замінено їх новітньою схоластиком і безкритичною прив'язаністю до основних положень вчення Маркса-Леніна.

9. Комунізм не дав добробуту ані народам, ані людині. Навпаки — він завів їх у постійні злидні. Його господарська система спричинила безперервне господарське відставання від тих країн, у яких людина, її ініціатива, її несконвана енергія та її шукання мають усі можливості творчого вияву. Комунізм вимагає від людини величезних жертв і зусиль, які через непридатність його системи в практичному житті ідуть на марне. Він закам'янів на непорушній комуністичній догмі. Він перестав бути візією майбутнього навіть для переважної частини тих, які вірили в нього.

10. Головним інструментом політики комуністичних систем і в першу чергу Советського Союзу — стала сила. Силою старається він розв'язувати найскладніші проблеми внутрішнього й міжнародного життя. Проповідуючи мирні гасла, він насправді постійно загрожує воєнними конфліктами. З тактичних міркувань Советський Союз висував принцип коекзистенції між різними політичними системами. Для нього така коекзистенція мала б пов'язати сили існуючих світових систем для вдержання й закріплення «статусу кво», для врятування, приреченого життя на захист російського комунізму. Коекзистенція мала б при-

спати увагу решти світу, аж до того часу, коли для Москви настав би відповідний час вдарити й вийти переможцем з нового світового конфлікту.

11. В нових часах все частіше висувається теорію конвергенції. Згідно з цією теорією, модерні засоби комунікації, модерна техніка й наука все більше зближують різні системи між собою й вони повинні б довести до повного зникнення різниць між ними. Це правда, що за допомогою техніки і технології постійно відбувався і відбувається обмін ідеями, здобутками, удосконаленнями. Зате в соціальній і духово-моральній площинах відбувається зовсім протилежний до конвергенції процес: коли нові ідеї, нові розуміння свободи і призначення людського життя здобувають собі щораз ширші права громадянства в світі, то в ССРСР відбувається протилежний процес: там партія і держава постійно збільшують свої зусилля, щоб, якщо не здушити, то зупинити ці намагання й процеси.

12. Ані пляни старого типу західніх політиків, які війнами, інтервенціями, внутрішніми маневрами хотіли б зберегти існуючий лад і рівновагу сил, ані тим більше підступні, прикриті різними миролюбними фразами наміри комуністичних керівників, на чолі з Москвою, не в силі обманути народи, ані людину.

13. Мільйони молоді різних народів, рас і континентів не лише словом, але й ділом виявляють своє незадоволення існуючим станом і прагнуть змін. В одному ряді з ними численні інтелігенти, культурні діячі різних народів та різні передові елементи окремих суспільностей.

14. Велика частина людства світу є за мир, за творчу співпрацю вільних і рівних народів. Не зважаючи на це, перед людством постійно виринають небезпеки, які загрожують світові. Війни в південно-східній Азії, арабсько-ізраїльська, російсько-китайський конфлікт, інтервенції й грубі порушення прав менших і слабших народів великодержавами не лише підтримують напруження, зуживають величезну кількість енергії й засобів, але й створюють небезпеку нових великих ударів, які можуть довести до нової світової катастрофи. Припадкові потягнення й півзаходи, які постійно помножуються — нічого не розв'язу-

ють, а лише відсувають розв'язку конфліктних вузлів, яких стає щораз більше.

15. Китайсько-російський конфлікт ще раз підкреслює невірність марксистської тези, згідно з якою — при комуністичному устрою — зникнуть міжнаціональні конфлікти. Життя показало, що жоден такий устрій від тих конфліктів не забезпечує. Тільки система вільних і рівних національних держав може бути запереченням всякого імперіялізму й агресії. На тлі існуючого стану якнайяскравіше виявляється правильність основних заłoженнь українського націоналізму й національно-визвольних рухів різних народів: тільки сам народ може рішати про свою долю. Не класа, не партія, не одна верства, а весь народ, зорганізований у своїх власних державних інституціях, через своїх представників може справді забезпечити свою долю, свою безпеку і свій розвиток та гарантувати свободу для своїх громадян.

Право на це мають всі народи — великі й малі, історичні й ті, які щойно формуються. Їхні прагнення, їхні звичаї, їхній світ ідей і традицій є єдиними чинниками, які мають бути фундаментом їхнього власного життя у своїх суверенних державах.

16. Колоніялізм, імперіялізм, визиск народу народом, старшунання більших народів над меншими, під яким прикриттям це не було б, спричинили в минулому безліч катастроф, кривавих воєн і злиднів. Вони й надалі залишаються основними загрозами для світу й співжиття між народами. Лише усунення їх може гарантувати довготривалий мир і прогрес до кращого життя всього людства і всіх народів на землі.

II. СТАНОВИЩЕ В СССР

1. Минуле десятиріччя шістдесятих років пройшло в СССР під знаком посиленних духових і політичних ферментів, які своїм змістом і значенням являють початки нового соціального і національного визвольних рухів, скерованих проти сталінсько-комуністичної практики та її наслідків.

2. Довготривалість режиму Сталіна, безвиглядність ста-

новища протягом цілих десятиліть, безпорадність і безпомічність людини і цілих суспільств перед лицем злочинів комуністичної партії і цілої системи — руйнували індивідуальну й колективну віру, що людина і суспільність можуть добитись змін, покращання дійсності, створити раціональний лад, справедливість і відносини, гідні людини.

3. Замкненість у собі, назверхня лъояльність, загальна пасивність і внутрішня ворожість до режиму і його носіїв — характеризували дійсність в суспільстві в часах режиму Сталіна. Тільки окремі особи мали мужність пориватись на якийсь антирежимний почин, але це були вийнятки, а не загальне чи масове явище.

4. Пристосуванство до існуючої дійсності, яке могло бути спочатку інструментом самозбереження чи життєвої кар'єри, з часом в більшій чи меншій мірі вросло в поведінку людини, ставало її властивим змістом. Сюди належать теж усі ті, які захоплено повірили в спасенність комуністичної системи і хоч згодом вони відкривали її злочинність, нелюдність, нераціональність, то все ж їм бракувало моральної сили, щоб розкривати злочини режиму та робити спротив йому.

5. Смерть Сталіна потрясла такий підхід. Одним скоріше, іншим пізніше вона поставила перед очі факт проминальності кожної системи й життєву коначність змін.

6. Цей процес приспішила деяка відлига, яку з одного боку видвигали прогресивніші елементи суспільства, а з другого — її подекуди толерували, а часом активно підтримували деякі елементи партії, які в більшості випадків керувались інстинктом самозбереження, а не добром народів.

7. Ексцентрична поведінка М. Хрущова сприяла посилюванню ферментів. У межах тодішніх можливостей, він розправлявся з системою, створеною Сталіном, розкриваючи злочини сталінської доби і впроваджуючи в життя нові реформи, які зміцнювали переконання в можливості й потребі змін.

8. Всі ці події підривали легенду про правильність комуністичної ідеї й непомильність партії та режиму, й виставляли їх щораз виразнішим спрчинником дотеперішніх лих і злочинів.

9. Фермент, що постійно зрощував невдачі на господарському відтинку, ірраціональність персональної політики Хрущова, намагання партійної бюрократії закріпити свої всевладні впливи, які розхитувала його поведінка і політика, стали головним аргументом антихрущовської опозиції і базою її росту. Заалармовані ростом антипартійних настроїв апаратники, армія і керівництво партії, рятуючи престиж її і вагу, боронячи її лінію, її непомильність, промовчували увесь жах сталінського режиму. Хоч майже всі вони були співвідповідальні за злочини Сталіна, не лише не заперечували вони сваволлю й терор попереднього етапу, але, щоб зберегти себе й надалі на керівних постах в партії й уряді — обвинувачували в цьому «культ особи».

10. Після усунення Хрущова, не лише міцніла ця тенденція, але, щоб не обтяжувати цілої партії й уряду за попередні злочини, — нові керівники поступово від оборони різних типових сталінських вчинків переходили і переходять до все більшого загострення курсу та до старої практики.

11. Не зважаючи на поворот партії до попередньої практики, суспільність вже не могла повернутись до попереднього стану. Хоч є ще численні елементи, які зі страху чи кар'єризму пристосовуються до нової партійної лінії, то й зростають кадри тих, які бачать недавні й теперішні злочини, знають, хто є їхнім спричинником, свідомі недоліків на кожному відтинку та того, що саме партія, а не хто інший є їх джерелом і носієм.

12. Цей факт дає дуже поважні наслідки, бо він не лише поширює й посилює сумніви в правильність політики партії, але й породжує сумніви в саму партію, породжує зневіру в неї серед народніх мас і в зовсім новій площині видвигає відчуження народніх мас і кращих працівників, а в тому й членів партії, від партії й режиму. Хоч це явище ще не масове і масами повністю не усвідомлене, то воно вже існує серед тих мас. Потужним поштовхом для процесу в цьому напрямі є брак якоїнебудь народньої самоуправи та прямої участі населення в кермуванні державою через виборні органи.

13. Наслідки цього видно тут і там у суспільному житті, а головно видно їх серед молодшого покоління. Значний

відсоток молоді уникає приналежності до партії та активної праці в ній. В самій партії не стало тієї зарозумілості й самопевности, які були такі характерні раніше. В одному випадку помітна розгубленість. Колись партія «давала відповіді» на всі найскладніші проблеми життя, сьогодні вона не спроможна протиставитися критиці. Вона ще сильна, тільки не та, якою була колись, вона втратила багато і їй вже неможливо відвоювати втрачений ґрунт.

14. Все це породжує в духовій позиції суспільства і його кращих одиниць нові прояви, може надії, заставляє людину думати. Скрізь, де при владі комунізм і партія, — там родиться почуття порожнечі, яке штовхає до шукань нового, а потім і до протиставлення наперед партійній практиці, а згодом і її основному вченню — доктрині.

15. Так зроджується переоцінка вартостей режиму і партії та її ідеології, формується нова свідомість, висуваються нові ідеї та принципи, які, зведені в систему, творять основи ідеології нового руху самооборони та опору і боротьби з пануючим режимом.

16. Політика КПСС в минулих роках була відступом від її власних ухвал на XX і XXII з'їздах про боротьбу з наслідками культу Сталіна і йшла в протилежному напрямі у відношенні до процесів, які відбувалися в суспільстві. Це виявилось не тільки в спробах реабілітації Сталіна, але й в намаганнях спинити процес відлиги, посиленні цензури і численних арештах.

17. На цьому тлі посилюється конфлікт партії з інтелігенцією, яка в тоталітарному режимі мусить йому служити. Русійними ідеями в суспільстві стають уже не ідеї державно-партійної бюрократії, тільки ідеї передової частини суспільства — інтелігенції й молоді.

18. Реакційний і контрреволюційний характер теперішнього режиму в СРСР виявляється і в міжнародніх взаєминах країн соціалістичного табору — у збройному нападі на Чехо-Словаччину, яка стала на шлях реформ і поєднання соціалізму із свободою.

19. Ідейна та моральна компромітація пануючого режиму, як в СРСР, так і в очах багатьох комуністичних партій, штовхає його на шлях оборони свого існування шляхом

морального і поліційного терору, затиску думки й ізоляції від зовнішніх впливів.

20. Було б запереченням усього історичного досвіду, а також суті ленінського комунізму припускати, що КПСС увійде на шлях рівняння на життя і його вимог, на шлях внутрішнього еволюційного розвитку, зближення з народом та вростання поновно у свідомість і емоційний світ населення.

21. Було б зовсім невиправданим і шкідливим припускати, що комуністична партія і режим в ССРС є в стадії розкладу. Навпаки, вони ще мають великі резерви сил і засобів, обширний простір для маневрування і розпоряджають велетенськими кадрами, які мають досвід і готові до дії. Вони є й надалі залишаються великим і небезпечним ворогом у боротьбі за свободу й національну рівноправність.

22. Комуністична система й доктрина в ССРС, а з ними й комунізм у цілому світі, не лише увійшли остаточно в сферу основних, органічних внутрішніх суперечностей, серед яких їхні всесторонні невилічимі недоліки щораз сильніше випливають на поверхню життя. Комунізм перейшов свою кульмінаційну точку історичного розвитку і є в процесі спаду вниз. Такий процес сходу з історичної арени ніколи не буває прямолінійним, він ще може принести багато несподіванок, при численних помилках решти світу і невмінні розв'язувати складні проблеми сучасності.

23. Ідеологія комуністичної партії, побудована, буцім то, на наукових основах, вміло використовувала діалектичну методу, щоб оправдати навіть найкрутіші повороти партійного керівництва. Вийнятковово вдалими інструментами в боротьбі за домінацію над світом були гасла інтернаціоналізму, боротьби за мир, за соціальну рівність і справедливий розподіл дібр, при рівночасному намаганні цементувати суспільність кличами советського патріотизму. Навіть диктатуру Москви в міжнародньому комуністичному русі партія вдало обґрунтувала потребами оборони «першої соціалістичної країни», «батьківщини трудящих».

24. Час, розвиток подій, досвід і здобутки науки та життєві факти підточували постійно ідеологічні положення комунізму і панівної системи в ССРС. Дійшло до того, що сьогодні вже майже ніхто з комуністів не вірить у весь

той комплекс ідеологічних положень і кличів. Комуністична ідеологія і її гасла стали звичайним пропагандистським засобом для виправдання всіх кроків і рішень партійного керівництва і засобом для експлуатації зусиль трудящих в ім'я «перемоги комунізму».

25. Розвиток людських знань та епохальні здобутки науки доосновно понадщерблювали різні «наукові істини» Маркса-Енгельса-Леніна. Їхнє вчення виявилось пройденим етапом, у зустрічі з життям і його практичними проблемами — не виправдало себе, залишаючись позаду і не маючи перспектив у майбутньому.

26. Особливо тяжких поразок зазнала ідеологія комунізму через її намагання диктувати науці, апріорно вирішувати на базі вчення марксизму-ленінізму найскладніші питання життя і його розвитку, через втручання в науковий експеримент і аналізу та в об'єктивний науковий результат. Комуністичній партії доводиться сьогодні безславно відступати в безконечній кількості випадків, згадати б теорію релятивності, кібернетику і зокрема біологію та генетику. Довгими роками партійні ідеологи, а під їхнім тиском також велика кількість вчених, заперечували доказувані науково факти, намагаючись нагнути їх і ціле життя до потреб своєї «науковсі доктрини».

27. Припинивши на довгі роки розвиток науки в ССРСР, комуністична партія завдала великої шкоди різним ділянкам життя, а зокрема сільському господарству. Цілий ряд теоретичних передбачувань, обоснованих вченням марксизму-ленінізму — життя повністю заперечило. Під тиском очевидних фактів ціла система змушена поступатись і відступати та міняти свої позиції.

28. В своєму всеохоплюючому прагненні розвалити існуючий світ в усіх його виявах і на його звалищах побудувати зовсім інший, панівний режим в ССРСР особливу увагу звертав на культуру. На місце існуючої, він намагався створити нову змістом і формою, називаючи її «пролетарською», «клясовою» чи «соціалістичною».

29. В скорому часі виявилось в повній величині, що без досвіду минулого і основ колишніх культурних надбань — не можна творити нових. Культурні надбання є наслідком столітніх, багатогранних народніх духових виявів. Щоб за-

повнити існуючу прогалину, панівний режим почав дозволяти досліджування колишніх культурних надбань та представляти їх сучасникам у власній інтерпретації.

30. На цьому відтинку виявився найвиразніше російський імперіялізм і шовінізм та його намагання тримати всі народи у всесторонній колоніальній залежності від Москви. Було дозволено черпати з давніх здобутків, відновляти кращі традиції минулого і будувати нове на них, але лише на російських. Традиції і здобутки інших народів, за винятком російського, були п'ятновані відсталими, буржуазними чи реакційними. Російська культура, надбання російського народу, російські клясики мали стати фундаментом «соціалістичної за змістом і національної формою» культури різних народів Советського Союзу. В практиці це було рівнозначне з необмеженим поширюванням російської культури й мови, витісняючи рівночасно національні культури і мови різних народів. Культури неросійських народів і в першу чергу українську, спихано на провінційне становище, на рівень етнографізму, на рівень діалектичної відмінності всеросійського духового моноліту.

31. У своїй культурній політиці Москва кермується не принципами соціалізму і прогресивності того чи іншого письменника чи вченого, а принципом російського великодержавного шовінізму. Російські історики й письменники, навіть білі емігранти і реакціонери перевидаються в ССРСР, а з інших культур і зокрема української викреслюються письменники та історики, як М. Грушевський, М. Хвильовий і В. Винниченко, тільки тому, що вони не вкладаються у російські великодержавні плани.

32. Реакційний характер пануючого режиму в ССРСР особливо яскраво виявився у багатогранному національному питанні. В добу зникання і ліквідації останніх решток імперіялізму і колоніялізму, КПСС накреслила у своїй програмі на початку 1960-х років, як завдання партії в національних відносинах ССРСР, «дальше зближення націй і досягнення їх повної єдності». За цією формулою крився курс на повну русифікацію і асиміляцію народів в ССРСР, здійснення давніх, ще царських тенденцій розтоплення поневолених народів у «російському морі».

33. Цей аспект російської великодержавної колоніаль-

ної політики натрапив на рішучий спротив поневолених Москвою народів. Кінець 1960-х років позначається посиленням цього процесу. Він не обмежується лише самвидавною літературою. Він захоплює свідомо чи стихійно щораз то нових творців, культурних діячів, вчених. Народний голос проривається у все більше місцях. Навіть у творах, друкованих у режимних видавництвах, не раз проривається правда, яка є ударом в саме ядро комуністичної ідеології і панівної системи.

34. Хоч цей процес ще далекий до свого повного вияву, хоч він придушуваний московським центром і панівною владою — все ж він живе, він росте, він здобуває все важливіші позиції.

35. Великого значення в цьому процесі набирає факт, що також серед російських вчених, письменників, митців, культурних діячів і студентства ширяться ідеї, які не лише вливаються в загальні свободолобні течії, але часто впливають на них та унапрямують їх.

36. На культурному відтинку розгортається дуже важливий бій народів СРСР проти російської метрополії, проти імперіялізму і шовінізму, проти диктатури партії і обмежування творчих задумів і зусиль. Результат бою на цьому відтинку важитиме рішально на дальший розвиток подій в нутрі СРСР.

37. Бій цей посилюється тим, що комуністична партія топче права людини і людської гідності, забороняє не лише свobodно висловлюватися, але й свobodно досліджувати і свobodно мислити. І тому поруч вченого й письменника, культурного діяча і митця стає звичайна людина, яка прагне бути сама собою.

38. У внутрішніх відносинах тоталітарних держав затираються чіткі межі між опозицією і визвольним рухом. Опозиція задовольняється реформами існуючого ладу. Визвольні рухи стремлять до його повалення, щоб на його місці побудувати суверенні держави з народоправною системою. В умовах тоталітарних систем, опозиційні настрої переростають у революційні рухи, в активну боротьбу за громадянські права і політичну свободу.

39. Домагання правопорядку в рамках параграфів советської конституції не є в інтересі політики СРСР і її КП-

СС. Ці домагання неминуче приведуть до домагань здійснити ті обіцянки, які більшовики проголошували в часі революції і в часі скрути під час другої світової війни. Вони були проголошені Москвою для спаралізування волі поневолених народів змагатися за власні інтереси та за усамостійнення своєї визвольної національної і соціальної програми.

40. Культурні революції мають важливе значення, як для народів ССРСР, так і для народів з тоталітарними режимами. Повстання в Мадярщині зародилося в Клубі письменників імені поета-революціонера Петефі. Заворушення в Польщі були викликані вчасно наголошеними революційно-визвольними гаслами поезій Міцкевича. Чесько-словацький рух спротиву Москві був інспірований і стимульований Празьким Літературним Клубом.

41. Москва є проти будь-яких лібералізаційних процесів у країнах, які перебувають під її політичною і мілітарною домінацією. В кожній країні, де при владі були місцеві ставленики Москви, не дійшло до суттєвої лібералізації накинутаго режиму, а де процес такої лібералізації започатковувався, він був здушуваний советськими арміями або при допомозі її ставлеників. «Десталінізація» припинилася на півдорозі в результаті опортунізму й угодовської політики тих елементів, які ставили інтереси партії і свої становища понад інтереси свого народу. Таким чином зродилися два рухи, які йдуть у зовсім протилежних напрямках: еволюція суспільної думки й прагнення до лібералізації і більшої свободи з одного боку, а з другого — намагання партії зупинити й здушити всі новаторські задуми й почини та розбити ті суспільні сили, які їх визнають.

42. Щоб успішно боротися з панівним режимом, треба в першу чергу публічно засуджувати опортунізм, пристосуванство і вислужництво.

43. Для прискіреної інтеграції й асиміляції поневолених націй, російські імперіялісти проводять політику обмеження прав урядів підлеглих собі республік. Цим шляхом вони змагають до позбавлення України й інших націй духової й матеріальної бази, які були б підставою окремішності в «безнаціональному», але зрусифікованому суспільстві ССРСР.

44. Ревізіонізм має завдання вносити суттєві зміни у якусь течію, ідеологію, доктрину чи систему. Він має завдання усучаснювати їх, не міняючи їхніх рамок. Ревізіонізм у комуністичній системі намагається змінити основні положення вчення Маркса і Леніна, які заперечив життєвий досвід і здобутки науки. Проти цього виступає категорично панівний режим в СРСР. Він називає ревізіонізмом усякі спроби відмінити ті теоретичні заложення, на яких спирається диктатура партійної бюрократії, насильство і nepopушність тези про класову боротьбу та остаточне зіткнення, шляхом воєн чи революцій, з іншими системами і знищення їх. Ревізіонізмом називає панівна влада СРСР всяке ослаблення її беззастережного права безконтрольно кермувати цілим життям народу й людини та рішати про їх долю.

45. У боротьбі народів соціалістичної системи за своє визволення беруть участь, в більшій чи меншій мірі, різні суспільні класи та соціальні сили. Цю боротьбу характеризує різноманітність форм: від виступів діячів культури, економістів, студентів — до глибоких процесів ревізіонізму й фракціонізму в лоні самого комуністичного державно-партійного апарату.

46. Нові наростаючі сили серед народів СРСР ширяться в народніх масах, підносячи їхню національну свідомість і політичну зрілість. З кожним днем все більше і більше поширюється переконання серед народів СРСР, що панівна влада є звичайною формою російського імперіялізму, а комуністична партія — найвиразнішим його втіленням.

47. Протиріччя в таборі соціалістичних країн — територіальні, національні, національно-політичні, економічні, економічної незалежності, переносяться поступово також на республіки СРСР. Важливим елементом в цих протиріччях є партійно-державна бюрократія — цілком чужа національним організаціям поневолених чи залежних країн.

48. Ідеологічні розходження, різні розуміння соціалізму (тоталітарного і з людським обличчям), питання ролі й державно-партійної структури, боротьба за владу, питання тактики, ролі робітництва — не могли не викликати ланцюгової реакції національних і внутрішньо-економічних ухилів в КПСС і комуністичних партіях залежних і незалежних від Москви країн.

49. Перед окупацією ЧССР, яку здійснили збройні сили ССРСР і його союзників, дехто припускав, що під тиском очевидних життєвих фактів і стремлінь повоєнного покоління народів ССРСР, Москва перейде до більш реальної лібералізації своєї політичної і економічної системи. Брутальне втручання ССРСР у внутрішні справи ЧССР створило сильний фермент у комуністичних партіях цілого ряду країн, а в тому й Італії, Англії, Франції, Фінляндії. Глибокі внутрішні кризи в нутрі соціалістичних країн сприятимуть наростанню опозиційних рухів, як в національних республіках ССРСР, так і на різних щаблях суспільних верств Советського Союзу, які поступово перемінюватимуться у рух опору.

50. Рух опору в ССРСР розвивається в напрямках: а) боротьба за національні права й засудження російського імперіялізму та шовінізму (Україна, балтійські країни, кримські татари, азійські народи, жиди); б) боротьба за громадські права; в) боротьба за релігійну свободу (православні, баптисти, католики, свідки єгови).

Спільним знаменником в цій боротьбі для всіх народів ССРСР є право і боротьба за законність, конституційність і примінення в життя Хартії Прав Людини ООН.

51. Боротьба за національні права в ССРСР проникає до високих щаблів партійного і державного життя окремих республік, зустрічаючи на кожному кроці рішучий опір російського імперіялізму.

52. Ідея опанування світу штовхає КПСС на шлях російського імперіялізму і великодержавности. Навколо вже існуючого ядра — ССРСР — мала б бути розбудована мілітарна і економічна база, яка була б вихідною для підкорення світу комуністичній системі. Єдиною передумовою врятування людства від нових катастроф і воєн є поділ російської комуністичної імперії на незалежні національні держави.

53. Твердження марксистів, що з ліквідацією класових антагонізмів суспільства, поступово зникатимуть і антагонізми національні, вже спростовані життям, як нереальні. Нова панівна класа партійних бюрократів в ССРСР настільки чужа інтересам поневолених народів, як і чужими були влада царська чи цісарська. Великодержавний російський

імперіалізм почерез комуністичну ідеологію дістав до своїх рук знаряддя розкладу і створення антагонізмів між націями, соціальними станами і громадами.

54. На місце влади дворянства в царській Росії — зформувалася в СССР нова панівна кляса державно-партійної бюрократії, яка набагато переросла бюрократію в капіталістичних країнах, стаючи експлуататором і цілком чужою та ворожою клясою для працюючих мас народів поневоле-них імперією.

55. Панівна влада в СССР з одного боку спекулює гаслами про інтернаціоналізм і рівноправність народів і республік СССР, а з другого деклярує готовість допомагати кожному національно-визвольному рухові, рівночасно здушуючи жорстокими репресіями кожний прояв визвольного руху в нутрі самого СССР та змагання до рівноправности і національної свободи.

56. Антинародня партійна бюрократія КПСС економічно й політично тісно пов'язана з технічним апаратом і «робітничою аристократією» державних монополій СССР і аграрної колгоспно-радгоспної системи. Ця бюрократія завжди була і дальше залишається у великій суперечності з інтересами працюючих мас.

57. У економічній ділянці большевики добилися чималих успіхів. Сконцентрованими зусиллями вони побудували важкий промисел — основу індустріалізації. Добилися вони цього величезним коштом не лише людського поту, але й крові. Коли порівняти це з досвідом відбудови інших країн, до тла зруйнованих другою світовою війною, то виходить, що всього цього можна було добитися без надзвичайних жертв. Тільки антинародня політика, побудована на вченні Маркса й Леніна, нерозуміння основних законів господарювання довели до таких жертв і втрати матеріяльних дібр.

58. Не зважаючи на більше як півстолітні найтяжчі зусилля усього населення, воно nadalьше залишається на низькому життєвому рівні. Величезні матеріяльні жертви вложені в індустрію СССР, не витримують конкуренції з іншими передовими країнами світу. Із сторінок преси зник клич «догнати й перегнати», бо в свідомості кожної людини є незаперечне переконання, що економіка СССР щораз більше

відстає і жодні дотеперішні численні реформи не змогли вивести її з перманентної кризи.

59. Розподіл дібр в ССРСР, торгівля і легка промисловість — далеко позаду щоденних вимог працюючої людини. Все це діється при наявності потужної промислової бази, відповідних високоякісних трудових резерв, безсумнівної талановитости технічних кадрів і найважливіше — величезної праці, яку вкладає трудівник при вийнятково низькій винагороді. Причиною всіх недомагань є система, створена і контрольована комуністичною партією. Власне вона є коренем лиха. Господарська політика партії і партійні бюрократи є тим незаперечним чинником, який стримує й дезорганізує всі господарські почини.

60. У ще гіршому становищі знаходиться сільське господарство, яке теж не виходить із перманентної кризи. При всіх об'єктивних передумовах швидкого розвитку, воно постійно недомагає. Колективізація зруйнувала давнє село і знищила давнього хлібороба-продуцента, але побудована нею система не може задовольнити найконечніших потреб населення.

61. Перед харчовою катастрофою рятує населення заперечуваний панівною системою приватний продуцент з невеличким присадибним наділом. Присадибні наділи, які займають невеличкий відсоток оброблюваної землі цілого ССРСР, постачають неспівмірно високий відсоток харчових продуктів, без яких весь ССРСР постійно голодував би.

62. Тривалі невдачі сільськогосподарської програми і брак виглядів на її покращання породжують голоси навіть серед комуністів про потребу ліквідації теперішнього стану і нової основної реформи. Одначе в існуючих умовах комуністичний режим ССРСР неспроможний перевести основні зміни, ані навіть теоретично цей зовсім дезорганізований і пущений на фальшиві рейки відтинок господарського життя осмислити.

63. Суть комуністичної системи визиску і гноблення полягає у привласненні засобів виробництва поневолених націй всесоюзними державними монополіями. Приватно-капіталістична система господарства замінена в ССРСР виробництвом за загальним державним пляном, при найгострішо-

му контролі виробничих норм праці та при найнижчій заробітній платні працюючих.

64. Останні роки довели до нового насвітлення й розуміння майбутнього розвитку національних меншостей і окремих народів в СРСР. До того часу тільки нечисленні національно свідомі елементи в СРСР, які уникнули розгрому і знищення чи еміграції, безкомпромісово твердили, що нації в СРСР не загинули, що вони лише тимчасово придушені, й скоріше чи пізніше вони себе виявлять як окремі національні організми. Велика кількість знавців відносин в СРСР погоджувалися в тому, що большевикам, мовляв, вдалося знищити національні прагнення народів до самостійного життя і творчості, до побудови власних незалежних держав і окремої культури. Всі вони були заскочені оживленням національних течій у шістдесятих роках і ці вияви змусили їх до ревізії своїх поглядів.

65. Тим часом прагнення народів не завмирили, але в силу невідрадних умов, тотального винищування національних провідних верств, суцільного антинаціонального терору й веденої всіма засобами русифікації — постійно слабли, живучи під поверхнею життя, чи знижуючи свою інтенсивність аж до непізнання. Тим більше, що після смерти Сталіна його наслідники проводили й даліше проводять таку ж саму антинаціональну й російську шовіністичну політику, не вживаючи лише одного засобу — масового фізичного терору і то тільки з тактичних міркувань, не засуджуючи його в майбутньому.

66. Життєві умови в СРСР постійно мінялися. До голосу приходили нові людські елементи. Молоде покоління відкривало щораз глибше національні традиції і джерела народньої творчості. Звідусіль просочувались ідеї національного визволення й загального людського прогресу.

67. 1960-ті роки започаткували злам у житті народів СРСР. Заки в другій половині цього десятиліття розвинулась широко розгалужена національна самвидавна література, перед нею пролунали нові голоси, немов нове віяння, в поезії, в мистецтві, взагалі в духовій творчості.

68. Панівна влада відповіла єдиним засобом, яким вона здібна орудувати: арештами, закритими судами, тюрмами і концтаборами, позбавлюванням праці і засобів до життя, пе-

реслідуваннями. Такі методи спричинюють поглиблювання пропасти між народом і партією та панівною владою й сприяють поширюванню ферментів на всі ділянки життя, а це доводить до великого руху опору.

69. Останні роки позначаються заходами влади розправитися не лише з усіма ворожими їй течіями, але й взагалі з новаторством. Хоч владі вдається здушувати перші хвилі опору, то все ж їй не вдалося знищити чи викоринити їх. Після перших хвиль опору приходять нові, сильніші, які все глибше врастають у народній масив.

70. Інтелектуальний фермент в ССРСР, будучи співзвучним із подібними ферментами в країнах соціалістичного блоку, примушує панівну владу проводити в життя інтеграцію у формі різного роду військових, політичних і економічних союзів. Інтеграція ця має на меті затирання національних особливостей політичного, ідеологічного й економічного розвитку підкорених Москвою і залежних від неї національних груп.

71. КПСС і її ставленики в залежних від Москви країнах намагаються забезпечити в зонах свого посідання і зацікавлень — «статус кво», недоторкальність кордонів ССРСР і невтручання зовнішніх сил у процеси опору поневолених і залежних народів. ССРСР домагається міжнародніх гарантій стану національного і соціального поневолення не лише в Україні й в інших советських республіках, але й для цілого ряду народів, примусово включених у сферу впливів ССРСР.

72. Мілітаризм ССРСР гальмує розвиток людства, він завжди ніс і далі несе в собі загрозу мирові. Союз партійно-державної бюрократії з мілітаристами перетворює ССРСР на найбільш реакційну й агресивну імперіалістичну потугу світу. Вістря цієї потуги завжди було і далі є спрямоване проти визвольних рухів поневолених народів, проти народовладних систем, а також проти союзних соціалістичних країн.

73. В Україні, в країнах «соціалістичної співдружності» і в багатьох советських республіках зароджуються та кристалізуються сили опору панівній владі і російському колоніалізму, які розвиваються в напрямі національно-визвольної революції. Повстання в Східньому Берліні й у Буда-

пешті, в концентраційних таборах ССРСР, могутні заворушення студентства і робітництва в Польщі, приголомшуючий вибух національного опору Москві традиційно русофільської Чехо-Словаччини і, нарешті, загрозливий для Москви стан в Україні та в інших республіках Союзу — потрясли цілою системою і захитали довір'я й симпатії до КПСС в очах прихильників соціалізму в цілому світі.

74. Ідеологи комуністичної системи визиску твердять, що державно-партійний апарат, не будучи власником засобів виробництва — не може бути визискувачем працюючих. В ССРСР, мовляв, відбувається «соціалізація» прибутку й тим самим визиск перестає бути визиском, бо безпосередні організатори виробництва в ньому не зацікавлені. Насправді ж, державно-партійний апарат персоніфікує собою соціалістичний державно-монополістичний капіталізм і він пляново, в інтересах панівної верстви, привласнює величезну долю неоплаченої праці мільйонів трудівників поневолених народів ССРСР.

75. На тлі величезних можливостей, що їх дає сучасний розвиток науки й техніки, яскраво демонструється нездатність советського соціалізму забезпечити власне суспільство від нестатків речей першої необхідності.

76. Ані марксизм, ані ленінізм не розв'язали в ССРСР національного питання в площині задоволення природних стремлінь поневолених націй до свободи й національної суверенності.

77. Намагання Москви держати кожен поневолену націю-республіку ізольовано одну від одної, а всіх від зовнішнього світу — не давали і не даватимуть наслідків.

78. Припущення, що режим в ССРСР під тиском цілого ряду невдач, громадської opinii власного й чужого суспільства, міг би лібералізуватися і демократизуватися — противиться історичній логіці російського імперіялізму. Панівний режим в ССРСР не є чимось випадковим. Його коріння сидять глибоко в деспотизмі старої царської Росії, в ментальності експансивно і шовіністично наставленої провідної верстви, як за часів царату, так і комунізму. Історія не знає випадку, щоб деспотичні імперії існували безконечно. Найбільш запальним елементом в ССРСР будуть неросійські по-

неволені народи. Цьому сприяє й той факт, що в цьому столітті розвалилось багато колоніальних імперій і що ССРСР сьогодні — одна з останніх.

III. СТАНОВИЩЕ В УКРАЇНІ

Вступ

Становище в Україні в багатьох ділянках, зокрема на індустріально-економічному відтинку, відображає становище в цілому ССРСР, з деякими типово українськими відмінностями.

ССРСР не може сьогодні повністю відірватися від загально-світових течій. Нові віяння в світі, які в першу чергу зрушують сучасну молодь, мають свої, хоч дуже обмежені відповідники в ССРСР, а в тому і в Україні.

В характеристиці нинішнього становища, а ще більше в майбутніх процесах пробиватимуться на поверхню життя в Росії — типово російські, а в Україні — типово українські прикмети. Не враховувати цих моментів, означало б відриватися від життя, від дійсності і властивого ґрунту.

Сучасний світ є у великому зрушенні. Ми є свідками народин нового ладу, нових відносин і умов життя індивіда, відносин між людьми, людини до суспільства, влади, а що більше — ми є свідками народження нових взаємовідносин між народами.

Є суспільства, які перейдуть це зрушення мирно, еволюційно, без більших жертв. Однак є суспільства, які перейдуть до нового через тяжкі внутрішні зударя, загострену боротьбу, не виключаючи і збройної. Є всі підстави твердити, що російський народ і існуюча система в ССРСР належать до тих, які мусять перейти болючі зударя, жорстоку боротьбу, тяжкі жертви. Існуюча система ССРСР і її провідна верства не виплекали в себе зрозуміння до плину життя, змінності його форм, еволюції цілого ряду вартостей, а тим самим потреби мінятися, реформувати, іти вперед назустріч кращому майбутньому. У провідної російської верстви — все остаточно. Була остаточна правда в російській провідній верстви за царату, яка не могла еволюціонувати й мирно трансформу-

ватися. Тепер такі ж самі остаточні, «вічні й незмінні» життєві закони відкрив і на них зупинився комунізм. Власне ця остаточність породжує почуття приреченості, з обіймів якої можна вирватися тільки силою, тільки зламанням дотеперішніх форм. Одні форми не виростають у них з других. Нові форми будують вони на доосновних руїнах старих.

Цей момент виключає можливість визволення народів при допомозі більшого чи меншого тиску, ставить їх перед konieczністю враховувати пробу революційних сил, як єдину дорогу до визволення, до творення нового ладу, нових умов, у які світ входить сьогодні.

1. Минулі десятиліття пройшли в Україні під знаком приходу нової, молодшої генерації, генерації новаторів, яка залишила вагомий знак на різних ділянках життя в УССР, культурними починаючи, потчерез економічні і виразними вимогами політичного характеру кінчаючи. Створюючи, поширюючи й поглиблюючи духовий і політичний фермент, ця генерація виступила в сімдесяті роки як рух опору проти панівної влади й російського імперіялізму та колоніялізму.

2. Нові віяння в Україні, які уосіблюють цілий рух опору, дуже широкого діапазону, це не одна виразно зформована струя, а широко розлиті течії. Починаючи на одному полюсі новаторством в літературі, новим непартійним з'ясуванням минулого чи сучасного, — вони, ці течії, проявляють себе на другому полюсі вимогами політичного характеру, включно до висування вимоги виходу України зі складу СССР, закладання політичних тайних гуртів, писання й поширювання антисоветської політичної літератури.

3. По середині цього широко розгалуженого руху, з одного боку — спроби добитися кращого в рамках існуючої системи та на базі існуючих принципів, а з другого боку — це та частина самвидавної літератури, яка перейшла межі легальщини самим фактом своєї нелегальної появи і наразі тільки критикує існуючий лад та пропонує основні реформи, але не домагається заміни його іншим.

Одні й другі прояви — прогресивні й позитивні, тільки одні з них більше проєкціонують в майбутнє і у своїх вимогах ідуть далі, а другі не такі далекойдучі.

4. Хоч цього роду спроби наскрізь прогресивні, то вони ще побудовані на фальшивій вірі в теоретичну правильність ленінських принципів та на помилковій вірі, що комуністична система може еволюціонувати до кращого та здібна розв'язати національне питання згідно з народніми вимогами.

5. Всі елементи і теоретичні обґрунтування комунізму і його політики та конкретні заходи на всіх ділянках життя вказують, що панівна влада не готова й не здатна еволюціонувати, глибокими реформами відповідати на потреби і розвиток життя та на вимоги народів і людини, а навпаки, вона намагається нагинати життя до своїх теоретичних положень.

Це і є основною причиною щораз різкіших розходжень між розвитком і еволюцією суспільства та закостенілістю основних принципів російської комуністичної системи в Україні і в цілому ССРСР.

6. Реакційний характер пануючого режиму яскраво виявився у видвигнутій російськими шовіністами теорії про «злиття націй». Теорія ця зустріла рішучий опір серед народів ССРСР, і зокрема в Україні. Протинаступ передових представників різних національностей проти цієї тези довів принаймні до придушення її у явній формі. Теорія ця залишається і надалі поважною загрозою для існування національних культур і національних особливостей кожного народу в ССРСР.

7. Національна політика в ССРСР, яка формується в Москві, а не в окремих складових республіках Союзу, зустріла в Україні рішучий опір, який надав суспільно-громадським і духовим процесам особливою заострення. Хвиля арештів і репресій, які прокотилися в Україні в 60-х роках, велика кількість українців у концентраційних таборах є незаперечним свідченням і показником, де головне вогнище сучасних визвольних процесів у ССРСР і звідки Москва відчуває найбільшу загрозу для цілоти реставрованої імперії.

8. Сучасні опозиційні настрої серед російської інтелігенції скеровані, в основному, проти цензурних обмежень, проти поліційної сваволі, успадкованої сталінськими наслідниками, проти беззаконності. В Україні набрало особливої ваги національне питання, яке полягає в боротьбі за національно-політичні права українського народу.

9. Домагання волі народам та обстоювання гідності лю-

дини характеризують духові процеси в Україні і є основною напрямною історичного процесу та вимогою сьогоденішнього часу.

10. Примат національного питання в новому русі в Україні яскраво підкреслює його відмінність від сучасних опозиційних настроїв серед російської інтелігенції. Прогресивні російські інтелігенти у своїй критиці сталінської спадщини і в боротьбі за лібералізацію режиму та за деякі реформи, починають все частіше підносити національне питання, відчувачи його вагу і значення на сучасному етапі історичного розвитку людства. Деяка частина передових російських лібералів нашого часу вже заявляє про свою солідарність та дає свою підтримку у спільній боротьбі за свободу усіх поневолених в ССРС народів.

11. В межах УССРС лише незначна кількість російської національної меншости виявила свою солідарність з українським рухом самоборони і опору. Багато росіян, які живуть в Україні, зневажливо відносяться до української мови, культури та до прагнень українського народу. Відношення таке спричиняє національну ворожнечу, яка йде на користь панівній владі, поглиблюючи національну ворожнечу між обома народами.

12. Передумовою дружніх взаємовідносин між українським і російським народами є взаємопошана до національної окремішности, до мов і культурних надбань та домагання в першу чергу російської національної меншости в УССРС тих самих національних прав для українців в Росії, якими вона користується в Україні й беззастережного визнання права кожної нації на її повну суверенність і державну самостійність. Лише принцип рівноправности обох народів і всіх національних меншостей на території цілого ССРС може бути гарантом дружби між народами.

13. Великим підсиленням для руху опору в Україні є факт, що не лише європейські народи ССРС, але й народи Азії активізують свою діяльність в боротьбі з панівним режимом і російським імперіалізмом.

14. Матеріяли руху опору з України свідчать про те, що їхні автори свідомі потреби співдіяти з рухами опору інших націй соціалістичного бльоку й самого ССРС.

15. В атмосфері «відлиги» і розгублености партійного

та поліційного апаратів, гідно проявила себе молодь України. Її творчість спростувала погляд, що українська молодь відвернулася від українських національних традицій, розгубивши ентузіазм свого національного минулого та загрузла в буднях байдужості й нігілізму.

В шістдесятих роках молоді люди воскресали з духової смерті «советських людей», ствердивши своїми чинами невмирущість українського народу.

16. Українські шістдесятники, навіть в умовах тоталітарної системи ССРСР, зуміли стати високим моральним зразком поведінки мужніх і гідних людей, які свої сили віддавали справі оборони національних прав на культурне і громадсько-політичне життя свого народу.

В добі духового декаденсу і тоталітарної фразеології, шістдесятники промовили людським голосом, приголомшуючи сучасників глибинністю своєї думки і звичайною, природною людяністю тих, яких позбавлено всього, крім української душі, серця і совісті.

17. Кращі сили сучасної української культури в умовах УССРСР продемонстрували свою відданість ідеалам гідності й національної честі свого народу. Вони довели, що патріотизму без активної любові до рідної землі не буває. Вимога інтернаціоналізму при рівночасному заперечуванні права на любов і відданість своїй Батьківщині, мові, культурі і національним правам — є денаціоналізацією і русифікацією поневоленої нації.

18. Народи ССРСР свідомі, що Москва, намагаючись запобігти національно-визвольним рухам, пробує незначними поступками населенню і обіцянками маскувати неймовірний визиск працюючих і їхніх національних природних ресурсів. Для посилення визиску працюючих Москва широко застосовує науково-технічні досягнення, а для послаблення руху опору — вичерпує біологічну силу України систематичним виселюванням молоді поза межі України, при цьому колонізуючи її чужонаціональними елементами.

19. Україна від світу не ізольована, не зважаючи на зусилля Москви. Українська людина в УССРСР поступово позбувається ментальності, звичок і обр'ю, властивого периферіям світу. Україна, будучи поневолена системою, включається в процеси науково-технічного розвитку. Спроби кра-

щих українських учених і суспільних діячів виповнити українським змістом державність УССР, хоч тимчасово придушені, залишаються не менш актуальними, як будь-коли передше.

20. Формальне визнання УССР як держави конституцією СССР — на міжнародньому форумі служить російському великодержавному шовінізмові для прикриття свого імперіялізму і колоніялізму. Але водночас це визнання творить психологічну і юридичну підставу для боротьби українських національних сил за дійсну державність свого народу.

21. Сучасний рух в Україні виступає якоюсь мірою з державницьких позицій, вважаючи їх історичним здобутком українського народу. Факт, що українську советську державність у формі УССР перетворено в фікцію, яка служить для маскуванню імперіялістичної колоніяльної і русифікаторської політики КПСС, не припинив стремління українського народу до суверенності України і державности.

22. «Советські позиції» учасників сучасного руху опору в Україні не слід утотожнювати з лояльністю до пануючого режиму диктатури, який перетворив українську державу в фікцію, а «ради» — в знаряддя своєї антинародньої влади і ладу.

23. Під впливом марксизму-ленінізму в російській великодержавній інтерпретації націоналізм з одного боку, а інтернаціоналізм — з другого, це поняття, які взаємно себе заперечують. Гасло Маркса «Пролетарі всіх країн, єднатесья», як формула «пролетарського інтернаціоналізму», справді є запереченням націоналізму. Але просто інтернаціоналізм не є жодним запереченням націоналізму, а є його ствердженням. Не може бути інтернаціоналізму без націоналізмів, як не може бути міжнародніх взаємин без наявності окремих народів. Інтернаціоналізм, як морально-політичний принцип міжнародніх взаємин з визнанням і пошануванням прав і суверенітету народів, співзвучний з гаслом національного солідаризму. Саме з позицій такого інтернаціоналізму виступають сучасні оборонці прав українського народу проти російського великодержавного шовінізму, який під гаслом «інтернаціоналізму» проводить колоніяльне поневолення і русифікацію народів.

24. Лінія фронту в сучасній дійсності в Україні надзвичайно складна. Ця лінія проходить не між марксистами й антимарксистами, не між націоналістами й інтернаціоналістами, не між комуністами і безпартійними, а між охоронцями існуючого стану і сталінської спадщини з одного боку і тими, хто прагне змін і революції та реалізації її ідеалів — з другого.

25. Поняття «неомарксизм» чи «неоленінізм» є невідповідним для означення сучасного руху опору в Україні. Націонал-комунізм в Україні — пройдений етап. Сьогодні не існують групи чи окремі особи, які б уважали себе приналежними до неомарксизму чи націонал-комунізму. Рух опору в Україні є в стадії ідеологічних шукань. Він в площині теоретично-ідеологічній є зародком синтези всього того кращого, що дав розвиток української політичної думки і передових мислителів людства.

26. Сучасний духово-культурний рух в Україні прикметний тим, що він вже перейшов далеко поза межі провінціоналізму-етнографізму і набирає дуже виразних рис універсалізму. Цей рух намагається поєднувати національне з універсальним, бачучи Україну, як інтегральну частину всього людства. По цій лінії йде намагання дати свій вклад в світову скарбницю загальнолюдських духових вартостей.

27. Передумовою політичного визволення українського народу є його духове відродження і світоглядове оформлення.

28. Національна мова є однією з найголовніших прикмет національної культури. Кожна нація має свої особливості, національну специфіку, яка властива тільки даній нації і якої немає в інших націй.

29. Українська література, а ще більше вся українська культура мають самобутній, оригінальний характер, своє національне обличчя. Її самобутність і оригінальність визначається історичним шляхом України, умовами життя, побутом, особливостями боротьби українського народу за свої права і свободи, визначається національним характером українського народу.

30. Художня література є одним з наймогутніших засобів людського пізнання, однією з форм освоєння людиною

реальної дійсності і засобом її впливу на формування дійсності. В цьому визначається суспільна функція мови. Культура є всеобіймаючим виявом національного характеру і творчих можливостей народу.

31. В Україні є мови і літератури упривілейовані і дискриміновані. До дискримінованих мов і літератур належать не лише духові надбання національних меншостей, а між ними і жидівської, але всього українського народу. Упривілейована російська мова і культура, якими примушені збігом обставин користуватись деякі національні меншості, є чинником, який спричиняє ворожнечу між окремими національностями. Лише принцип рівноправності може запевнити дружнє і гармонійне співжиття між різними національностями в УССР.

32. В СССР, а зокрема в УССР, нікого не дивує, коли жиди зрікаються сіонізму, засуджують його, а українці — націоналізм. Цим «зреченням» і «осудженням» не усувається ані націоналізму, ані визвольної боротьби поневолених народів. В УССР широкі маси свідомі, що націоналізм існує там, де існує поневолення і безправ'я, де нація не втратила своєї гідності і бажання свободи.

33. Воюючи з націоналізмом поневолених націй — російський імперіялізм воює з реальною і непереможною силою. Ця сила — це реальний чинник, який спроможний протиставитися кожному імперіялізмові і колоніялізмові.

34. Сучасний російський імперіялізм в цілях духового обеззброювання поневолених ним націй намагається усунути націю зі становища універсального фактора життя. КПСС окреслює націю як соціальне явище, пов'язане своїм походженням з приватновласницьким устроєм. Такі нації «мають зникнути», як переходова історична категорія. Ця теза зводить націю до механічного утвору, позбавленого духової субстанції. Вона потрібна російському імперіялізмові, щоб усунути з історіософії фактори, які визначають неповторну історичну конкретність окремих національних груп і замінити їх системою механічної надбудови. Як на всіх інших, так і на цьому відтинку, життя заставляє ідеологів комуністичної партії відступати, маневрувати та нагинати свою діяльність до життєвих фактів, які суперечать їхній доктрині. Останнім часом на зміну теорії про «злиття націй»

і «злиття мов» чи «злиття культур» — заговорили про «консолідацію націй» на сучасному історичному етапі. Все ж таки, щоб не виявити своїх невдач, комуністичні ідеологи хоч і не проповідують теорії «злиття націй», проте й надалі переводять її в щоденному житті.

35. Прагнучи зміцнити позиції імперії, Москва вдається до різних форм економічної експлуатації й інтеграції, включаючи й економіку країн соціалістичного блоку.

36. Маючи деякі успіхи в ділянці освіти, соціального забезпечення й індустріалізації, Москва намагається узалежнювати економіку поневолених і залежних націй від економіки російської, нав'язуючи їм ролю постачальників продукції й сировини та держачи їх в стані колоніально-залежному від московського центру.

37. Величезну частину національного доходу України привласнюють для підвищення національного доходу Росії та використовують для надмірного зброєння, підготовки і фінансування льокальних воєн, з метою накидання воюючим країнам своєї допомоги, опіки й колоніальної залежності.

38. Політика втягання колгоспів УССР в державноколгоспні та міжколгоспні виробничі зв'язки в масштабах цілого ССРСР — зводить суть советських республік до суто адміністративно-географічних понять.

39. Під впливом вимог індустріалізації і з тим пов'язаних завдань — в советських республіках збільшується кількість працівників, які усвідомлюють антинародню суть національного й соціального поневолення народів в системі ССРСР.

Науково-технічні досягнення прискорили процес перетворення значної частини інтелігенції і професійних кадрів у найману силу, жорстоко визискувану нарівні з закріпаченим робітництвом і селянством України. Цей стан сприяє усвідомленню ними спільних завдань у боротьбі за свої національні і загальнолюдські права.

40. Практика внутрішнього пашпорту, де громадянин ССРСР в загальному, а України зокрема, не має права без дозволу партії і режиму міняти місця поселення і місця праці, обернула робітників і селян у кріпаків, а партію в державних експлуататорів.

41. Політика КПСС і сучасна дійсність в ССРСР є поед-

нанням відповідних положень і тенденцій марксизму-ленінізму з великодержавними російськими традиціями імперіалізму, русифікації й асиміляції поневолених народів. КПСС інтерпретує марксизм-ленінізм в душі великодержавного російського шовінізму.

42. Сучасні вияви українського патріотизму в УСССР, опір русифікації, протести проти поліційної сваволі і несправедливих присудів та репресій проти українських патріотів, духові зрушення і переоцінка вартостей, боротьба за свободу думки і преси, за свободу віровизнання — усі ці факти і явища є свідомством наростання нової хвилі українського руху опору проти колоніального і національного поневолення України.

43. Сучасний рух опору в Україні й організований український націоналізм є нормальним виявом життя і розвитку української нації, висловом її всебічного розвитку, зміцнюваний і посилюваний реакцією на поневолення, на стан в Україні, це відповідь на виклик історичної долі, на загрозу знищення народу, нації.

44. Ідеологія українського націоналізму й руху опору в Україні скеровані не лише проти чужого поневолювача і панівного режиму, але й проти вислужників режиму, відступників і національних нігілістів у відношенні до рідної мови, культури і своєї національності.

45. Український націоналістичний рух наставлений не лише на національно-політичне визволення українського народу і здобуття незалежності та суверенності української держави, а й на духове відродження української нації, на подолання слабостей і викривлень у національній психіці, як наслідку вікового поневолення й рабства і на пробудження кращих рис української духовости в душах сучасників. Це наставлення на «революцію душ» виявилось в духовому здвигові шістдесятих років в Україні.

46. Традиційне поняття революції, як збройного повалення ворожого режиму, доповнене і збагачене сьогодні в Україні поняттям духової революції в душах українців, як необхідної передумови її повної перемоги і закріплення. В процесі цієї революції йде боротьба проти байдужости до сучасного стану в Україні, проти податливости натискові окупантів, за пробудження національного сорому за стан

поневолення свого народу, за відродження людської гідності і національної гордості та моральної відповідальності за долю своєї нації. Усі ці складники духової революції шістдесятих років є складовими елементами ідеології і світогляду українського націоналізму.

47. Нинішня дійсність в Україні стихійно породжує український націоналізм. Ідейні позиції нового руху опору в Україні покриваються з ідейними позиціями визвольного руху кожного поневоленого народу.

Рух опору в Україні, як і український націоналізм в цілому, є не лише реакцією на ворожий натиск, а й являє собою органічне пробудження національної гідності, усвідомлення своєї неповторної вартості і хотіння залишитись собою у колі вільних народів світу.

ІV. СТВЕРДЖЕННЯ І ПОСТАНОВИ ДО СТАНОВИЩА В ССРСР ТА В УКРАЇНИ

I.

Ствердження і постанови VII ВЗУН до становища в ССРСР та в Україні мають виявити погляди ОУН і наші позиції в питаннях, які з'ясовані в тезах, щоб бути дороговказом і платформою діяльності на цьому відтинку в найближчому майбутньому. Вони є виразом нашого ідейно-теоретичного озброєння в цих питаннях і розуміння подій і процесів в Україні. Із стверджень і постанов впливають наші методи і форми боротьби в даній ситуації.

1. Комуністичний рух у світі був сильний не лише здисциплінованістю комуністичної партії, відданістю справі комунізму значної частини членства, але також візією нового суспільства, нового, кращого ладу, що його обіцяв комунізм.

2. Довгі десятиліття панування комуністів в ССРСР переконали всіх, які ще вміють бачити й чий очі не закриті пересудами та догматизмом, що гасла комуністичних партій про свободу, рівність, братерство усіх людей, народів і рас — це тільки ширма, за якою захована звичайна жадоба влади.

3. Комуністичні партії називають себе «авангардом робітничої кляси», а насправді вони є кастою бездушних бюрократів, професійних апаратчиків-паразитів, які живуть непродуктивно коштом працюючих. Тільки невеличкий відсоток керівництва складається з вихідців із робітництва. Більшість — це типові бюрократи. Це згідне з вченням Леніна, який доказував, що клясова свідомість, а тим самим і провідна верства, мають бути принесені з-поза робітничої кляси професійними революціонерами, які в умовах перемоги комуністичної системи є звичайними режимними апаратчиками. Тому й «диктатура пролетаріату» є диктатурою над пролетаріатом, а в кращому випадку — диктатурою партії, при вимушеній допомозі вихідців із пролетаріату.

Висновок: Життя щораз яскравіше викриває ці факти й переконує щораз більше людей і навіть ідейних комуністів, що справжній зміст комунізму — далекий від його поширеного міту. Цей факт є основним у нашій боротьбі з комуністичною доктриною і системою.

4. Друга світова війна, а згодом продрівалення залізної заслони, дали змогу розкрити й пізнати комуністичну дійсність. Розкриття ці були потверджені сотнями й тисячами живих свідків, які збереглись живими з нечуваного лихоліття, великою кількістю большевицьких матеріалів, документів і книгами.

5. Від перших днів большевицької революції і аж до сьогодні, нестримною хвилею розливається по цілому СССР ніким не зупинюваний і ніким не контрольований тиск партійної бюрократії. Вона не лише лягла важким тягарем на духово-культурне й суспільно-політичне життя, але своєю некомпетентністю, догматичним втручанням, не реальними, зачерпненими із штучно надуманих теорій настановами — завдала й завдає невилікувальних шкод економіці народів, а в першу чергу розгромила й далі руйнує сільське господарство.

6. Все це є тільки незначною часткою комуністичної системи. Справжню, глибинну її суть виявили знущання, терор, що ними партія втримується при владі. Спроби скинути всю вину на Сталіна не витримують критики. Одна людина, яка вона потворна не була б, не зуміла б зробити сті-

льки злочинів. Всі теперішні партійні і державні керівники в ССРСР, за винятком нечисленних наймолодших, були активними учасниками і відповідальними керівниками на високих щаблях у сталінських погромах. Як тоді, так і тепер, вони намагаються стосувати терор і насильство, як основний засіб своєї влади.

Висновок: П'ятдесят років советської влади в ССРСР не лише виявили повне невміння комуністичної партії організувати життя згідно з основними вимогами людяности, але, зруйнувавши форми й методи попереднього, вони не створили нових, кращих. Вихід для неї був би в глибоких перемінах і реформах. Однак на це вона не здібна. Цей факт доводитиме до ще більшого відставання ССРСР в різних галузях, зокрема в економічній і аграрній та прав людини і нації.

7. В наслідок другої світової війни імперіялістам пощастило накинути свою систему ще й іншим народам. У відношенні до тих країн московський центр застосував методи скрайнього колоніального визиску, всебічного диктату й тиску.

8. По відношенні до інших комуністичних партій у світі російські комуністи намагалися вживати методів давнього Комінтерну, коли в підвалах Луб'янки ліквідовано непокірних і самостійно думаючих комуністів інших країн, а тих, які корились Москві, роблено прикладом і героями комуністичного руху.

9. Таким способом російські комуністи намагаються накинути всім сателітним державним системам і всім комуністичним партіям у світі не лише своє розуміння основ комуністичної доктрини, але й свої методи та шляхи, рівночасно з цим намагаючись зробити свою волю законом.

Висновок: Факти ці відкрили і ще даліше відкривають очі комуністам і їхнім симпатикам у світі. Завдяки цьому наростає серед комуністів у світі опір проти Москви, як центру світового комунізму. Справжні ідейні комуністичні елементи у світі шукають своїх національних шляхів розуміння доктрини, своїх методів і засобів її реалізації. Це закономірно веде до розбиття єдності комуністичного руху в світі, що в сьогоднішніх умовах

є вже в чималій мірі фактом. Цю течію ми мусимо зміцнювати всіма нашими зусиллями.

10. У міжнародній політиці панівна влада ССРСР або нездібна, або свідомо і з відповідним розрахунком, не шукає сприймливих розв'язок для різних криз і конфліктів. Вона знає одну розв'язку: створити свою силову перевагу і на тій базі розв'язувати на свою користь міжнародні спори і непорозуміння.

11. Кинувши в час революції гасло за усунення «тайної дипломатії», большевики її постійно застосовують у міжнародних відносинах, рівночасно позбавляючи свою суспільність інформації про неї. На місце правдивої інформації й подавання фактів, вони заступають їх безперервною агітацією і пропагандою.

12. Дотепер одним з помічників для режиму ССРСР — були і є помилки та легковірність західного світу. Ці помилки не лише створювали умови, в яких режимові щастило перетривати, але й давали йому підстави до великих успіхів. Тільки помилки Заходу й большевицьке вміння їх використати дають режимові тимчасову перевагу на Близькому Сході, в країнах Азії й Африки.

Висновок: Не зважаючи на тимчасові успіхи Москви у різних частинах світу, симпатії до комунізму, а теж і до ССРСР, в світі вигасають. З одного боку гине віра в російський комунізм, як революційну течію, яка справді намагалася б і була здібна піднести людство на новий, вищий щабель розвитку, з другого ж боку — світ переконається, що ССРСР далекий від того, щоб раціонально й із загальною користю причинюватися до розв'язки міжнародних конфліктів. Ті українські націоналісти, яким довелося жити в західних суспільствах, мусять вести безперервну акцію за зрозуміння цього. Вони мусять бути свідомі, що доказом і свідомством їхнього патріотизму до країн поселення не є потакування політиці й усім потягненням урядів країн, у яких вони живуть, а навпаки — відповідальна й безстрашна критика фальшивих залогень і помилок, які так часто виступають під прикриттям псевдопатріотичних фраз. Проти помилок треба боротися навіть під загрозою хвиливої непо-

пулярності. До цих помилок, які роблять уряди західних великодержав, належать конфлікти з відсталими комуністичними або псевдокомуністичними країнами, і в той же час шукання дружби й приязні з ССРСР. Така політика тільки зміцнює московську централю комунізму і втискає їй в руки всі потрібні для неї аргументи.

II.

1. Стан, який зараз існує в ССРСР і в УССРСР, створює нові пригожі умови для визвольних рухів у Советському Союзі, і в першу чергу сприяє визвольним процесам в Україні. За цих умов Український Націоналістичний Рух має різні можливості для поширення і поглиблення своєї діяльності, як в розгортанні визвольних сил і процесів в Україні, так і у всебічній праці поза кордонами Батьківщини.

2. Український Націоналістичний Рух може добитися цього тільки тоді, коли збереже свій революційний, активістичний підхід до життя, вміння впливати на його прояви, мобілізувати у своїх рядах і довкола себе якнайширші кола нашої громадськості і лише на ній і на її зусиллях і жертвенності будувати всі плани й заходи.

У зв'язку з цим VII ВЗУН:

- (а) Закликає своє членство, симпатиків, широкі кола співробітників і всю українську громадськість і далі здобувати вирішальні позиції і можливості, а провідним органам УНРуху, і в першу чергу ПУН, доручає ще більше посилювати і поглиблювати свою діяльність, включаючи в свою працю нові кадри та притягаючи до неї якнайширше коло співробітників.
- (б) Стверджує, що досвід різних народів у різних часах виразно повчає, що національні еміграції та сили із-зовні можуть видатно сприяти до зміцнення руху опору та визвольних процесів на Батьківщині. Таку роль політичні емігранти можуть сповнити лише тоді, коли вивчатимуть дійсність у своїй поневоленій Батьківщині, зрозуміють її і знайдуть відповідні, правильні шляхи допомоги та підсилювання визвольного руху свого народу.

- (в) Стверджує, що велика частина української молоді, яка родилася, виростала й виховувалася в країнах західного світу, починає проявляти не лише зростаюче зацікавлення визвольною боротьбою українського народу, але й включається в організоване життя еміграції. Вона вносить нові ідеї й оцінки, шукає нових форм, методів і засобів праці, усучаснюючи суспільно-політичний розвиток.
- (г) Закликає сприяти й допомагати цим течіям серед молоді на чужині, загострюючи її національно-духову виразність, збільшуючи її активність і вагу в житті еміграції, дбаючи про її революційну динаміку. Підвищуючи свої кваліфікації, велика частина молоді на чужині має змогу шукати значніших успіхів серед міжнародних кіл культурних діячів, а головно серед ферментуючої молоді.

Результат тривалої боротьби на духово-культурному відтинку матиме свій вирішальний вплив на розвиток подій в Україні у близькому майбутньому. Цей розвиток подій творитиме базу для дальшої боротьби на вищому етапі, включаючи політичний.

Тому VII ВЗУН уважає за потрібне:

- (а) Ствердити, що боротьба на Рідних Землях розгортається у різних площинах, від виразно самостійницької групи, аж до таких, які були б задоволені деякими незначними поступками панівної влади. Розцінюючи їхню вагу, в залежності від їх позицій, треба шукати шляхів, щоб допомагати всім їм у збільшенні активності, поширенні кола їхніх прихильників. Всі вони є частиною великого духового зрушення, питома вага якого залежна від ваги домагань і натуги сили опору.
- (б) Допомогати всім українським силам за кордоном зрозуміти цей стан речей та мобілізувати їх для допомоги у цій боротьбі, яка проходить в Україні. Насамперед українські націоналісти на чужині не сміють щадити ні труду, ні засобів для цієї акції. Ця акція, щоб бути успішною, мусить бути всебічною, витриманою на довгий час, гнучкою і винахідливою.

3. В широко розгалуженому русі опору, від мінімальних домагань починаючи і на максимальних постулятах кінчаючи, зарисовуються і ще довгий час будуть актуальними три великі небезпеки:

(а) Культурна діяльність без виразного національно-духового й політичного спрямування має тенденцію виродження в духовий провінціалізм, в додаток ди чиеїсь всеобіймаючости, чийогось імперського культурного центру. Ця небезпека особливо велика в українському просторі, де під впливом кількасотлітнього поневолення і постійної індоктринації, у деякої кількості українців, у їхній ментальності закорінилось відчуття приналежності до чогось «загальнішого», в даному випадку — «всеросійського» чи «всесоюзного». Доки буде в нас брак відчуття і свідомости, що ми, українці, під кожним оглядом одні і єдині та повноцінні й самобутні, доти ми будемо в духовій і фізичній колоніальній залежності від російського імперіялізму.

(б) Помилкова інтерпретація вчення В. Леніна може бути поважною небезпекою для українського визвольного руху, коли б такий ленінізм став популярним в Україні. І якраз на цю помилкову інтерпретацію ленінізму розраховує вже сьогодні панівна влада в Москві, як на чергову лінію оборони й захисту російської імперії. Ця інтерпретація намагається доказати, що поворот до ленінізму може розв'язати всі проблеми національної самобутности й незалежного розвитку кожного народу та може зупинити русифікаторські й імперіялістичні намагання в ССРСР.

В. Ленін був не лише батьком і творцем нової фази російської імперії з усіма атрибутами колоніальної політики, але й цій політиці підпорядковував усе інше. Він творець і головний поборник тоталітарної монопартії; він поклав основи і де лише міг обороняв диктат московського центру, закриваючи це ширмою «демократичного централізму»; він впровадив терор, як засіб панування; він наставив цілу большевицьку систему на народовбивство, закріпивши в системі принцип «нищення ворога, як кляси», а зокрема селянства й незалежно думаючої творчої інтелігенції; він позбавив робітництво самоуправи, незалежного робітничого представництва, зробивши комуністичну партію єдиним представником працюючих, підпорядкувавши їй всякі сво-

бідні вияви життя працюючих, включаючи профспілки. Те, чого не робить жодна капіталістична країна, те в життя впровадив Ленін і його антинародне й антилюдське вчення.

(в) Великою небезпекою в інтерпретації дійсності в Україні є чи може бути переконання і віра в можливість духової еволюції комунізму й існуючого режиму в ССРСР. Основні положення комунізму заперечують і не допускають еволюційного розвитку в напрямі повного свобідного життя й національної незалежності. Комунізм і панівний режим мусів би змінити свої фундаментальні заложення, змінити свою природу перед тим, як можна було б говорити про його еволюцію.

4. Складним питанням в оцінці сучасного руху опору в Україні і у визначенні його ідейних позицій є факт, що деяка частина українських патріотів в УССР заявляє, що вона лояльна до існуючої держави, виступає з позицій марксизму-ленінізму і покликається на советські закони. Це дало підставу декому за кордоном визначити ідейну суть сучасного руху опору в Україні, як руху «молодих українців марксистів-ленінців». Немов спір іде за марксизм-ленінізм, а не за долю України. Стан в Україні, рух опору й самвидавна література вносять в інтерпретування їх багато неясностей і розбіжностей.

У цих питаннях слід мати на увазі наступне:

(а) В УССР не можливе вільне і правдиве самовизначення. Марксизм є там офіційною державною ідеологією, відступлення від якої карається, як державний злочин;

(б) Не слід утотожнювати марксо-ленінської фразеології з ідейними позиціями. Можна покликатися на окремі висловлювання Маркса і Леніна, не стоячи на цих позиціях;

(в) Спір іде не про марксизм-ленінізм і його оборону, а про долю нації й політику партії в Україні. Коли доказується, що від марксизму в панівного режиму нічого не залишилось і що він є спадкоємцем і продовжувачем російського імперіялізму, що зовсім не було передбачене Марксом, то це зовсім не означає, що окремі виступи і боротьба ведеться з позицій марксизму чи ленінізму;

(г) Численні факти говорять протилежне — про втрату марксизмом-ленінізмом всякого авторитету, про втечу від

ного, ревізіонізм, критичну переоцінку і що духовий процес в Україні іде в іншому напрямку;

(г) Посилання на советські закони не слід утотожнювати з лояльністю до пануючого режиму. Цей режим не є владою трудящих і сам потоптав советські закони, ставши в своїй суті антисовєтським і реакційним;

(д) Зривання маски марксизму-ленінізму з російського великодержавного шовінізму, який постійно виявляється в політиці КПСС, є одним з найважливіших завдань ідеологічної боротьби, яка стоїть перед сучасним рухом опору в Україні і перед ОУН;

(е) Викриваючи відсталість і хибність марксизму-ленінізму з погляду найновіших досягнень науки, а також шкоду ідеології марксизму-ленінізму для української визвольної справи, сьогодні слід розглядати відношення українського організованого націоналізму до марксизму-ленінізму в широкому пляні, виходячи з конкретно-історичних обставин даного часу;

(є) Якщо російські великодержавні шовіністи обґрунтовують і виправдують свої великодержавно-централістичні позиції і політику злиття поневолених народів в «один советський народ», покликаючись на Маркса і Леніна, то те ж саме можуть робити і діячі українського визвольного руху і руху опору, боронячи свої національно-визвольні позиції у боротьбі з російським імперіялізмом і шовінізмом. Боротися з пануючим режимом посиланням на окремі погляди і висловлювання Маркса і Леніна — це ще не означає стояти на позиціях марксизму-ленінізму, як ідеології, чи системи;

(ж) У поглядах Маркса і навіть Леніна в національному питанні, є низка думок і висловлювань, які викривають реакційний і гнобительський характер російської імперії і б'ють російський великодержавний шовінізм. Є також низка висловлювань позитивної оцінки національно-визвольних рухів, націоналізму поневолених народів у боротьбі з поневолювачами за своє визволення і національне відродження. Ці погляди і думки слід використовувати в ідеологічній боротьбі з ворогом;

(з) Самвидавні матеріали й публіцистика, які появилися в Україні в шістдесятих роках, свідчать, що українські патріоти в УССР інтерпретують і обґрунтовують свої «со-

ветські позиції» і посиляються на Маркса і Леніна в дусі українського національного патріотизму й інтересів українського визвольного руху.

5. Підставою комуністичної системи є монополія комуністичної партії на панування. Критика цих засад і конкуренція в існуючій системі в СРСР — виключені, бо вони невідхильно довели б до упадку панівної системи. Партія була «непомильною» тоді, коли руйнувала продуцента хліба — селянина, і тоді, коли винищувала творчу інтелігенцію, і навіть тоді, коли безумно знищила свою чи не найкращу підпору — командний склад червоної армії, а далі — керівників господарського життя та безконечні маси власних членів і провідників. Такий комунізм, така партія і така система ніколи не погодяться допустити справжніх представників народу до правління державою, а всю громадськість до різних форм справжнього самоуправління.

Беручи це до уваги:

(а) Українські самостійники мусять ці справи виявляти на кожному кроці, як одні з головних точок у боротьбі з панівним режимом і де лише можна, завдавати йому дошкульних ударів;

(б) Хоч більшовики називають себе «партією пролетаріату», насправді ж вони не є еманациєю робітництва, а бюрократами-експлуаторами. Профспілки в СРСР, замість бути представниками працюючих і боронити їхні інтереси, стали сліпим знарядям у руках партійних бюрократів. Це, як і заперечення основних прав для колгоспного селянства та трудової інтелігенції як верстви, є головними слабостями панівного комуністичного режиму в соціальному відношенні, що завжди слід мати на увазі;

(в) У господарському відношенні слід викривати на кожному кроці, що комуністична система не зуміла й далі не вміє задовольнити господарських потреб населення, не зважаючи на колосальні жертви, які принесло селянство в ім'я більшовицьких аграрних реформ і колективізації, а робітництво в ім'я індустріалізації. Голод на виробі першої потреби довів до неправдоподібної аномалії: в соціалістичній господарці постало «господарське підпілля», яке хоч постійно zagrożене переслідуваннями й карами — живе і

працює, щоб хоч якоюсь мірою задовольнити потреби населення;

(г) Всі з'ясовані моменти, на чолі з фактичним запереченням з боку панівного режиму права народів на вільне життя і розвиток, а окремих громадян на збереження своєї людської гідності і свободи творчості — мають бути основною зброєю в руках українського руху опору і власне нею разити комунізм і російський імперіялізм у всіх його проявах, на різних відтинках.

6. В ССРСР не тільки український народ, але й усі інші народи — поневолені російським імперіялізмом і шовінізмом, використовувані колоніальною системою Москви, пограбовані зі своїх національно-культурних й історично-політичних традицій, зупинювані постійно у розвитку своєї самобутності, своїх особливостей, тероризовані диктатурою партії. Всі ці народи — союзники українського націоналізму й українського руху опору. З ними твориться спільний фронт боротьби з поневоленням. Увесь Український Націоналістичний Рух повинен присвятити цій ділянці якнайбільше уваги й енергії. Існуючі умови повністю дозріли до конкретних заходів на цьому відтинку і їх слід використати.

7. Український народ зазнав неодноразові агресії з боку російського імперіялізму. Сучасний стан в Україні побудований на такій агресії, чого не можна забувати ані тепер, ані в майбутньому.

Треба бути свідомим, що серед росіян є чимало людей, які засуджують теж російський шовінізм і імперіялізм та які бачать безглуздя комунізму і злочинність імперіялізму. Майбутнє сходу Європи, а також ССРСР, вони бачать у побудові вільних національних спільнот у власних суверенних державах. Є росіяни, які стають сьогодні у перші ряди борців за краще майбутнє, за справедливість, за гідне життя й активно заперечують жорстокість і нелюдність панівної системи. В інтересі українського народу і всіх народів, щоб таких людей було якнайбільше, щоб такі течії перемагали в житті російського народу. З представниками таких течій серед російського народу слід завжди шукати зв'язку та співпраці.

Рівночасно треба бути свідомим, що навіть серед анти-

комуністичних сил є елементи, які майбутнє сходу Європи бачать у внутрішній перебудові російської імперії на місці ССРСР. Ці елементи завжди були і будуть неабиякою небезпекою як для українського, так і для всіх інших народів ССРСР і свободолобних течій у світі.

Поборюючи комунізм і панівну владу, український націоналізм якнайпозитивніше ставиться до національно-визвольних рухів окремих народів. Кожна чесна людина, а тільки з такими можна співпрацювати, мусить визнати за кожним народом те саме універсальне право на самостійне життя, на вільну, ніким неконтрольовану творчість і розвиток.

8. З кінцем другої світової війни закінчилася доба комунізму в одній країні. Деякі з країн були завойовані червоною армією і їм накинено владу комуністичних партій. В інших країнах (Югославія, Албанія, Китай) роблено ставку на власні комуністичні партії і при допомозі своїх збройних сил побудовано власну комуністичну систему. Всім їм Москва намагалася накинати і диктувати свою волю й експлуатувати їх для своїх агресивних цілей. Ця її політика прискіпувала природний гін до вияву незалежності, самобутності, які лежать у природі кожного народу.

Всі ті народи, яких власні елементи ввели комуністичний лад, з успіхом протиставилися Москві. Поруч із ними зрушувались деякі комуністичні партії, які переконалися, що зразок і директиви російського комунізму не ведуть до добра. Хоч ці факти є без сумніву позитивним виявом розвитку подій, але є вони тільки першим кроком у правильному напрямку. Перед тими системами і перед тими партіями ще довгий шлях, якщо вони взагалі здібні його пройти, щоб визнати власний народ, а не партію, сувереном свого життя та скупчити всю свою енергію і заходи для піднесення та всебічного його збагачення. Перед тими партіями і системами, які вони створили, ще довгий шлях до розуміння, що не теоретична програма, така чи інша лінія партії, але людина, її життя і творчість та ріст є мірилом усіх вартостей.

Еволюція цих систем і партій залежить і залежатиме від сили, з якою вони протиставитимуться московському центрові. Одначе, навіть ідучи цим курсом, будучи в по-

лоні комуністичної доктрини, вони допускатимуться важких помилок, за які дорого платитиме народ. Вони сповільнюватимуть темпи його розвитку і триматимуть його позаду інших, як це видно в Китаю з його «великим стрибком уперед» та його «великою культурною революцією».

Всі ці моменти потверджують, що:

(а) Майбутнє комуністичних систем не є в еволюції комунізму, а в еволюції від комунізму. Коли в світі не має одного монолітного комуністичного руху, а є різні комунізми в різних країнах — всіх їх треба цінити як шкідливе і небезпечне збочення у прогресі людського роду, як експеримент, який не виправдав зв'язаних з ним сподівань. Комунізм приніс і даліше приносить величезні втрати та є перешкодою в розвитку народів нашої планети. Це і є причиною боротьби українського націоналізму з комунізмом у світі, з його практичними злодіяннями та з його фальшивим вченням;

(б) Український Націоналістичний Рух, як цілість, так і його поодинокі складники, як досі, так і в майбутньому, братимуть якнайактивнішу участь у боротьбі з лихом комунізму усюди там, де він діє.

9. В усьому світі відбувається зараз велетенський здвиг усіх народів і рас. Зміст цього здвигу включається повністю в клич — «Свобода народам! Гідність людині!», який визначив ще в часі другої світової війни провідний член Українського Націоналістичного Руху Олег Ольжич. Клич цей стає головною магістралею руху вперед усього людства. Визволяються народи й творять свої держави, у свідомості, що тільки у власних державах можуть вони виявити себе максимально і дати найбільший, властивий собі, вклад у здобутки людства. Оживають придушені штучно культури. Творяться нові цінності. Під ударами революційних сил падає імперіялізм, колоніяльне поневолення і експлуатація народів народами.

Місце Українського Націоналістичного Руху — в загальній боротьбі за покращання внутрішніх відносин у кожному суспільстві, за право кожного народу користуватися здобутками всього національного колективу, за створення таких умов, в яких людина, звільнена від зовнішнього тиску

і тягару щоденних потреб, могла б шукати такого творчого вияву, який найбільше відповідає її духовості.

З революційними рухами, які йдуть у цьому напрямку, з бурхливою молоддю, яка задивлена у візію завтрашнього дня, співпрацює український націоналізм, включається в спільну акцію, бо ці рухи близькі йому, вони його союзники.

10. Досвід визвольних і ліберальних рухів у державах комуністичного блоку останніх років доказує, що кожний стихійний здвиг, навіть коли він глибоко закорінений у своєму народі і має широкі кола прихильників та активістів, мусить мати організаційну форму та систему, в яку вливалися б діючі елементи. Без існування такої організації, хоч би на початку й у дуже обмеженому обсязі — стихійний рух не лише позбавлений інструменту керування подіями та формування їх, але він має дуже обмежені можливості мобілізації людських сил. Не маючи оперативного осередку, який організував би боротьбу, плянував і розвивав наступ, він навіть не мав би сил для власної оборони. Через брак такої організації чи організацій, ворог має майже повну свободу рухів у завданні ударів та маневруванні власними силами. Такий стан зокрема характеризують стихійні східноберлінські події (1953), мадярський зрив (1956), польський підйом і в першу чергу велетенське чехо-словацьке зрушення (1968).

Тому VII ВЗУН:

- (а) *Стверджує, що навіть тоді, коли становище в середині комуністичного блоку держав ще не дозріло до відкритої, організованої боротьби, то все ж цілий ряд прикладів вказує на те, що без організаційних форм з відповідними, хай дуже обмеженими людськими кадрами, але готовими, випробуваними й навченими діяти пляново й організовано в дійсності тоталітарного комуністичного режиму — діяти тяжко, або навіть неможливо, а найважливіше — у такій ситуації були б неспівмірно високі жертви.*
- (б) *Українському Націоналістичному Рухові слід постійно дбати про скріплення та розбудову існуючої організаційної системи, яка б у кожній ситуації стала базою організованих форм визвольної бороть-*

би. Розвиток подій ніколи не можна передбачити точно, тому до кожної ситуації слід бути готовим, щоб у даному часі відіграти важливу роль у державному будівництві та в створенні нового, кращого ладу.

- (в) Стверджує, що немає постійних, непорушних організаційних форм і методів дії. У розв'язуванні складних проблем слід підходити еластично, враховуючи потреби й можливості кожного терену й часу. Не схематичність, а доцільність, получена з крайніми заходами обережності, мусить бути мірилом у виборі організаційних форм. Керівні чинники Українського Націоналістичного Руху відповідають за успіх їхніх акцій і заходів, а в першу чергу за безпеку людей. Необережність чи виставлювання на непотрібний ризик, брак фаховості й точності самі по собі дискваліфікують тих, які їх допускаються.

11. Вже від довшого часу інформації з Рідних Земель вказують на те, що там поширюється нелегальна гуртківщина. З ініціативи українських патріотів і національно свідомих одиниць, а в першу чергу серед молоді, щораз частіше виникають тайні гуртки. Гуртки ці ставлять перед собою різні завдання. Деякі дуже близькі до організованого українського націоналізму, інші знову ж — ледве відриваються від легалізму.

Такий стан є доказом, що:

(а) Постання таких гуртків є переконливим свідоцтвом наростаючого натиску українського населення на панівний режим. Є він теж свідоцтвом, що відносини розвиваються в напрямі внутрішнього послаблення режиму та виникання більших можливостей для посилених організаційних заходів;

(б) ОУН пильно слідкує за таким розвитком подій та враховує їх у плянах революційно-визвольної боротьби;

(в) Гурткам, які ОУН зустрічає у своїй діяльності, без огляду на ступінь їхньої активності, — вона кожночасно сприяє. З огляду на особливості теперішнього етапу боротьби, ОУН вважає доцільнішим допомагати їм у їхньому

зрості, активності й поширенні, чим вливати їх у власну організаційну систему.

12. В останніх роках ОУН значно розгорнула боротьбу з комуністичним панівним режимом, завдаючи йому дошкульних ударів.

Це вимагає не лише напруги з боку членства ОУН і співробітників, але теж відповідного вишколу, знань, кваліфікацій.

Тому VII ВЗУН:

- (а) *Закликає все членство ОУН та ІСНО постійно вивчати становище й розвиток подій в Україні, пізнавати факти, їхній внутрішній зв'язок, людей, пляни ворога, методи його діяльності.*
- (б) *Особи, які працюють у крайовому секторі, мусять безперервними зусиллями підвищувати свої кваліфікації, вирощувати себе на справжніх, компетентних і відповідальних діячів важкої революційної боротьби. Всі члени й співробітники крайового сектора мусять пам'ятати, що вони не лише мають бути в курсі подій та процесів, які відбуваються в Україні і в ССРСР, але теж ознайомлені з пребагатою советознавчою літературою, яка дає не лише глибокий аналітичний вгляд і краще розуміння того, що діється в країнах комуністичного бльоку, але й поважну базу для передбачування напрямних дальшого розвитку.*

Як у всій діяльності ОУН, так і в діяльності на крайовому відтинку, головна, основна ставка на людину, її прикмети, характер, знання. Знаходити відповідних для праці людей, допомагати в пізнаванні дійсності, кермувати нею у найтяжчих умовах діяльності можна лише тоді, коли кожний член ОУН буде на висоті, маючи повне почуття обов'язку і відповідальності за ділянку своєї праці.

V. УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ

1. Націоналізм кожного народу полягає в тому, що людина кладе в основу свого суспільного світогляду прина-

лежність до своєї нації і керується у своєму поступуванні її добром. Націоналізм є не лише ідеологією, але й чинною настановою людини в житті.

Зміст кожного націоналізму, його стиль і його прямування визначаються територією, людиною і добою. Геополітичне положення країни, панівний психологічний тип народу й обставини даного часу, коли формується і діє даний націоналізм, відіграють рішальну роль у питанні кожного націоналізму.

2. Під націоналізмом розуміємо свідоме чи підсвідоме прагнення нації до самовиявлення і повного розвитку її духових і фізичних властивостей. Це прагнення виявляється у національній свідомості і патріотизмі, у національно-визвольному русі (коли нація поневолена), у політичній думці, в культурі й економіці, у державному будівництві та в усіх проявах збірного життя.

3. Русійною силою людського розвитку і поступу в нашу добу є нація і націоналізм.

Нація, як цілість, як збірна особистість, є творцем певних суспільних відносин та духових вартостей. Нація стоїть в історії як явище універсальне, явище первинного порядку. В розумінні українського націоналізму нація означає не тільки державну окремішність, але й окремішність етнічну й історично-соціальну.

4. Український Націоналістичний Рух оформлювався в епоху зіткнень найбільших імперіялізмів, небувалого наростання національно-визвольних рухів поневолених і залежних народів світу.

5. Розвиток науки, поширення світогляду та ідей рівноправності, які породили демократію, стали також передумовами формування націоналістичних світоглядів. Визвольні війни народів Європи в XIX столітті поширили ідею націоналізму і зробили її чільним явищем життя багатьох народів.

6. Від 1920-х років українські націоналісти розвинули багату, плідотворну й напружену працю в ідеологічній діяльності. Ідеологію українського націоналізму творив ряд мислителів, які були його передовими діячами. Вони створили не лише широкозакресну, творчу й багату ідеологію, яка, базуючись на тодішньому реальному становищі української

нації, давала відповіді на найактуальніші наболілі питання, але й вводила новий стиль життя, що відповідав ідеологічним потребам нації в боротьбі за визволення.

7. Той факт, що ідеологія українського націоналізму мобілізувала і мобілізує не лише найширші верстви народу, але й впливала та даліше впливає значною мірою на курс політики інших українських політичних партій і суспільно-громадських організацій, є доказом актуальності і життєвості світогляду, що його визнають українські націоналісти.

8. Український Націоналістичний Рух є виразником визвольних ідей українського народу, репрезентованих і реалізованих за різних конкретних умов історичної дійсності не тільки С. Петлюрою, М. Грушевським чи Є. Коновальцем, але й М. Хвильовим, О. Ольжичем і рухом генерації новаторів в Україні на чолі з В. Симоненком.

9. Український націоналізм, як ідеологія ОУН, як система ідей українського визвольного руху і як світогляд, не є абстрактною доктриною того чи іншого теоретика чи філософа, а кожночасною синтезою української політичної думки, духово-культурних надбань і вкладу багатьох творчих індивідуальностей минулого і сучасного, здобутих і перевічених у процесі історичного буття нації, в боротьбі українського народу за його національне буття і свободу.

10. Український націоналізм ставить перед собою історичне завдання: вибороти для України такий суспільний і державний лад, при якому кожна людська особистість, визволена від економічного, соціального і національного поневолення й упослідження зможе розвиватися як суцільна і творча індивідуальність.

11. Націоналістичні визвольні рухи націй, які змагаються за повалення імперій і за визволення поневолених і залежних народів з-під панування націй-загарбників — є найпоступовішими світоглядом політичними рухами сучасної доби.

12. Націоналізм не визнає «абстрактної людини». Із становища кожного націоналізму, а в тому й українського, людина, яка цурається зв'язку зі своєю нацією, яка денационалізується, ставить себе в площину космополітичного становища — є «національним безбатченком». Пропагова-

ний принцип підпорядкування національних інтересів інтернаціональним, на практиці зводиться до звичайного колоніального поневолення і гноблення малих народів великими.

13. З великим ідеологічним озброєнням і візією майбутньої самостійної української держави українські націоналісти ввійшли наприкінці 1930-х років у фазу державного будівництва (Карпатська Україна) і в другу світову війну та принесли великі жертви у боротьбі за здійснення своїх постулатів на всьому українському просторі.

14. Зміна дійсности в світі і в Україні, під час і після другої світової війни зумовили випробування життєздатности ОУН в найскладніших умовах боротьби. З другої світової війни ОУН вийшла роздвоєною, а в половині 1950-х років постало ще одне націоналістичне середовище. Поділ цей поглиблював рівночасно ідеологічні розходження між трьома націоналістичними організаціями, які почали виявлятися наприкінці 1960-х років.

15. Матірня ОУН визнає, що, з одного боку, націоналізм є вірною і незнищеною силою українського народу в його боротьбі за визволення з-під російсько-більшевицького поневолення, а з другого — що в ідеологію українського націоналізму треба вносити зміни, яких вимагає саме життя та досвід революційно-політичної дії останніх десятиріч. У своїй ідеологічній і програмовій настанові, матірня ОУН відкидає як фінансову залежність від чужих державних чинників, так і якийнебудь опортунізм супроти існуючого режиму в Україні та вважає, що завданням УНРуху — видвигати та обстоювати максимальні домагання народу: ідеали повної суверенности і соборности України. Як у своїй програмі державного будівництва, так і в політично-громадському житті на чужині, ОУН стоїть на засадах демократичного ладу, політичного плюралізму та правопорядку, оснований на пошані до прав людини і меншостей. Таким чином ідеологія Українського Націоналістичного Руху йде вперед, відбиває в собі всі найновіші здобутки й досягнення та з'єднує їх в одне ціле з прагненнями й потребами нації.

16. У своїй основі, підхід ОУН до світоглядových питань себе повністю виправдав, хоч у ідеологічній ділянці протягом останніх років зроблено занадто мало. У сучасній си-

туації було б небезпечним переймати усі висновки, схвалені раніше, оскільки різні нові прояви життя не могли бути враховані раніше. Дещо залишилося поза увагою дослідників ідеологічних питань. Також у ряді важливих питань потрібно ввести часом зміни для того, щоб краще схопити суть актуальних процесів і використати їх у ідеологічній праці 1970-х років. В загальному, ідеологія українського націоналізму не може розглядатися ізольовано від ідеологічних рухів сучасного людства.

17. В силу об'єктивних умов, український націоналізм розвивається і здійснюється двома річницями: в Україні в умовах національного, політичного, духового й економічного поневолення, і в дуже відмінних умовах — в національних середовищах українських поселенців у різних країнах західного світу.

18. Кермуючись досвідом минулого і сучасного, український націоналізм:

(а) відкидає ідеологічний догматизм, який базується на претенсії посідання абсолютної й виключної політичної істини, на претенсії непомильності, які не лише паралізують творчу ініціативу, але й неухильно ведуть до тоталітаризму й застосування терору супроти критиків та опонентів у лоні власної національної спільноти;

(б) відкидає концепцію орієнтації на «Захід», при принциповому протиставленні України «Сходові», яка мала б бути «сторожем» Заходу перед небезпеками зі Сходу. Ця концепція свідчить про загрозливий брак розуміння дійсності в Україні і в цілому світі, нерозуміння суті української визвольної боротьби в деяких колах української групи на чужині;

(в) відкидає поняття і термін «українського буржуазного націоналізму» з усіма тими негативними означеннями, які до нього прикладаються і які є наскрізь фальшиві й не відповідають сучасній дійсності в Україні, а також і ідеології Українського Націоналістичного Руху. Це поняття є витвором російських великодержавних шовіністів для морального терору проти українських патріотів і боротьби з українським визвольним рухом;

(г) протиставиться угодовській політиці тих середовищ,

які достосовуються до політичного ладу в УССР і панівного режиму в ній;

(г) стверджує, що демократії заходу перестали бути тією моральною силою, яка могла б протиставитися ширенню комуно-російського імперіялізму.

Демократичні системи Заходу дбають про своє самозбереження навіть шляхом підтримки комуністичних систем, де вони вже існують. Їхнім прагненням — не новий лад у світі, побудований на універсальному принципі суверенності націй, не справедливий суспільний поділ функцій і матеріальних здобутків у рамках суспільств і держав, а збереження «статус кво».

Лише націоналістичні рухи і національно-визвольні війни поневолених народів можуть повернути народам світу свободу, суверенність, гідність, міжнародній солідаризм і справжній мир.

19. Український націоналізм не потребує покликатися чи доказувати свою наявність в Україні. Український націоналізм ніколи не імпортувався в Україну із-зовні. Він завжди був органічним виявом усіх верств української національної групи в її культурному, соціальному і політичному житті. Сучасна специфіка українського націоналізму в Україні зумовлена специфікою підсоветської дійсності.

20. Процеси й течії, які відбуваються в Україні, не мають нічого спільного з наміром реставрації минулого. Нові сили руху опору в Україні мають змогу шукати і творити таке своє майбутнє, яке виростає і розвиватиметься не з догм і теорій, не з абстрактних філософських розважань, а з потреб людини і нації, що співзвучне з українським націоналізмом і служить для добра різнонаціонального населення України.

21. Полишаючи історії державний устрій доби УНР і відкидаючи накинтий лад російсько-комуністичним режимом, український націоналізм не бере собі за приклад принципів капіталістичних систем; він стремітиме знайти синтезу нового ладу, який відповідав би інтересам населення України та різних її верств.

22. Політиці поневолення націй і людини, український націоналізм протиставить принцип рівноправності суве-

ренних національних держав, народоправ'я і міжнародній солідаризм.

23. Націоналізм в нашу добу залишається далі актуальною і притягаючою силою, хоч його треба постійно збагачувати, враховуючи надбання інших рухів і життєві процеси останніх років. У сучасну пору потребу ідеологічної праці визнають навіть ті суспільства, які ще недавно нехтували ідеологічною діяльністю. У цій ділянці ОУН мусять викресати з себе нові сили й нову наснагу до творчого осмислення багатого досвіду минулих десятиріч і останніх років, в свідомості, що якраз у сучасній добі ідеї націоналізму починають переважати над ідеями комунізму, що якраз націоналізм, а не комунізм дасть зміст життя для нових генерацій людства.

24. Поява важливих ідейно-політичних та програмових документів у підпільній українській літературі (самвидав) вказує на відродження ідейно-політичного мислення в сучасній Україні, яке в багато дечому перекликається з ідеями та вартостями Українського Націоналістичного Руху. Глибоке вивчення цих ідейних процесів в Україні являється першорядним завданням ідеологічних кадрів Українського Націоналістичного Руху, які повинні ці процеси з'ясувати та критично інтерпретувати загалові ОУН та ІСНО й українській громадськості за кордоном, відгукуватися на них в Україні та сприяти якісному поглибленню та поширенню цих процесів на Батьківщині.

25. Український націоналізм стверджує, що клич ОУН — «Свобода народам! Гідність людині!» — залишається і далі найбільш актуальним кличем для всіх поневолених народів в боротьбі за їхнє визволення.

Боротьбу за самостійну українську державу український націоналізм веде під кличем — «Україна — спільне добро всіх її громадян!» і закликає до цієї боротьби всі національні меншості в Україні.

VI. УКРАЇНСЬКА ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА

1. У сучасну пору український народ знаходиться у затижній боротьбі за своє біологічне, душеве і національно-державне існування.

У цій боротьбі, російський імперіалізм — безоглядний історичний ворог української державної самобутності — готує знов українській нації плянове і тотальне знищення.

2. Сучасний стан визвольної боротьби України не міняє її основної мети і змісту, одначе визначає і наголошує відмінні від попередніх етапів форми та методи цієї боротьби. Щоб ця боротьба була успішною, в ній мусять брати участь усі сили українського народу, без уваги на їхні ідейно-програмові, політичні чи тактичні розходження. Спільною плятформою цієї боротьби є привернення українському народові його природних прав на вільне державне життя.

3. Головна відповідальність та тягар визвольної боротьби лежить на політичних силах народу, серед яких українці на чужині мають окреме історично важливе, проте тільки допоміжне завдання.

4. У кожній національній групі найнормальнішими є процеси диференціяції з одного боку і усущільнення — з другого. Вони відбуваються безнастанно і рівнобіжно, взаємно себе доповнюючи, як в площині соціальної, так і в політичній. Таким чином, у кожному демократичному суспільстві, постають політичні партії й організації. Ці політичні чинники діють в рамках органічної одиниці, якою є нація, звичайно, оформлена в державу.

5. Сучасна УССР — Українська Советська Соціалістична Республіка — не має атрибутів державности і не є державою українського народу. В ній панує влада, накинена насильно українському народові Москвою. Панівний режим в Україні — створений неприродними процесами, накинений українському народові з-зовні. Він не дозволяє організувати української політичної діяльності поза комуністичною партією. Не зважаючи на це, в Україні відбуваються певні соціальні і політичні процеси проти волі режиму. Є спроби організування політичних груп, які ставлять собі за мету боротьбу за визволення українського народу і відновлення його суверенної держави.

6. З огляду на такий стан речей в Україні, українська політична еміграція має неабияку вагу для майбутнього українського народу. Вона може свobodно формувати свої позиції і провадити свою діяльність, нав'язуючи до традицій і стремлінь українського народу. Вона повинна репрезентувати справу України перед чужим світом та допомагати українським патріотам на рідних землях в їхній боротьбі за свободу.

Під цим оглядом дуже важливим є факт існування на чужині Державного Центру Української Народної Республіки (ДЦ УНР) та його діяльність. Він є тим чинником української внутрішньої політики, для якої не має місця в сучасній дійсності в Україні.

7. Концепція співдіяння і координації політичних сил є однією з передумов не лише успіхів тих сил, але в значній мірі теж і самозбереження нації в сучасних тяжких і складних відносинах і конфліктах, тому ця концепція стала основою ідейно-програмових і політичних засад ОУН і всього Українського Націоналістичного Руху.

8. Всенаціональний фронт боротьби під проводом одного спільного політичного центру на чужині треба розуміти як гармонійну співпрацю різних політичних сил. Він мав би скріплювати внутрішній фронт та давати моральну силу українському народові в його боротьбі за вільне державно-національне буття, а також репрезентувати українське політичне життя та політичні змагання українського народу на зовні, організувати спільні виступи в імені всієї української групи та узгіднювати суперечності в українському організованому житті.

9. Український Націоналістичний Рух, підтримуючи Українську Національну Раду, свідомий, що вона переживатиме внутрішні ускладнення чи кризи, що є прикметне кожній такого роду інституції в демократичній системі. Ці ускладнення в ніякому разі не дискваліфікують історично-правних принципів, на яких цей спільний центр реорганізовано в 1948 році. Доки в Україні існує накинений уряд УССР і доки український народ не має свободи та природних прав рішати своєї долі, так довго ДЦ УНР в екзилі мусить репрезентувати волю українського народу до вільного державного життя та привернення незалеж-

ности українській державі, створеній Актами 22-х Січнів 1918 і 1919 років.

10. За час існування в Україні комуністичного режиму, дещо з його практики мало вплив на духовість і життя української людини. Не без впливу теорій Маркса і Леніна відбулись і в усьому світі певні соціальні процеси. З другого ж боку, буйний розвиток націоналістичних ідей не лишився без впливу і на громадян ССРСР. В наслідок цього, в Україні витворюється тип людини — члена комуністичної партії, а рівночасно українського патріота. Українці на чужині повинні усвідомити собі дійсний стан в Україні, становище таких людей, шукати й знаходити з ними спільну мову в боротьбі проти російського імперіялізму і шовінізму та за відновлення державної суверенності.

11. У процесі визвольної боротьби будуть мінятися стратегія, тактика та методи боротьби з ворогами української державної самостійності. Рівночасно з цим буде мінятися уклад політичних сил, їх структура та поодинокі ділянки визвольної боротьби.

Одне не може змінитися — основні принципи і вихідні позиції та основна мета боротьби, проголошена Актами 22-х Січнів 1918 і 1919 років, які були і залишаться незрушними доказами всенароднього волевиявлення.

12. З метою виконання історичних завдань, які стоять перед політичними силами українського народу, ОУН і далі змагатиме до повної консолідації та координації всіх українських політичних сил на базі ДЦ УНР, як єдиного і спільного політичного центру в екзилі.

13. Приймаючи факт існування трьох націоналістичних організацій і ряду українських політичних партій, матірня ОУН виходить з таких заłoженнь:

(а) абсолютна єдність і монополізація суспільного і політичного життя є неприродні українській духовості;

(б) різногранність політичної думки й існування поруч ОУН інших політичних груп і течій є явищем нормальним;

(в) національна революція — це глибокий не лише збройний, але й духовий процес, в якому повинні брати участь всі творчі сили українського народу, культурні й політичні;

(г) намаганням Москви знищити український народ — слід протиставити координований всенародний фронт.

14. Український Націоналістичний Рух уважає, що основою української внутрішньої політики, українського політичного і суспільно-громадського життя в усіх проявах і структуральному завершенні — є закони демократії і правопорядку.

15. На політичному відтинку конечне вивершення української політичної діяльності на базі ДЦ УНР в екзилі. В теперішній ситуації, коли це вивершення не досягнене, є потреба координації і узгоднювання окремих українських виступів та діяльності на зовнішньому відтинку.

16. За кожною політичною і суспільно-громадською організацією, партією чи середовищем визнається:

(а) повне право мати свою програму, плятформу й ідеологію та змагати за здобуття якнайбільшої кількості їх визнавців і прихильників;

(б) змагати до реформ, змін і покращання ефективності діяльності тих центрів і установ, яких вони є членами;

(в) за кожною організацією визнається повне право рішати, згідно з її плятформою, ідеологією і переконаннями її членства про таку чи іншу її діяльність, такі чи інші її рішення та акції і нести за них повну моральну відповідальність;

(г) кожна організація має не лише завдання, але й обов'язок займати певні позиції, не погоджуватися, полемізувати і навіть засуджувати такі чи інші потягнення інших політичних і суспільно-громадських організацій і партій;

(г) ієрархічні вивершення українського організованого життя (центри, центральні чи установи) повинні стояти понад тими дискусіями чи політикою і не вступати у внутрішню чи зовнішню діяльність чи в ідеологічне спрямування своїх складових членів, партій чи організацій, доки вони стоять на базі самостійності і суверенності української держави. Вони не повинні накидати своєї волі, чи навіть волі більшості, своїм членам.

17. Якщо Український Націоналістичний Рух має відіграти роллю важливої сили в укладі українського політичного життя, то він мусить і надалі зберегти свою внутрішню єдність, його ідейно-програмові позиції мають бути

чітко з'ясовані, його тактика і стратегія — достосована до сучасних умов, а його участь у революційних процесах в Україні — незаперечна.

18. Усвідомлюючи відповідальну роль ОУН так на націоналістичному фронті, як і на загальнонаціональному, — цю відповідальну роль мусять усвідомити собі всі націоналісти в діяспорі та кермуватися цим у своїй повсякденній праці.

19. Складні проблеми політичної діяльності на чужині у зв'язку із не менше складною ситуацією в Україні, заставляють ОУН кожночасно конфронтувати свої рішення, постанови і заходи із загальною думкою членства та провідного активу Українського Націоналістичного Руху.

20. Наголошуючи і визнаючи важливу роль політичних сил у визвольній боротьбі українського народу, ОУН змагатиме до консолідації і координації всіх українських визвольних сил з метою морального скріплення українського народу в Україні, з'ясування його визвольних позицій на міжнародньому форумі, а також мобілізації всіх українців на чужині, як допоміжної сили, у боротьбі України за її визволення.

ОУН змагатиме серед українського суспільства і зокрема серед молоді і генерації до привернення пошани до української політики, як дуже важливого і незаступимого чинника в боротьбі українського народу за свободу і своє визволення.

21. Український Націоналістичний Рух обстоював і обстоює постулат консолідації українських політичних сил. Однак на сучасному етапі цей постулат не був повністю реалізований. Тому Український Націоналістичний Рух видвигає й буде консеквентно прямувати до реалізації принципу співпраці тих сил у їхніх спільних виступах.

VII ВЗУН доручає ПУН прослідити причини незакінчення політичної консолідації, провести основну аналізу сучасної ситуації і в разі потреби видвигнути нову концепцію консолідації чи координації на базі співпраці українського політичного світу. При цьому слід мати на увазі, що кожна з нових концепцій чи розв'язок має виходити з позицій Актів 22-х Січнів 1918 і 1919 років.

VII. УКРАЇНЬСЬКА СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ДІЙСНІСТЬ І УКРАЇНЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ РУХ

А. ВСТУПНІ СТВЕРДЖЕННЯ

1. В наслідок політичних та соціально-економічних відносин на українських землях, поза межами України поселились мільйони українців. Найбільше їх в ССРСР, поза територією УССР. В країнах соціалістичного табору — Польщі, Румунії, Чехо-Словаччині, Мадярщині — живуть українці тих окраїнних земель, які не увійшли в склад УССР чи ССРСР. У Югославії живе найстарша українська еміграційна громада в Європі поза кордонами України. Всі ці українці і їхнє організоване життя є поза увагою комуністичного режиму УССР.

У країнах західного світу живуть і діють численні українські громади, деякі з них ще з кінця ХІХ століття, а деякі щойно з останнього чвертьстоліття.

В загальному, в ССРСР поза територією України живе понад вісім мільйонів українців, у країнах соціалістичного табору — біля одного мільйона, а в країнах західного світу майже два мільйони.

Майже одна четвертина всіх українців живе зараз поза межами УССР.

2. Усі ці поселення виставлені на ряд загроз, зокрема — на денационалізацію. Тоді, коли понад вісім мільйонів українців поза межами України в ССРСР не можуть одержувати організованої допомоги від українців на чужині і їм допомога повинна бути організована з матірних земель, то українці в соціалістичних країнах можуть користатися як допомогою українців на рідних землях, так і українців на чужині.

3. Українські поселення в країнах вільного світу проходили різні етапи свого розвитку — через колонізацію незаселених просторів до творення родинних поселень, церковних громад, народних організацій льокального характеру, шкіл, культурних, господарсько-економічних організацій крайового масштабу, крайових централей і репрезентацій, газет, журналів і видавництв, наукових установ — щоб оста-

точно завершити всі ці прояви організованого життя, ще перед кінцем першого століття українського поселення у західному світі світовою надбудовою — Світовим Конгресом Вільних Українців (СКВУ) та його Секретаріатом.

4. Процес боротьби за збереження українства на чужині, організування його сил в одне цілеспрямоване суспільство, мусіли проходити всюди і завжди без допомоги українського материка і панівного режиму в Україні. В добі визвольних змагань 1917-1921 років уряди відновленої української держави не мали змоги заопікуватися українськими поселеннями на чужині, а комуністичний уряд УРСР не лише не опікується мільйонами українців поза Україною, але навпаки — вбачає в них своїх ворогів, п'ятує їх «ворожими вислужниками» і надіється, що вони втопляться у чужому морі.

5. Не зважаючи на такий негативний підхід панівного режиму УРСР, між українським народом в Україні та українськими поселенцями в різних країнах світу ніколи не переривались щиросердечні зв'язки. Завдяки тим зв'язкам поставлено тверді основи під розбудову культурного і церковного життя в українській діаспорі. В цьому елементі коріниться глибоке почуття вдячності і зобов'язання сучасного українського суспільства у вільному світі супроти українського народу в Україні.

Українське суспільство на чужині, переборюючи кожночасно свої первісні труднощі, допомагало економічно своїм рідним в Україні та несло моральну й політичну допомогу визвольній боротьбі свого народу. Допомога урядам УНР і ЗУНР в часі Визвольних Змагань на дипломатичному форумі, політичні акції в обороні українського підпілля між двома останніми війнами, допомога в будівництві державного життя Карпатської України, оборона української еміграції після II світової війни перед насильною репатріацією до СРСР, широкі політично-інформаційні акції на міжнародному форумі та мільйони доларів, вислані на допомогу рідним в Україні шляхом індивідуальних посилок в останніх роках — усе це докази, що жодні кордони, політичні режими, континенти й океани, ані десятиліття часу, не в силі відчужити українців на чужині від свого народу.

Українці на чужині, не зважаючи на приналежність до різних державних організмів — залишаються органічною частиною великого поневоленого українського народу.

Б. СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ДІЙСНІСТЬ

1. Відчуваючи розвиткові тенденції та потреби української спільноти на чужині, Український Націоналістичний Рух довгі роки пропагував серед української спільноти потребу створення Світового Конгресу Вільних Українців. Ця праця здобула належне зрозуміння серед української спільноти і закінчилась у листопаді 1967 року створенням СКВУ та його Секретаріату.

2. Дотеперішня праця Секретаріату СКВУ, в яку ІСНО внесли великий вклад праці, дала позитивні наслідки. Секретаріат СКВУ затіснив співпрацю українського громадського і церковного секторів, нав'язав тісні організаційні контакти з організованими українськими крайовими та континентальними надбудовами, зберігає засади громадського правопорядку, розбудовує ряд важливих секторів нашого життя (виховно-шкільний, харитативно-допомоговий, культурної дії, господарсько-кооперативний), координуючи їхню дію, та повів широку міжнародню інформаційно-політичну акцію, чим сповняє свій обов'язок супроти українського поневоленого народу.

3. Заініційована Секретаріатом СКВУ студія відносин українських поселень у соціалістичних країнах та допомога українцям у Югославії дає підстави сподіватися, що є основи для затіснення взаємовідносин між українцями на чужині й українцями в соціалістичних країнах.

4. Позитивне становище Українського Націоналістичного Руху до дії СКВУ остається і надалі незмінним. Його дотеперішня діяльність оцінюється як наскрізь позитивна. Вимогою часу — щоб українські політичні організації та Секретаріат СКВУ поробили потрібні заходи, щоб співпрацю громадського і церковного секторів доповнити співпрацею з політичними секторами українського життя, зокрема на відтинку боротьби проти поневолення України і панівного режиму УРСР.

В. РЕЛІГІЙНО-ЦЕРКОВНА ДІЙСНІСТЬ

1. Релігійно-церковні прояви українців в Україні та за кордоном являються важливою сторінкою національного, духового та культурного життя. Тому й розбивання українців на релігійно-церковному тлі та намагання підпорядкувати їх ворожим церковним центрам, нищення релігії й Церкви в Україні — відіграли й відіграють важливу роллю у плянах минулих та сучасних ворогів українського народу, спрямованих на знищення його національної свідомости та волі до суверенного державного життя.

2. Невдача українських визвольних змагань 1917-1921 років не дозволила завершити процес відросійщення та усамоствінення Православної Церкви в Україні від ворожого її національним стремлінням російського церковного центру — Московської Патріярхії. У несприятливих умовах російсько-більшевицького панування, в обличчі одностайної ворожости єпископату, український церковний рух вибрав самостійний шлях до встановлення власної української церковної ієрархії, яка очолила Українську Автокефальну Православну Церкву. Наступ панівного режиму на релігію, зокрема від 1929 року, який поєднався із шовіністичним погромом української культури, мистецтва й науки, привів до насильної ліквідації УАПЦ, рівночасно з чим фізично знищено більшість єпископату та священства й велику частину провідних мирян Церкви. Залишено, одначе, при житті Московську Патріярхію, якій, почавши від останньої війни, панівний режим в СРСР віддав виключну юрисдикцію над Православною Церквою в Україні. При допомозі влади й державних органів безпеки ліквідовано відроджену в роках воєнної окупації УАПЦ, а в роках 1945-50 силою включено в склад Російської Православної Церкви Українську Греко-Католицьку Церкву, якої єпископат та більшість священства було ув'язнено та фізично знищено в тюрмах чи на засланні. УГКЦ поставлено поза законом, а її вірних та збережене при житті священство загнано в підпілля. Як Українська Православна Церква, так і Українська Католицька Церква легально діють сьогодні лише поза межами СРСР.

3. У цих обставинах, на українські Церкви на чужині лягає велика відповідальність: зберегти, збагатити й роз-

винути українські релігійно-церковні традиції; зберегти своє національне обличчя; всіма доступними шляхами, а в тому й прониканням в Україну, допомагати віруючим українцям на Батьківщині у їхніх змаганнях до дійсної свободи сумління, до відмосковлення Церкви в Україні, до усамостійнення її від Московської Патріархії та від контролю з боку атеїстичної влади.

4. В Україні, національні інтереси українства вимагають: повернення Православної Церкви віруючому українському народові шляхом її відмосковлення; відновлення традиційної ролі мирян у керівництві церковними справами, спільно з єпископатом і духовенством; встановлення *de jure* і *de facto* автокефалії Української Православної Церкви та визволення її з-під поліційного нагляду та адміністративного контролю з боку комуністичної влади. В той же час українські інтереси вимагають відновлення легального існування Української Католицької Церкви в Україні та повернення їй усіх тих прав, якими користувалася вона до її офіційної ліквідації; повернення її Первоієрарха на львівсько-галицький престіл та відновлення єпископату УГКЦ. Слід боротися за знесення обмежень і заборон спрямованих проти українських протестантських церков, жидівської, магометанської та інших релігійних груп в Україні. Церква повинна бути дійсно відокремлена від держави, яка не сміє вмішуватися у внутрішні справи релігійних груп чи дискримінувати віруючих і невіруючих.

5. На чужині український інтерес вимагає мирного співжиття в дусі християнського єкуменізму та національної солідарності між українськими Церквами — православною, католицькою і протестантською та їхньої лояльної співпраці у справах всенаціонального значення.

У лоні Української Православної Церкви на чужині — необхідне об'єднання всіх її віток і юрисдикцій у єдиній автокефальній УПЦ.

В Українській Католицькій Церкві — український інтерес вимагає переборення існуючих розходжень у її лоні, завершення її канонічної структури Патріяхатом помісної УКЦ, у юрисдикції якого мали б знайтися українці-католики у всьому світі.

6. В обличчі асиміляційного тиску з-зовні та появи дея-

ких асиміляційних тенденцій в українських Церквах на чужині, необхідне об'єднання зусиль українських православної, католицької та протестантської Церков для більш активних і успішних заходів в напрямку збереження української мови та культурної самобутності, національного виховання молоді та українського шкільництва. Сила й живучість українства за кордонами України та сила й живучість українських Церков на чужині — взаємозалежні.

7. Відношення Українського Націоналістичного Руху до українських Церков і релігійних об'єднань завжди було позитивне. Українські націоналісти підкреслюють відрадіні явища, що навіть в умовах поневолення — в Україні зростає глибока релігійність серед українського населення. В силу існуючих обставин вона знаходить різні вияви та форми. Поза відокремленими випадками, цей процес є виявом глибокого закорінення християнських традицій серед українського народу і, як такий, він здоровий. Йому слід всесторонньо допомагати та сприяти його розвитку і поширенню.

Г. МІСЦЕ СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛІСТИЧНОМУ РУСІ

1. Досвід 40-річного існування Організації Українських Націоналістів вказує на те, що ОУН є не лише революційно-політичною формацією, але і хребтом системи Українського Націоналістичного Руху.

Система Українського Націоналістичного Руху складається з ряду організацій, установ, а то й одиниць, які поєднані визнанням спільного світогляду та служінням ідеї визволення українського народу. Ця система охоплює революційно-підпільні дії, політичні акції серед чужого й українського світів, духово-культурні та наукові осередки й станиці, молодіжні, студентські, жіночі, ветеранські, харитативно-допомогові, громадські та видавничі сектори. Їхня вага і роль змінювалися і далі змінюються залежно від обставин та потреб українського народу, визвольних акцій чи потреб націоналістичного руху.

2. В системі Українського Націоналістичного Руху видатне місце займає ряд суспільно-громадських організацій, які були створені поза межами України з ініціативи, а то й при

допомозі ОУН. Ті організації були завжди в тісному зв'язку з ОУН, але в силу життєвих потреб вони оформлювались під організаційним оглядом як самостійні формації, із своїми окремими виборними проводами, будучи пов'язаними ідейно ідеологією українського націоналізму.

3. Крім сповнювання своїх статуткових завдань в країнах своєї дії, саме ті організації перебирали на себе у великій мірі відповідальність за популяризацію ідей українського націоналізму серед українського суспільства поза межами України. Контакт ОУН з тією спільнотою чимраз більше проходить саме по через націоналістичні суспільно-громадські формації.

4. Послаблення контакту з ОУН в заокеанських країнах під час другої світової війни та розкол в ОУН захитали до деякої міри той стан, а то й довели до послаблення діяльності деяких з тих формацій. Завдяки великому вкладові праці кадрів ОУН в рядах тих формацій, після закінчення другої світової війни наступила поновно впорядкованість відносин. Вона завершилась у 1964 році оформленням бази для координації і співпраці тих формацій у Координаційній Раді Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій (КР ІСНО).

5. Основні напрямки дії на суспільно-громадському відтинку:

а) забезпечення належних впливів ОУН на керівні осередки націоналістичних організацій та на зміст їхньої роботи;

б) змагання за гідне місце і вплив системи ІСНО на цілість організованого суспільно-громадського життя українського суспільства поза Україною;

в) вплив на розвиток життя української спільноти, видвигаючи перед нею нові завдання, шляхи праці для забезпечення не лише її збереження, але й її всебічного розвитку.

6. Постановка праці на суспільно-громадському відтинку діяльності:

а) допомагала чітко і ясно ствердити, що обов'язком новоприбулих кадрів ОУН було включитися в працю ІСНО, якщо вони перебувають на терені їхньої діяльності;

б) ІСНО для посилення своєї діяльності потребували кадрів ОУН, з-посеред яких у багатьох випадках члени ОУН

були вибрані на провідні становища ІСНО, завдяки своїй праці й активності;

в) досвід такої постановки виправдав себе обосторонньо. З рядів ОУН прийшли до ІСНО найкращі працівники, на яких в дійсності спочивав тягар відповідальності за працю ІСНО. Рівночасно уся система ІСНО стала для ОУН поважним допоміжним чинником, без якого було б утруднене розгортання революційно-політичної діяльності ОУН;

г) скоординована система ІСНО стала поважною силою в реалізації координованих задумів та в реалізації їх як на внутрішньому відтинку (спільні студійні конференції, публікації матеріалів та обмін ними, спільне відзначування 40-ліття ОУН, розбудова УВФ, збирання засобів на КОД), так і на загальноукраїнському (підтримка акцій ОУН на терені УНР, підготовка й переведення СКВУ, розгортання акції за Патріярхат, формування спільної постави у спірних питаннях тощо);

г) уся система ІСНО була включена в процес видвигання нових кличів, нових дороговказів для української громади, спрямованих на мобілізацію кращих її сил до боротьби проти атомізації нашого життя, проти ворожих та неприхильних до української справи сил. Наголошуючи справу боротьби проти русифікації українського життя в ССРСР, ІСНО не менше наголошували боротьбу за душу молоді на чужині, проти її денаціоналізації й асиміляції.

7. Як на крайовому відтинку ставка ОУН зосереджена на вірі в український нарід та в його спроможності протиставитися ворожій панівній владі, так і на суспільно-громадському відтинку було роблено всі намагання, щоб посилити віру українців поза Україною. Поразницькій концепції «закономірності відумирання українського суспільства в чужій системі» було кинуте клич віри в сили того суспільства.

8. У протигагу тенденціям, які спрямовують українські сили до рівня найслабше розвинених прошарків українського суспільства (мовна і політична асиміляція, примітивізація духово-культурних вартостей, обмежування суті українських організаційних проявів до етнографізму), видвигано нові моменти: змаг за українську мову в школах, змаг за українізацію церковного життя, включування української громади в політичні акції у користь України, ставлення но-

вих перспектив перед українською спільнотою, прецизуючи її політичні аспірації і починаючи боротьбу за них. Всі ці заходи в останніх роках значно посилили фронт опору асиміляційним впливам на українські спільноти в різних країнах їхнього поселення.

9. У боротьбі за позитивні моменти в українському організованому житті, скріплено співпрацю українського політичного, суспільно-громадського і церковного світів, що знаходить позитивний відгук і підтримку конструктивно-творчих сил українців на чужині.

10. У внутрішніх співвідносинах Українського Націоналістичного Руху стверджується, що:

а) ОУН відповідальна за ведення революційно-визвольних та внутрішньо-політичних акцій, включає до них своїх членів, розкинутих у різних країнах українського поселення;

б) ІСНО відповідальні за поширення впливів українського націоналістичного руху серед осілих на чужині українських громад, здебільшого громадян країн свого поселення, даючи всесторонню підтримку для діяльності й акцій ОУН;

в) як ОУН, так і ІСНО та всі інші формації в Україні і за кордоном, які визнають ідеї українського націоналізму і діють в їхньому дусі — є частинами Українського Націоналістичного Руху і творять його.

РЕЗОЛЮЦІЇ І ПОСТАНОВИ VII ВЗУН

VII Великий Збір Українських Націоналістів, розглянувши і обговоривши ряд питань і проблем, які відносяться до існування й діяльності Українського Націоналістичного Руху і його частин — Організації Українських Націоналістів, Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій і Проводу Українських Націоналістів — приймає наступні постанови й резолюції:

А. У СПРАВАХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ

1) Організація Українських Націоналістів є революційно-політичним авангардом Українського Націоналістичного Руху. ОУН визначає й переводить в життя напрямні революційно-визвольної боротьби Руху, з'ясовані в постановах Великих Зборів Українських Націоналістів і Проводу Українських Націоналістів.

2) Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації репрезентують і здійснюють ідеологію Українського Націоналістичного Руху в країнах поселення української спільноти, здійснюючи засади й політику українського націоналізму, з'ясовані в постановах ВЗУН — у щоденному житті українських осередків, розбудовуючи центральні й місцеві форми організованого життя.

3) ОУН веде революційно-політичну дію українського націоналізму. ІСНО, об'єднуючи українських націоналістів в країнах українського поселення, мають великі можливості й обов'язок тій революційно-політичній дії ОУН не лише сприяти, але й морально та матеріально активно допомагати.

4) ІСНО відповідають за виконання обов'язків, покладе-

них на них ВЗУН і ПУН. Цим не позбавляється кадрів ОУН відповідальності бути ядром і стрижнем Українського Націоналістичного Руху в системі ІСНО, бути ініціатором і зразком активності та жертвенності.

5) Кожний терен повинен бути всебічно розвинутим і розбудованим, в міру можливості самовистачальним організмом (структурально й кваліфікованими кадрами), спроможним задовольняти не лише духові і матеріальні потреби даного терену, але й завжди готовим взяти на себе в разі потреби додаткові тягарі завдань.

6) Всі члени ОУН включаються за своїми зацікавленнями й кваліфікаціями в суспільно-громадські організації ІСНО, а ті члени ОУН, які віддзеркалюють найкращі якості і мають на те відповідні кваліфікації та психологічну підготову — включаються в діяльність ОУН на крайово-революційному відтинку і в інші форми політично-революційної дії.

7) ПУН є проводом цілоти Українського Націоналістичного Руху, він складається з представників ОУН, ІСНО та інших націоналістичних формацій. Його очолює кожночасний Голова Організації Українських Націоналістів. Зберігаючи одноособове керівництво, ПУН діє через свої колегії, які відповідають за окремі галузі проявів його діяльності. Кожну колегію очолює її керівник, який за працю даної колегії відповідає перед Головою ПУН.

8) Відмічуючи важливість молодого націоналістичного доросту в системі Українського Націоналістичного Руху, українські націоналісти розв'язують питання розходжень між генераціями, зокрема в підборі одиниць для провідних позицій у націоналістичних організаціях шляхом не наголошування якостей чи досвіду молодшої чи старшої генерації, а шляхом шукання, компромісів у поглядах, дискусіях і співпраці представників різних генерацій, які відзначаються найкращими прикметами, почуттям обов'язку і відповідальності та які мають не однобічне наставлення, а переконання, що в діяльності Українського Націоналістичного Руху потрібні люди різних генерацій, різного інтелектуального рівня та тих всіх, які мають в практичній діяльності та теоретичній підготові різний досвід.

9) Український Націоналістичний Рух накладає на кожного націоналіста відповідальність за стан роботи не тільки

в його осередку, але і в Організації як цілості. Націоналісти мають бути прикладом для громадськості у всіх ділянках життя національної спільноти.

10) Український Націоналістичний Рух ставить перед собою завдання забезпечити свої ряди поповненням українським революційним активом. Успішне виконання завдань залежить від людей, відданих визвольній справі, обов'язкових виконавців намічених і схвалених плянів праці, людей, які вміють співпрацювати й заохочувати до співпраці інших.

Б. У СПРАВАХ РЕВОЛЮЦІЙНО-ПІДПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1) Завдання ОУН в підпільно-революційній діяльності на Рідних Землях.

(не публікується)

2) Завдання ОУН на чужині по відношенні до дійсності в Україні та по відношенні до постановки на крайовому відтинку:

- а) Діяльність ОУН на крайово-революційному відтинку була задовільною в останніх роках, але вона повинна бути ще більш посилена в найближчому часі, в міру можливостей і на підставі об'єктивної дійсності в Україні. ОУН повинна ще енергійніше розгортати рух опору й боротьби та посилювати антирежимну діяльність, як в Україні, так і в усьому ССРСР.
- б) Форми й методи революційної боротьби на Рідних Землях не сміють бути догматизовані, а мають бути гнучкі й кожночасно перевірювані в залежності від існуючих нових умов і дійсності на даному етапі.
- в) Всі члени ОУН повинні усвідомити собі градацію своїх організаційних завдань, ставлячи в ієрархічний порядок свої обов'язки, при тому будучи свідомими, що діяльність на крайово-революційному відтинку є завданням найбільшої ваги.
- г) Кожний член ОУН зобов'язаний постійно підносити свої кваліфікації в крайовій ділянці шляхом: студіювання крайових видань, самвидавної літератури, чужомовних видань з советознавства; читання періодичної преси й окремих видань з УССРСР; нав'язування контактів з подо-

рожуючими до ССРСР, чи тими, які звідти прибули; по змозі відбутися хоч одну поїздку в Україну з відповідним призначенням; поглиблення ідеологічних студій по лінії аналізу комунізму, марксизму-ленінізму та модерних визвольних рухів народів світу.

В. У СПРАВАХ ВНУТРІШНЬО-ПОЛІТИЧНИХ ТА СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКИХ

Сучасний стан визвольної боротьби українського народу не міняє її основної мети і змісту, але визначає і наголошує відмінні форми та засоби цієї боротьби.

Велика відповідальність та тягар цієї боротьби спочиває на політичних силах українського народу, а в тому й у великій мірі на всьому Українському Націоналістичному Русі.

1) Складні проблеми внутрішньо-політичної та суспільно-громадської праці на чужині, в зв'язку з не менш складною дійсністю в Україні, заставляють Провід Українських Націоналістів кожночасно конфронтувати свої рішення, постанови й заходи із загальною думкою членства та провідного активу ОУН, ІСНО і співзвучних формацій, щоб ті рішення були не лише якнайдоцільніші на даному етапі боротьби, але й відповідали наставленню і переконанням свого членства.

2) Український Націоналістичний Рух і його складові частини мусять усвідомити собі свою провідну й відповідальну роль за дійсність як в нутрі Націоналістичного Руху, так і в загальнонаціональному. Кожний націоналіст повинен усвідомити собі, що ніхто інший, а саме він є співвідповідальний за всі успіхи й невдачі українського організованого націоналізму.

3) У суспільно-політичній діяльності ми завжди керуємось державницьким підходом у розв'язуванні загальноукраїнських питань і проблем та стоїмо непохитно на принципі консолідації й координації всіх українських самостійницьких сил як на суспільно-громадському, так і на політичному відтинках.

4) На релігійно-церковному відтинку і далі сприятимемо затісненню співпраці між громадськими організаціями

та українськими Церквами. Як дотепер, так і в майбутньому докладатимемо всіх зусиль, щоб довести до організаційного завершення Української Католицької Церкви в окремому Патріархаті, як також до створення Собору Єпископів Української Автокефальної Православної Церкви поза Україною, як найвищого авторитету тієї Церкви.

5) Як дотепер, так і в майбутньому даватимемо всебічну підтримку для СКВУ, сприятимемо його поширенню і поглибленню діяльності та закріпленню духа СКВУ в суспільно-громадській дійсності на чужині.

6) Прямуватимемо до реорганізації українського політичного світу в тому напрямі, щоб він був не лише символом минулого, але й сильним засобом боротьби за майбутнє. З цього випливає доцільність боротися за політичне обличчя української громади на чужині, не піддаючись впливам політики ССРСР і УССР на неї та політики країн українського поселення. Позитивна і чітка політична акція української політичної еміграції повинна бути мобілізуючим чинником у національному збереженні та в скріпленні і розростові її.

7) Для удосконалення форм і засобів визвольної боротьби, достосовуючи їх до кожночасних її вимог, ОУН визнає доцільним переводити пересцінку тактики і стратегії визвольної боротьби під умовою, що ця переоцінка чи зміна не може заторкувати незмінних основ і вихідних позицій цієї боротьби, встановлених актами державного будівництва 1918-1920 років.

8) Наголошуючи і визнаючи визначну роль політичних сил у визвольній боротьбі українського народу, ОУН кличе всі українські сили на чужині до консолідації і координації з метою морального скріплення боротьби українського народу на Рідних Землях, увиразнення його визвольних позицій на міжнародньому форумі та мобілізації всіх українців на чужині, як допоміжної сили у цій боротьбі.

9) Постійно координувати діяльність ОУН і всього Українського Націоналістичного Руху на відтинках внутрішньо-політичному, суспільно-громадському і зовнішньо-політичному.

10) При розв'язці питання консолідації, слід мати на увазі досвід першого СКВУ, який довів до консолідації українського громадського і церковного відтинків. Цей досвід

слід використати у підготові майбутнього СКВУ, який міг би проходити під кутом консолідації всього українського життя на чужині, включаючи й політичне.

Г. У СПРАВАХ ВИДАВНИЧИХ

1) На новому етапі дійсности Українського Націоналістичного Руху і всієї української громади на чужині стала вимогою часу потреба доосновної реорганізації й перебудови видавничих справ цілої націоналістичної системи.

2) Брак органу, в якому можна б розглядати питання ідеологічно-теоретичні, сучасної дійсности в Україні та проблеми української політичної еміграції — ставить вимогу потреби розподілу функції і перебудови існуючих органів преси Українського Націоналістичного Руху, збереження їхньої появи та якнайчисленнішого розповсюдження.

3) Конечністю є планування і координація видавання і розповсюдження неперіодичних видань, які появляються заходами і зусиллями складових частин Українського Націоналістичного Руху. Беручи під увагу наявні обмежені можливості, при кожному виданні повинні бути узгляднювані доцільність даного видання, його важливість і роля, яку воно може відіграти в революційно-визвольній боротьбі українського народу, в національному збереженні української спільноти на чужині та в продовженні тягlosti українського культурного процесу.

4) Окрему увагу слід присвятити розбудові інформаційного осередку в чужих мовах, який інформував би зовнішній світ про дійсність в Україні та про нові документи руху опору на Рідних Землях. В цьому напрямі слід розбудувати зв'язки з чужинними видавництвами, які були б допоміжними у перевидаванні документів з України чужими мовами.

5) Всеціло одобрюється та схвалюється видання в українській та чужих мовах самвидавних матеріалів та документів з України та видавання творів авторів з України на чужині. Ця видавнича діяльність повинна бути не лише продовжувана, але й розбудована та посилена.

6) Для кермування, розгортання й координації всіх націоналістичних видавничо-інформаційних заходів покликається до життя окрему колегію ПУН.

Г. У СПРАВАХ ЗОВНІШНЬОЇ ДІЇ

1. Доручається всім складовим частинам Українського Націоналістичного Руху посилити, поглибити і поширити акцію зовнішніх зв'язків шляхом інформації чужоземного світу про дійсний стан в Україні.

2. В цій дії на зовнішньому відтинку шукати шляхів для спільної мови і спільних виступів з тими чинниками в українському житті на чужині, які діють у цій ділянці.

3. Відновити і розбудувати діяльність міжнародної інституції для спільних виступів і спільної боротьби поневолених і залежних народів проти комуністичної Москви.

4. Довести світові, що національна проблема в СРСР — це не внутрішня проблема Росії, а проблема міжнародної ваги і справедливе її розв'язання шляхом розчленування російської імперії на самостійні національні держави допровадить не тільки до стабілізації миру на Сході Європи, але буде одночасно актом справедливості, згідно з духом сучасного міжнародного права так, як його формулюють органи ООН та міжнародні конвенції і договори, під якими є майже завжди і підпис Москви.

5. Довести до відома світу, що українська нація ніколи в своїй історії не загарбувала і тепер не має намірів загарбувати будь-яку чужу територію чи поневолювати будь-який народ.

6. Доказати, що ОУН і український націоналізм взагалі є визвольним рухом і тим самим речником і революційним виразником української нації у її визвольній боротьбі.

7. У зовнішній політиці та в зовнішніх зв'язках користуватись та покликатися на всі декларації, резолюції, трактати, міжнародне право, які дають міжнародно-правну та моральну базу для українських визвольних змагань.

8. Звернути особливу увагу на ангажування в ділянку зовнішніх зв'язків українську молоду генерацію.

9. Нав'язати тіснішу співпрацю та вдержувати постійний і діловий контакт із тими чужинецькими організаціями і видавництвами, які діють у співпраці з рухом опору в СРСР.

Д. У СПРАВАХ МОЛОДІЖНИХ

а) Представники молодіжних кадрів, учасники VII ВЗУН, зі зворушенням приймають до відома привіт з України для учасників ВЗУН і стверджують духове пов'язання ОУН з Батьківщиною.

б) У сучасному світовому суспільстві, в якому матеріальний добробут осягає вершок насичення, починається відворот від нього, як мети життя, і легковаження ним. На задній плян відходять міти, релігія й ідеї. Наступають деякі кризові ситуації та явища, що особливо помітно серед молоді, яка дуже часто бунтується проти всього існуючого. Сучасній молоді, а в тому й українській на чужині, бракує змісту життя, цілей, до яких слід їй прямувати. Ідеї, які колись захоплювали й поривали, як гасла свободи чи соціальної справедливості, немов втрачають свою притягаючу силу. Сучасна цивілізована людина, перенасичена добробутом і свободою, зокрема в західних країнах, стає байдужою до духових вартостей, що й відбивається у великій мірі на формуванні світогляду сучасної молоді.

в) Живучи в світі не лише духових вартостей, українська молодь в країнах свого поселення опинилась у стані шукання нових ідей і нових вартостей. Фермент серед сучасної молоді, в якому можна бачити багато позитивного шукання, заслуговує на повне зрозуміння і підтримку.

г) Відрух і фермент серед молоді на чужині слід вивчати, на нього впливати та спрямовувати його у позитивному для української справи напрямі.

ґ) Посилити серед української молоді працю для її національного і націоналістичного усвідомлення та організаційного оформлення.

д) Виховувати націоналістичну молодь на принципах українського патріотизму та національного солідаризму, у свідомості, що існуючі політичні середовища є лише засобом для осягнення кінцевої мети — добра для українського народу та його державного й самостійного життя.

е) ОУН повинна звернути більшу увагу на членів молодіжних організацій системи ІСНО, інших молодіжних організацій та на неорганізовану молодь з метою включення її

в працю, яка має безпосереднє відношення до крайово-революційної і зовнішньої діяльності ОУН.

е) Молодь включати в діяльність ОУН лише в тих випадках, коли її можна заангажувати в конкретну працю й підготовляти її в певних і точно окреслених ділянках, уможливаючи їй відповідну підготову та загартованість у конкретних діях.

ж) Доручається ПУН розглянути та розпрацювати постанову праці та організаційне оформлення молоді ОУН.

з) Посилити діяльність існуючих націоналістичних молодіжних організацій на чужині, вдержувати з ними тісніший діловий зв'язок та прямувати до створення світової централі націоналістичної молоді з програмою діяльності, яка відповідала б сучасним вимогам Націоналістичного Руху та дійсності на Рідних Землях.

и) Заохочувати молодь відвідувати не лише Україну, але й усі країни українського поселення, реалізуючи таким шляхом всеукраїнський обмін молоді та скріплення духових вартостей молоді української людини.

і) Організувати вишкільні курси та семінари для молодих націоналістичних кадрів.

Е. У СПРАВАХ КОМБАТАНСЬКО-ВІЙСЬКОВИХ

VII ВЗУН ставиться з повним зрозумінням до існування та важливості військово-комбатантської галузі у житті та розвитку української нації. Історія України багата на вияви ідейного героїства українського воїна і його позиції в боротьбі за волю українського народу.

1. Ми віримо, що українські воїни на Рідних Землях і поза ними, від рядовика до найвищого рангою старшини, усіх родів зброї, завжди мали і мають щире почуття обов'язку і відповідальності за долю свого народу.

2. Закликаємо молоде покоління українських військовиків, які служать в арміях країн свого поселення, завжди і всюди стояти на сторожі доброго імені України та інтересів поневоленого українського народу.

3. Рекомендується українським комбатантським організаціям налагодити тісні зв'язки з міжнародними комбатантськими організаціями вільного світу для ознайомлювання їх

з українською визвольною справою та для одержання їхньої підтримки в цій боротьбі.

4. Звертаючи увагу на важливість комбатантської ділянки у суспільно-громадському і політичному житті українців на чужині, відмічується потребу скріплення їхньої співпраці для добра української визвольної справи і потребу брати активну участь в організованому житті тих учасників українського резистансу, які стоять осторонь такого життя.

5. Доручається ПУН в міру можливости й потреби розбудувати комбатантсько-військову референтуру з метою опрацювання сучасної модерної військової технології та повстанчих методів визвольної боротьби.

Є. У СПРАВАХ ФІНАНСОВИХ

ОУН була створена з метою ведення незалежної визвольної боротьби, яка відповідає інтересам українського народу. Ведення такої боротьби і багатостороння діяльність Українського Націоналістичного Руху спирається виключно на власні матеріально-фінансові засоби. Визвольну боротьбу і всю визвольну політику ОУН Український Націоналістичний Рух ведуть самостійно і цілковито незалежно від будь-яких сторонніх чинників.

Виконання завдань, які стоять перед ОУН на всіх відтинках діяльності, а головним чином на революційно-крайовому, залежить не лише від самопосвяти членства, але й від його фінансової жертвенности та від фінансової підтримки цих змагань українською спільнотою на чужині.

1) Для успішної діяльності ОУН повинен існувати в усіх країнах українського поселення Український Визвольний Фонд, або інші відповідники ГФК ПУН, які могли б фінансово забезпечувати діяльність ОУН.

2) Схвалюється діяльність УВФ в тих країнах, де вони існували і наголошується потребу їх розбудови та створення таких же Фондів чи інших відповідників ГФК ПУН, у тих країнах українського поселення, в яких вони ще не створені.

3) Стверджується, що фінансову відповідальність супроти ОУН в кожній країні несе перед Проводом Українських Націоналістів Український Визвольний Фонд або інші відповідники ГФК ПУН.

4) Доручається ГФК ПУН з її системою УВФондів або відповідниками приступити до приєднання якнайбільшого числа жертводавців серед найширших кіл українського громадянства та запровадити практику збирання від жертводавців щорічних добровільних пожертв в конкретно окреслених сумах, а також при різних нагодах.

Тези, резолюції й постанови VII ВЗУН зобов'язують увесь Український Націоналістичний Рух.

Жодні ухвали, тези чи резолюції складових частин Українського Націоналістичного Руху не повинні йти в розріз з ними.

З М І С Т

МАТЕРІЯЛИ ДЕСЯТОГО ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Дм. Кармазин: У світлі Десятого Великого Збору Українських Націоналістів	9
Відбувся X Великий Збір Українських Націоналістів. (Повідомлення для преси)	13
Слово Голови ПУН на відкриття X ВЗУН	17
Із звіту Голови ПУН Миколи Плав'юка на X ВЗУН	27

Д о п о в і д і

Василь Підгірний: Ситуація в Україні і наші завдання	39
А. Стратієнко: До ідейно-стратегічних заłoженъ Українського Націоналістичного Руху	49
Уманський: До завданъ ОУН і УНРуху на відтинку студій державного плянування	61
Резолюції і Постанови X Великого Збору Українських Націоналістів	71
Звернення X Великого Збору Українських Націоналістів до українського народу	89
Звернення X Великого Збору Українських Націоналістів до народів світу	107

МАТЕРІЯЛИ СЬОМОГО ВЕЛИКОГО ЗБОРУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Аркадій Жуковський: Життя і творчість Олега Штуля-Ждановича	117
О. Жданович: Основний документ Сьомого Великого Збору Українських Націоналістів	135

Слово Голови ПУН на відкриття VII ВЗУН	141
Тези VII Великого Збору Українських Націоналістів	
I. Становище в світі	145
II. Становище в ССРСР	148
III. Становище в Україні	164
IV. Ствердження і постанови до становища в ССРСР та в Україні	174
V. Український націоналізм	189
VI. Українська внутрішня політика	196
VII. Українська суспільно-громадська дійсність і Ук- раїнський Націоналістичний Рух	201
Резолюції і Постанови VII ВЗУН	211
Зміст	223

